

NR. 3 2025 105. ÅRGANG

KAMPEN FOR RETTS- STATEN

YNGRE ADVOKATER
OM PRESSET PÅ RETTSSTATEN:

**«Vi har makt og stemmen
vår veier tungt»**

Alle trenger en bank. Noen trenger mer.

Private banking er til for deg som har behov for helhetlig rådgivning. Våre høyt kvalifiserte rådgivere jobber uten bonuser og salgsinsentiver. Det betyr at rådene du får alltid er i din beste interesse. Det er kanskje derfor vi er kåret til best blant bankene på private banking (Prospera 2024). Norges beste rådgiverbank tre år på rad (EPSI 2022–2024) og Norges mest fornøyde bankkunder (Norsk kundebarometer 2025).

Les mer om private banking på handelsbanken.no

FOTO: Melissa Bender/NurPhoto/Shutterstock

Donald Trumps angrep på advokatfirmaer, domstoler og akademika ryster den frie verden. Gruppen «Rise and Resist» demonstrerer ukentlig utenfor Latham & Watkins, Paul, Weiss, og Willkie Farr, advokatfirmaer som har inngått avtaler med Trump-administrasjonen for å unngå restriksjoner. Presset på rettsstatlige verdier er følbart i mange land.

TEMA SIDE 16

Vår mann i Luxembourg
– For norske jurister er det om å gjøre å få en følelse av kildematerialet i EØS-retten, og vite hvor man skaffer seg kunnskap om kildene, sier EFTA-dommer Michael Reiertsen.

SIDE 12

Lever på spansk
Arne Herman Kilde Larsen fra Fredrikstad har drevet eget advokatfirma på Costa Blanca-kysten i Spania i 17 år, og føler seg privilegert, selv om ting tar tid.

SIDE 58

Endret syn på samtykke
Justisminister Astri Aas-Hansen var lenge skeptisk, men nå er hun sikker i sin sak. Les hva som er hennes guilty pleasure.

SIDE 62

SAGT I DETTE BLADET

– Kanskje politikerne nå forstår hvor viktig rettsstaten er; at den ikke bare er noe advokater og dommere sutrer om, men at den faktisk er en bærebjelke i demokratiet.

KAARE A. SHETELIG, nestleder i Advokatforeningen, SIDE 10

– Samtidig viser fremstillingen at det kreves svært mye å ha oversikt over alt det som nå gjelder av lover og regler innen både advokatretten og advokatetikken.

PER M. RISTVEDT, partner i Schjødt, SIDE 56

– Så hva kan vi gjøre, vi som gjerne vil beholde vårt liberale demokrati? Dette har ikke jeg svaret på i dag, annet enn å mene at vi må gjøre langt mer.

MERETE SMITH, generalsekretær i Advokatforeningen, SIDE 61

FASTE SPALTER:

Bøker
SIDE 55

Generalsekretærens kommentar
SIDE 61

Advokatansvar
SIDE 65

Medlemsnytt
SIDE 66

Nytt om navn
SIDE 68

Sosiale medier
SIDE 73

Kryssord
SIDE 74

BY APPOINTMENT TO THE ROYAL DANISH COURT

OLE LYNNGAARD

FINE JEWELLERY SINCE 1963

H. A. NEERBYE

en del av mestergull

Henrik Ibsens gate 60 · Tlf. 22 54 54 30 · www.neerbye.no

Følg oss på Facebook og Instagram

REDAKTØR

Nina Schmidt
nina@advokatbladet.no
Mobil: 915 59 602

JOURNALISTER

Thea N. Dahl
thea@advokatbladet.no
Mobil: 482 58 420

Maria Øyvindsdatter Robertsen
maria@advokatbladet.no
Mobil: 482 06 788

REDAKSJONSRAÐ

Emanuel Feinberg (leder)
Jens Johan Hjort
Rune Opdahl
Ida Andenæs
Liv Minde

Advokatbladet betinger seg rett til å arkivere og utgi stoff i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og forkorte innlegg.

SEKRETARIATET

Den Norske Advokatforening
Universitetsgt. 9,
PB 362 Sentrum, 0102 Oslo
post@advokatforeningen.no
www.advokatforeningen.no
Telefon: 22 03 50 50

Merete Smith,
generalsekretær,
ms@advokatforeningen.no

Baard Amundsen,
kommunikasjonssjef,
ba@advokatforeningen.no

GRAFISK FORMGIVER

Mediamania.no
Forsidefoto: Shutterstock

TRYKKERI

Aksell – aksell.no
Telefon: 63 86 44 00

TIPS REDAKSJONEN

redaksjonen@advokatbladet.no

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

TRYKT I
NORGE
NO - 1410

Join the Fight

Tittelen over er ikke min, men er overskriften du møter om du går inn på den amerikanske advokatforeningens nettsider americanbar.org.

«Vårt rettssystem, vår profesjon og prinsippene vi har verdsatt i 250 år er i fare. ABA kjemper for rettsstaten. Vi kjemper for rettssystemet. Vi kjemper for advokatyret. Vi kjemper for deg», skriver ABA, som den gjerne kalles.

Den amerikanske advokatforeningen, som omtaler seg som verdens største, frivillige advokatorganisasjon, er nådeløs i sin kritikk av USAs regjering.

ABA-president Bill Bay har hatt røffe dager siden Donald Trump og hans administrasjon tok over regjeringsmakten den 20. januar.

«I dag er dagen jeg aldri hadde trodd vi skulle se. Angrep på rettsstaten, dommere, advokater og yrket. Den tilsynelatende mangelen på respekt for rettssikkerheten. Og nå angrep på ABA. Alt dette fra vår egen regjering. Hyppigheten og intensiteten viser ingen tegn til å avta», skriver han i juni-juli-utgaven av The ABA Journal.

Blant annet har USAs justisminister Pam Bondi bestemt at ABA ikke lenger skal ha en formell rolle ved utnevnelsen av føderale dommere. I nærmere sytti år har foreningen avgitt en uttalelse om innstilte dommers faglige kvalifikasjoner som er helt uavhengig av kandidatens politiske ideologi eller partitilknytning, ifølge ABA selv. Men nå er det slutt.

Trump ventet ikke lenge med å utstede presidentordre mot advokatfirmaer han har et horn i siden til, etter at han inntok Det hvite hus.

Finansnettstedet Business Insider har laget en oversikt over ni advokatselskaper som har inngått avtaler med presidenten om å utføre pro bono-arbeid for til sammen 940 millioner dollar.

«Trumps avtaler med advokatfirmaer er som avtaler som er inngått med en pistol mot hodet», kommenterer Harold Hongju Koh, en professor og tidligere dekan ved Yale Law School. Han mener at avtalene som er inngått er ugyldige.

Firmaene skal ifølge avtalene bistå med pro bono-arbeid til veteraner og antisemittisk arbeid, men noen skal også ha for-

pliktet seg til å bistå i tvister om tollsatser, handelsavtaler og i utvisningssaker, skriver National Public Radio (NPR).

Business Insider forteller også om seks firmaer som har fått presidentordre mot seg, og som har svart med søksmål, eller trussel om dette. Tre av selskapene har i skrivende stund vunnet frem i domstolene.

Også i Tyrkia har regjeringen gått til angrep på Istanbuls advokatforeningen. Ad-

vokatforeningens menneskerettsvalg var nylig i landet for å følge rettssakene mot elleve styremedlemmer i Istanbul Bar Association som alle er tiltalt for å ha spredd terroristpropaganda og feilinformasjon. Hundrevis av lokale, tyrkiske advokater tok seg fri fra arbeidet

for å bli busset ut på landsbygda, der rettsmøtet ble avholdt. Støtten fra nasjonale og internasjonale advokater er svært viktig for å holde rettsstatsfanen høyt hevet, forteller Constance J. Holm i menneskerettsutvalget.

Når rettsstatlige prinsipper settes under press, må advokatene stå sammen. President Bay i den amerikanske advokatforeningen appellerer til sine kolleger om å stå samlet, og til å bruke sin stemme, sin tid og sine ressurser.

«Sammen er vi sterke. Kampen for å bevare demokratiet vårt er for viktig til å tie stille», sier han.

Dette høres ut som noe en opposisjonspolitiker i et autoritært regime kunne ha sagt. Det er nesten ikke til å fatte at ordene kommer fra presidenten i advokatforeningen i USA. Men nå er det alvor. Også for advokater i Norge.

Det har heldigvis veldig mange skjønt, blant annet Yngre Advokater og Utvalget for yngre forsvarere. Deres ledere oppfordrer alle unge i bransjen til å engasjere seg i det som skjer utenfor kontorets fire vegger.

NINA SCHMIDT

REDAKTØR
nina@advokatbladet.no
mobil: 915 59 602

Nytt styre i Yngre Forsvarere

Utvalget for yngre forsvarere er et fast utvalg under Forsvarergruppen, og jobber for å skape en sosial og faglig møteplass. Det nye styret består av fra v. Louiza Hamma Setsaa (Vaag & Zimmer), Jonathan Leifsson de Lange (Sulland), Iqra Tahir (Advokatfirmaet de Vibe), Victoria Westrum (leder, Elden), Oline Marie Ripnes (Advokatfirmaet Ringsbye) og Sivaani Nirmalanathan (Nordhus & Aarø). Med i styret er også Thea Ekran Gustavsen (Advokatfirmaet Wold). Foto: Maria Øyvindsdatter Robertsen

NYTT OM FOLK

I mai ble det klart at ny direktør for Domstolsadministrasjonen blir sorenskriver i Trøndelag tingrett, **Leif Otto Østerbø**. Østerbø har tidligere arbeidet som advokat i Bjerkan Stav i Trondheim, og i KPMG.

Det har blitt utnevnt flere nye dommere til Høyesterett denne våren. Sist i rekken er **Therese Steen**, som ble innstilt som ny dommer i Høyesterett i mai. Steen kommer fra stillingen som direktør i Norges Bank Administrasjon, og har tidligere vært ekspedisjonssjef ved Statsministerens kontor og lagdommer i Borgarting.

Leif Otto Østerbø

Therese Steen

8.000.000

Regjeringen foreslår i revidert nasjonalbudsjett å øke bevilgningen til fri rettshjelp med fem millioner kroner og tilsvarende til kriminalomsorgen med tre millioner kroner for å få på plass en ordning med gratis advokathjelp til innsatte i saker som gjelder isolasjon, bruk av sikkerhetscelle og bruk av sikkerhetsseng.

Toril Marie Øie.

Høyesterett har i løpet av første kvartal mottatt et prosesskriv med oppdiktede lover og forarbeider.

Prosesskrivet, som ble inngitt i forbindelse med anke over et prosessuelt spørsmål i en sivil sak, inneholdt både lover og forarbeider som rett og slett ikke eksisterer, forteller justitiarius Toril Marie Øie.

– I prosesskrivet var det både henvist til ulike rettskilder og gjengitt

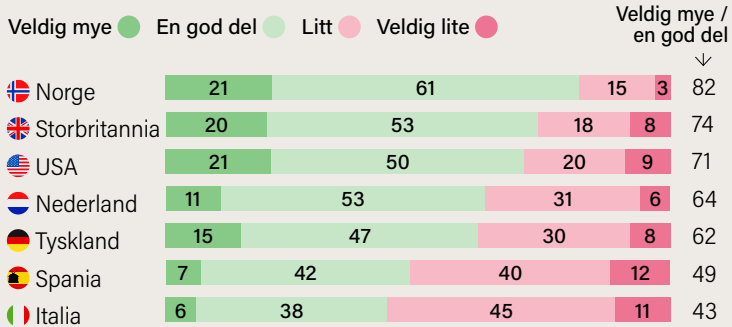
sitater fra kildene. Da utrederen hos oss skulle forsøke å finne frem til disse kildene, viste det seg at kildene ikke eksisterte. Her hadde advokaten rett og slett ikke sjekket kildene fra KI før prosesskrivet ble inngitt, sier Øie.

Høyesterett har i etterkant oppdatert advokatveiledningen med et nytt punkt om kunstig intelligens, hvor det blant annet fremgår at advokaten er personlig ansvarlig for opplysningene i saken.

8 av 10 stoler på domstolene

Tiltroen til rettsstaten er høyest i Norge og lavest i Italia, viser en undersøkelse gjort av det tyske forsikringsselskapet ARAG. Sju og et halvt tusen personer i sju land, deriblant ett tusen fra Norge, deltok i undersøkelsen. Undersøkelsen ble gjort i 2024.

Hvor mye stoler du på rettssystemet i landet ditt?

Kilde: ARAG Study Trust in the Rule of Law

Peter Frølich.
Foto: Thea N. Dahl

I mai ble tre personer i alderen tretti til førti år dømt for seksuelle overgrep mot en jente som på tidspunktet da handlingene fant sted var under 16 år. De første tilfellene skjedde da jenta var tolv år og ti måneder gammel.

TEKST: MARIA ØYVINDSDATTER ROBERTSEN

To av de tre domfelte personene er transkvinner, og disse to ble dømt til fengsel i henholdsvis fem år og ni måneder, og ett år og seks måneders fengsel. Den tredje tiltalte, en mann, ble dømt til fengsel i seksti dager.

I etterkant har det oppstått debatt om hvor transkvinnene skal sone.

Hovedregelen i kriminalomsorgen er at innsettelse i fengsel skjer på bakgrunn av juridisk kjønn. Gjennom lov om endring av juridisk kjønn har personer som «opplever å tilhøre det andre kjønn» rett til å skifte kjønn. Virkningen av å endre juridisk kjønn vil derfor som hovedregel være at også soningsstedet endres.

Forsvareren til den ene transkvinnen anførte at domfeltes kjønnsidentitet kunne gjøre soningen mer belastende, og at det burde tillegges vekt i formildende retning. Dette var retten ikke enig i, og viste til Kriminalomsorgens retningslinjer om at «transkvinner som hovedregel soner i kvinnefengsler».

– **STRIDER MOT ALL FORNUFT**
Rettens henvisning til kriminalomsor-

gens hovedregel har vakt oppsikt hos flere. På Facebook skriver stortingspolitiker Peter Frølich (H):

«Dette strider mot absolutt all fornuft. Det reiser også et større spørsmål om kvinners sikkerhet under soning. Sann kan det ikke være i Norge. Her må regler og rutiner endres!»

Til NRK ser han at en slik avklaring må gjøres i Kriminalomsorgens retningslinjer, og at det bør være handlingen og ikke kjønn som legges til grunn for hvor domfelte skal sone.

– BEHOV FOR KLARGJØRING

I et skriftlig spørsmål til justis- og beredskapsministeren, ber stortingsrepresentant Dag-Inge Ulstein (KrF) om en klargjøring.

«Støtter statsråden at biologiske menn som har begått seksuelle overgrep soner i et kvinnefengsel, og om ikke – hvilke grep vil regjeringen gjøre for å klargjøre det juridiske rundt denne type situasjoner?», spør han.

Spørsmålet er i skrivende stund ikke besvart. •

VISSTE DU AT...

Gyldendal Rettsdata har inngått avtale om å dele rettskilder via API med teknologiselskapene Saga, Newcode.ai, Leogra og Qura? For første gang er det dermed mulig å få tilgang til KI-verktøy som både inneholder lover, forarbeider og rettsavgjørelser. Dette har lenge vært etterlyst av advokatbransjen.

– Våre felles brukere vil kunne benytte vårt innhold både i tek-selskapenes KI-plattformer og hos oss, sa administrerende direktør i Gyldendal Rettsdata, Cecilie Bergenstjerna, i en pressemelding. Også Lovdata satser innen kunstig intelligens, og er i ferd med å utvikle et nytt rettskildesøk basert på KI, som skal gjøre søk enklere og kunne gi svar på juridiske spørsmål.

■ Historier fra virkeligheten – Evnukkmakeren

Av Trude Lorentzen og Irina Tjelle (NRK)

EN PODKAST I FEM DELER:

- 1) En mystisk skikkelse
- 2) Hemmeligheten under senga
- 3) Hjelper eller slakter?
- 4) Alarmen går
- 5) Oppgjørets time

■ Jusspodden

Programleder: Marianne Reiertsen

NYESTE EPISODER:

- § 238 Forbud mot TikTok vs ytringsfrihet
- § 237 Månedens mest nerdete gladsak og andre juss-vekster

■ Juridisk ABC

Programleder: Eivind Arntsen

NYESTE EPISODER:

- Grunnloven med Mads Andenæs
- Konfliktløsere i arbeidslivet – Riksmekleren og Arbeidsretten

■ Dommerpodden

NYESTE EPISODER:

- Ukraina-spesial
- Tåler rettsstaten Trump?

Det ble ja er ja - og minste-straffen oppheves

Valg av ordlyd i den foreslåtte samtykkeloven har vært omfattende debattert denne våren.

Før påske la regjeringen frem et lovforslag som både inneholder en ja- og en nei-bestemmelse. I tillegg ble minstestraffen for voldtekt foreslått opphevet.

Justiskomiteen avga sin innstilling i slutten av mai. Flertallet støtter regjeringens lovforslag. Som eneste parti stilte Frp seg mot lovforslaget. Senterpartiet foreslo etter forslag fra Advokatforeningen å endre ordlyden i ja-bestemmelsen slik at det stilles krav til et «klart» samtykke. Dette fikk ikke støtte av flertallet.

Her er landets 25 største advokatfirmaer

Totalt omsatte landets 25 største advokatfirmaer for 17,8 milliarder kroner i fjor, viser selskapenes årsregnskaper. De fem største stod for nesten halvparten av omsetningen.

TEKST: TINIUS SVENDSEN og NINA SCHMIDT

Regnskapstallene for 2024 viser en betydelig omsetningsvekst blant de 25 største advokatfirmaene i landet. Schjødt, Wikborg Rein, Thommessen, Wiersholm og BAHR, landets fem største firmaer, omsatte for drøye 8,5 milliarder kroner. Av disse sto Schjødt, landets største firma, for over to milliarder kroner. Med det ble firmaet det første i Norge til å bikke milepælen.

Til sammenligning omsatte de tjue neste firmaene på listen til sammen for nærmere 9,3 milliarder kroner. De fem største firmaene stod for 48 prosent av den totale omsetningen til de 25 største firmaene.

Det er et hopp på 483 millioner kroner mellom Wiersholms femteplass på omsetningstopppen og Deloittes sjetteplass.

Hoppet mellom nr. 1 og nr. 25 på listen — altså Schjødt og Føyen — er på 2.059.318.848 kroner.

Advokatforeningens bransjestatistikk for 2024 er ikke klar ennå. Ifølge bransjestatistikken for 2023 omsatte hele det samlede advokatmarkedet for om lag 25 milliarder kroner dette året. Veksten fra 2022 til 2023 var samlet sett på 6,7 prosent.

Dersom veksten fra 2023 til 2024 er omtrent lik, vil omsetningen for den samlede bransjen for 2024 ligge på cirka 26,75 milliarder kroner. I så fall vil de 25 størstes omsetning utgjøre to tredeler av bransjens totale omsetning.

FUSJON GA UTTELLING

Høyest vekst av samtlige firmaer på listen har Ræder Bing. Firmaet økte omsetningen med over 40 prosent og rykker opp fra 24. til 19. plass. Dette takket være fusjonen i 2023.

Selv om Ræder Bing økte omsetningen i 2024, falt resultatet likevel med 20 prosent. Hovedårsaken var økte lønnskostnader. Antall årsverk økte fra 75 til 100, ifølge AdvokatWatch. Driftskostna-

dene steg også betydelig, fra 39,1 til 59,8 millioner kroner.

I tillegg til sterk vekst hos landets to største advokatfirmaer, hadde både Deloitte og EY tosfifret vekst i 2024.

Wikborg Rein vokste med over 23 prosent. Også Thommessen fortsetter å vokse solid og beholder tredjeplassen, tett fulgt av BAHR og Wiersholm.

Flere av de mellomstore firmaene posisjonerer seg for videre vekst. CLP og Elden har også tosfifret prosentvis økning. Det samme har Bull, som rapporterer om en økning på 14,5 prosent.

Både Deloitte og EY hadde tosfifret vekst i 2024. Også EY økte omsetningen betydelig, med 14,6 prosent, fra 638,9 millioner kroner året før.

NEDGANG FOR GRETTE

Noen firmaer opplevde tilbakegang i omsetningen. Grette har den svakeste utviklingen blant de 25 største, med en nedgang på nær 12 prosent. Resultatet falt med nesten 40 prosent.

Firmaet har mistet flere partnere den siste tiden. Foruten Grette opplevde også DLA Piper, Simonsen Vogt Wiig og Hjort en liten nedgang i fjor. •

DE 25 STØRSTE FIRMAENE

Plass	Advokatfirma	Omsetning 2024	Endring fra 2023	Driftsresultat 2024
1 (1)	Schjødt	2.270.000.000	18,9 %	1.577.000.000
2 (2)	Wikborg Rein	1.906.756.000	23,1 %	1.152.800.000
3 (3)	Thommessen	1.806.324.726	17,9 %	947.327.001
4 (4)	BAHR	1.373.860.347	12,1 %	546.122.732
5 (5)	Wiersholm	1.222.849.872	6,6 %	485.708.875
6 (11)	Deloitte	739.438.581	17,6 %	140.538.694
7 (7)	Haavind	735.166.722	12,9 %	325.414.769
8 (8)	EY	732.448.333	14,6 %	569.397
9 (9)	CMS Kluge	678.472.009	6,4 %	283.415.125
10 (10)	SANDS	671.294.953	5,8 %	255.804.645
11 (6)	Simonsen Vogt Wiig	683.900.000	-0,4 %	-
12 (12)	Selmer	623.888.842	8,5 %	258.569.158
13 (13)	Arntzen de Besche	606.640.045	6,9 %	310.159.019
14 (14)	PWC	581.181.000	7 %	103.853.000
15 (16)	Kvale	401.314.890	8,7 %	155.529.798
16 (15)	DLA Piper	387.190.296	-1,1 %	94.188.435
17 (17)	KPMG Law	389.825.000	8 %	61.129.000
18 (19)	Hjort	302.378.881	-0,3 %	86.522.739
19 (24)	Ræder Bing	276.596.078	40,1 %	47.647.930
20 (18)	Grette	275.721.889	-11,9 %	78.265.279
21 (20)	Elden	272.689.503	9,7 %	46.933.439
22 (23)	Bull	234.236.875	14,5 %	68.808.519
23 (21)	CLP	250.716.832	10,2 %	25.480.965
24 (22)	BDO Advokater	211.888.115	2 %	20.695.162
25 (27)	Føyen	210.681.152	9,7 %	64.504.104

* Tallene for Simonsen Vogt Wiig er hentet fra AdvokatWatch. Øvrige kilder: Brønnøysund-registeret. Tallene i parentes viser firmaets plassering på hovedlisten i fjor.

HELP mot milliarden

Dersom HELP Forsikring hadde vært et advokatselskap, ville det ha vært landets sjette største.

Selskapet hadde i fjor en omsetning på 980,6 millioner kroner, som er en økning på 21,5 prosent fra 2023.

Selskapets resultat var på drøye 95 millioner kroner i 2024, ifølge selskapets egen rapport om solvens og finansiell stilling.

– Vi opplever en jevn vekst, og er godt fornøyd med utviklingen. Vi klarte nesten milliarden i fjor, og nådde målet om ti pro-sents driftsmargin, sier HELP-topp Johan Dolven.

Selskapet forventer en omsetningsvekst på cirka femten prosent i 2025, og er optimistiske for de neste årene, sier han.

HOVEDSTYRET PÅ TUR TIL TRONDHEIM OG INDERØY

Oppfordret dommere til å fremsnakke viktigheten av gode advokater

Dommere og advokater bør i større grad stå sammen for å bekjempe press mot rettsstaten, mener Advokatforeningen.

TEKST OG FOTO: NINA SCHMIDT

I slutten av april var Advokatforeningens hovedstyre på tur til Trøndelag. Et dialogmøte med domstolene, nit-ten styresaker og sommerfest med Trøndelag krets var blant postene på programmet.

Hvordan sikre advokatprofesjonens og domstolens uavhengighet i en urolig tid? Dette diskuterte hovedstyret med sorenskriver Leif Otto Østerbø og nestleder Anne Marie Selvaag i Trøndelag tingrett og førstelagmann Hilde Vibeke Enger og lagmann Lars Magnus Bergh i Frostating lagmannsrett.

Også kretsleder og nestleder i Trøndelag krets, Johan I. Ansnes og Veronica L. Drivstuen, deltok.

— I Norge har vi heldigvis ikke det pres- set mot rettsstaten og demokratiet som vi ser mange steder i verden og nå i USA. Samtidig er det en stor utfordring at ingen politikere her hjemme synes det er viktig å prioritere rettssystemet, domstolene og advokatene, sa generalsekretær Merete Smith.

ÅPNER ET VINDU

Utviklingen i USA åpner et vindu for større oppmerksomhet mot rettsstatens relevans, påpekte Kaare A. Shetelig, nestleder i Advokatforeningen.

— Når rettsstaten er under press, slik vi ser i USA, så stiger dens betydning på radaren. Kanskje politikerne nå forstår hvor viktig rettsstaten er; at den ikke bare er noe advokater og dommere sutrer om, men at den faktisk er en bærebjelke i demokratiet. Så her har vi et sterkt kort som vi bør gripe sammen, sa han.

Sorenskriver Østerbø — som nylig ble utnevnt til å overta som direktør i Domstoladministrasjonen — roste Advokatforeningens arbeid med Sivilsammenfunnets rettsstatsmeldingen.

På initiativ fra Advokatforeningen har 23 organisasjoner

kartlagt det de beskriver som «hullene» i rettsstaten i meldingen, som er overrasket Stortinget tre år på rad.

— Jeg har sansen for rettsstatsmeldingen. Det kan hende at debatten om beredskapsloven og sivilbeskyttelsesloven har vært en vekker for politikerne, og at det nå kan være momentum for å flagge disse spørsmålene, sa Østerbø.

— KAN SAMHANDLE BEDRE

Merete Smith oppfordret til fremsnakking av fri retts hjelp og betydningen av gode advokater i alle møter med myndighetene.

”

Man får ikke uavhengige domstoler hvis vi ikke har uavhengige advokater.

— Man får ikke uavhengige domstoler hvis vi ikke har uavhengige advokater, og vi får ikke gode arbeidsforhold for domstolene hvis vi ikke har kompetente advokater. I Norge kan domstolene og advokatene bli enda bedre til å samhandle og samarbeide, og sammen kan vi rette søkelys på disse forholdene, sa Smith.

Lagmann Lars Magnus Bergh sa at han ble varm om hjertet hver gang han så et felles utspill fra Advokatforeningen og

Dommerforeningen.

— Det burde vært mye mer av dette, gjerne med påtale på laget, og Domstoladministrasjonen, hvis det er naturlig, sa han.

— Det er noen prosesser som jeg oppfatter at det er viktig for advokatene å ha innflytelse over. For eksempel hvordan vi skal gjøre det i praksis når vi får anledning til å spille av lyd og bilde. På denne type områder hadde det vært nyttig om advokatene gjennom Advokatforeningen ga klare beskjeder om hvordan de vil ha det, sa Bergh.

Smith sa at dette var som musikk i hennes ører.

— Vi må stadig si til domstolene og Domstoladministrasjonen at de må snakke med oss. Domstoladministrasjonens

Fra v. Kristin F. Hammervik, Merete Smith, Siri Teigum og Bjørn Dyrland. På motsatt side bortest; Leif Otto Østerbø, Anne Marie Selvaag, Hilde Vibeke Enger og Lars Magnus Bergh.

Kretsleder Johan I. Ansnes, leder Siri Teigum og generalsekretær Merete Smith.

har nylig hatt en arbeidsgruppe som har arbeidet med praktiske spørsmål knyttet til lyd- og bildeopptak. Den bestod av ti dommere, men ingen advokater. Advokatene må involveres fra start når det skal lages nye regler for bruk av lyd- og bildeopptak i retten, sa Smith.

Å vente med å lytte til advokatene til reglene er ferdigstilt og sendes på høring, er ikke nok, understrekte hun.

— LETTVINTE VURDERINGER

Leder Siri Teigum tok opp tre temaer: Tendensen med at mange saker flyttes ut av domstolene og over i nemnder. Viktigheten av domstolskontroll med forvaltningen. Og forslaget i ny forvaltningslov som begrenser hvor mye av sakskostnadene som dekkes.

Til det første temaet sa hun at en del type avgjørelser bør forbli i domstolene.

— Domstolene er uavhengige og har god saksbehandling. I nemndene erfarer vi at de samme personene i for stor grad brukes både som sakkyndige, vitner og meddommere. Noen

Siri Teigum, Kaare A. Shetelig, Else-Marie Merckoll, Michal W. Johansen, Kristin F. Hammervik, Merete Smith, Audun Moen, Ruth N. Frøland, Ingelin M. Gundersen og Bjørn Dyrland.

Stort antall saker

Hittil i år har hovedstyret behandlet nærmere åtti saker. Blant sakene på dagsordenen i Trondheim var forskriftsfesting av prisøkningen i retts hjelpssatsen, endringer i retts hjelpsloven, ny prosess for antakelse av faste forsvarere og faste bistandsadvokater og Advokatforeningens uttalelse om Israels angrep mot Gaza.

Det ble også en diskusjon om regjeringens forslag til samtykkelov, der Bistandsadvokatutvalget og Forsvarergruppen har ulike synspunkter.

På turen til Trøndelag rakk hovedstyret å delta på siste del av Trøndelag krets' sommerfest, og besøkte også Nidarosdomen og Gjorv gård på Inderøy.

Trøndelag tinghus

Tinghuset huser Trøndelag tingrett og Frostating lagmannsrett. Trøndelag tingrett har også rettssteder i Steinkjer, Brekstad og Namsos.

Av totalt 175 ankeforhandlinger i Frostating i fjor, ble 26 avholdt i Ålesund, 21 i Molde, åtte i Kristiansund og ni saker ble avholdt utenfor vanlige rettslokaler.

— Vi var den første og eneste lagmannsretten i fjor som nådde Stortingets mål for saksbehandlingstider på alle saksfelt i 2024, opplyste førstelagmann Enger.

ganger er de aktører i prosessene, andre ganger skal de avgjøre. Habilitetsvurderingene gjøres på en annen og mer lett- vint måte enn i domstolene, sa Teigum.

Til spørsmålet om domstolskontroll med forvaltningen, viste hun til oppfatningen mange har om at forvaltningen i Norge er så god at behovet for kontroll ikke er så stort.

— Vi tror at en grunn til at forvaltningen utvikler seg og strekker seg, er at vi faktisk har domstolskontroll. Dette er et viktig tema som også dommere bør snakke mer om, slik at det ikke bare er vi advokater som gjør det.

I forslaget til ny forvaltningslov foreslår regjeringen at advokatutgifter kun skal dekkes etter satsene for offentlig retts hjelp.

— Denne begrensningen er det viktig at flere enn advokater påpeker konsekvensene av, sa Teigum.

Sorenskriver Østerbø mente at forslaget ikke er godt av mange grunner.

— Strekkene i advokatlaget blir større og større. I domstolene er vi avhengige av å ha gode advokater, sa han. •

Mener EØS-retten er i en brytningstid

– Det er positivt at norske domstoler henvender seg til EFTA-domstolen i politisk betente saker, mener EFTA-dommer Michael Reiertsen.

TEKST OG FOTO: MARIA ØVINDSDATTER ROBERTSEN

LUXEMBOURG

Våren var i full sving da Advokatbladet møtte Michael Reiertsen på hans kontor i verdens eneste storhertugdømme i starten av mai.

Bygningen som huser EFTA-domstolen, er omkranset av frodig vegetasjon, og fra vinduet på dommerens kontor kan man høre intens fuglesang.

Domstolen ligger beskjedent plassert i underetasjen i et bygg som også huser blant annet ankeinstansen for EUs patentdomstol.

Nærmere to år er gått siden Reiertsen ble utnevnt til dommer. Nå har han mange synspunkter om domstolens betydning og organisering.

– Jeg pleier ofte å si at EØS-retten er i en brytningstid i norsk sammenheng, slik EMK-retten var på begynnelsen av 2000-tallet. På menneskerettighetenes område er det blitt en ryggmargsrefleks å gå til internasjonal litteratur og avgjørelser fra EMD. Mitt inntrykk er at man på EØS-rettens område foreløpig er mindre flinke til dette, men jeg tror det er i ferd med å bedre seg.

MER OMFATTENDE ENN EMK

EØS-retten er et langt mer omfattende felt enn EMK med et stort tilfang av rettspraksis og litteratur. Dette gjør det mer krevende å orientere seg på rettsområdet, mener han.

– For norske jurister er det om å gjøre å få en følelse av kildematerialet i EØS-retten, og få det mer under huden. I tillegg er det viktig å vite hvor

man skaffer seg kunnskap om de ulike rettskildene, sier Reiertsen.

Selv følger han med på mange nettsider, aviser og nyhetsbrev for å holde seg oppdatert på EU- og EØS-retten.

– De jeg bruker oftest, er Politico, EU Law Live og Common Market Law Review, sier han.

At norske domstoler ikke står tilbake for å forelegge saker med et politisk tilsnitt for EFTA-domstolen, er noe Reiertsen berømmer.

– De siste årene har for eksempel norske domstoler forelagt flere klimasaker for EFTA-domstolen. Jeg synes det er fortjenestefullt og viktig at norske domstoler også spør EFTA-domstolen til råds i saker som er politisk vanskelige. At en sak har stor politisk interesse, gjør jo ikke at de rettslige spørsmålene forsvinner. Dette er svært viktig for tiliten til systemet.

Også i EU-systemet er det et stadig tilbakevendende spørsmål hvorvidt EU-domstolen brukes nok i de vanskelige politiske sakene, påpeker han.

IVARETAR RETTSSIKKERHETEN

EFTA-domstolen er en del av bolverket som beskytter demokratiet, men har et annet rammeverk til rådighet enn EU-domstolen, påpeker han.

– EU-domstolen har behandlet flere saker om demokrati og rettsstaten. For eksempel har kommisjonen tatt ut søksmål mot Polen og Ungarn fordi man har hatt en oppfatning om at statene ikke ivaretok grunnleggende ver-

dier. Nylig behandlet også EU-domstolen et tilsvarende søksmål mot Ungarn. Det var direkte forankret i traktaten om den Europeiske Union artikkel 2, som blant annet omfatter menneskerettigheter, demokrati og rettsstat.

EØS-avtalen inneholder ikke noen tilsvarende bestemmelse.

– På den annen side har EFTA-domstolen anerkjent at grunnleggende menneskerettigheter er en del av EØS-retten. I en nylig avsagt avgjørelse, de forente saker E-1/24 og E-7/24, TC og AA, har EFTA-domstolen også anerkjent at EUs Charter om grunnleggende rettigheter kan være relevant ved fastleggelsen av hvilke menneskerettigheter som må anses som en del av EØS-retten. Det fremgår også av EØS-avtalens fortale at samarbeidet skal bidra til oppbyggingen av et Europa basert på fred, demokrati og menneskerettigheter. Men avtalen har ikke en egen bestemmelse om dette.

INDIREKTE VOKTERE

Det ligger slikt sett et mer implisitt vern av rettsstaten i EØS-systemet, understreker Reiertsen.

– Det som typisk skjer når et samfunn går i en mer autokratisk retning, er at innbyggernes rettigheter ikke blir effektive. Dette kan potensielt innebære et brudd på grunnleggende menneskerettigheter som må varetas innen EØS-retten, og også det EØS-rettslige effektivitetsprinsippet, som stiller krav til effektiv håndheving av EØS-retten

Michael Reiertsen foran et maleri av byen Heidelberg, malt av bergensartisten Axel Vindenes fra bandet «Kakkmaddafakka». – Byen er kjent innenfor academia, og bildet minner meg om en alternativ karrierevei, sier han.

Michael Reiertsen

ALDER: 49 år

SIVILSTATUS: Gift, tre gutter på 5, 9 og 11 år.

ERFARING: Borgarting lagmannsrett, Det juridiske fakultetet i Oslo, Justisdepartementets lovavdeling, Hammerfest tingrett, EFTA-sekretariatet (FMO).

UTDANNELSE: Cand.jur. fra UiT, LL.M i EU-rett og menneskerettigheter fra Europa-Institut, Universitetet i Saarbrücken, og doktorgrad fra Det juridiske fakultet i Oslo.

– EØS-rett er blitt en viktig del av dommeres etterutdanningskrav. Det er rett og slett en annen oppmerksomhet rundt EØS-retten enn tidligere, sier Michael Reiertsen.

”
Det som typisk skjer når et samfunn går i en mer autokratisk retning, er at innbyggernes rettigheter ikke blir effektive.

nasjonalt. På denne måten fungerer EØS-retten og EFTA-domstolen, om enn noe mer indirekte enn EU-domstolen, som voktere av rettsstaten, mener han.

FOTBALLPAPPA

Etter snart to år har familien på fem funnet seg vel til rette i sin nye tilværelse.

– Barna er godt integrert både på skolen og i fritidsaktiviteter. I tillegg er det en stor fordel at barna snakket tysk fra før av, sier Reiertsen.

Hans kone er nemlig tysk, noe som har forenklet flytteprosessen en hel del. Kona er også jurist, og arbeidet tidligere i det norske Finanstilsynet. Hun har nå startet i ny jobb i finanstilsynet i Luxembourg.

Når Reiertsen ikke er dommer, er han fotballpappa, forteller han.

– Fotball er blitt en sentral del av hverdagen. Særlig den eldste sønnen min er en aktiv fotballspiller. Annenhver helg er det bortekamp, og da rei-

ser vi av gårde med laget. Det gjør at vi samtidig får sett store deler av Luxembourg sammen. Det synes jeg er flott.

Til sommeren skal han en tur hjem til Senja.

– Jeg er der stort sett en uke hver sommer. Mesteparten av familien min bor der fortsatt. Deretter blir det et par uker i varmere strøk. Hvor er ikke avklart enda, det skal opp til votering i familien.

– Så selv dommere i EFTA-domstolen får sommerferie, altså?

– Ja! Vi er privilegerte, vi har egentlig rettsferie fra 15. juli til slutten av august, og da er det ikke høringer. Men det er ikke slik som rettsferien i Norge – dette betyr at andre frister løper. Likevel gjør det at vi kan være litt andre steder, så lenge man håndterer de sakene som kommer inn.

- NÆRMER SEG GRENSEN

Ettersom domstolen bare har én dommer fra hvert av de tre medlemslan-

dene, er periodene med stor pågang merkbare.

– Optimalt sett skulle vi sikkert behandlet sakene raskere, men ettersom vi er en såpass liten domstol, har vi begrenset kapasitet.

Dette er også noe av årsaken til at EFTA-domstolen har tatt til orde for at den bør styrkes med en dommer til fra hvert av medlemslandene, forklarer Reiertsen.

– Antall dommere må ses i sammenheng med at da domstolen ble opprettet, var det syv land med i samarbeidet. Som vi vet, endte vi opp med tre land.

Reiertsen mener saksomfanget er blitt såpass stort at domstolen nærmer seg grensen for det forsvarlige.

– I snitt behandlet vi tre saker i måneden i fjor. Dette betyr at hver dommer i snitt hadde halvannen uke til å sette seg inn i og behandle hver sak. Noe mindre tid enn dette kan vi nesten ikke ha, før det blir en utfordring for rettssikkerheten.

SPÅR ØKT SAKSOMFANG

Det er heller ingen grunn til å tro at saksomfanget vil stagnere i tiden som kommer. Tvert imot, spår han.

– Vi får et jevnt tilsig av saker, særlig fra norske domstoler. Mitt inntrykk er at oppmerksomheten blant norske dommere om EØS-retten er en helt annen enn for bare få år siden. Dette henger nok sammen med blant annet NAV-skandalen, men også at det generelt er blitt mer fokus på EØS-retten. •

EFTA-domstolen

- Opprettet i 1994.
- Dommere er Páll Hreinsson (Island), Bernd Hammermann (Liechtenstein) og Michael Reiertsen (Norge).
- Antall ansatte: 19
- Totalt antall saker mottatt ved utgangen av 2024: 389

Kilde: eftacourt.int

Nå kommer **KI-søk** i Lovdata Pro!

Det gir deg muligheten til å søke med naturlig språk og få sammenstillinger som lettere peker deg i riktig retning.

Bli en av over 8000 advokater som bruker Lovdata Pro i dag. Prøv gratis og uforpliktende ut året

TEMA

PRESSET PÅ RETTSSTATEN

- Etter at Donald Trump kom til makten i USA den 20. januar, har han utstedt presidentordrer mot advokatfirmaer, truet dommere med riksrett, trukket tilbake økonomisk støtte til Harvard og internert utenlandske studenter.
- I Tyrkia er elleve styremedlemmer i Istanbul Bar Association tiltalt for å spre terroristpropaganda. Over hele landet fengsles advokater som representerer regimekritikere.
- EU-kommisjonen er alvorlig bekymret for rettsstatssituasjonen i Ungarn, sa EUs justis- og demokratikommissær Michael McGrath til Reuters i slutten av mai. Pride-forbud og en ny «åpenhetslov» som vil true pressefriheten, er blant bekymringene.
- I Polen har nasjonalistiske Karol Nawrocki vunnet en knepen seier i presidentvalget, og mange frykter at han vil sette en stopper for ny lovgivning og den lovede reformen av rettsstaten i landet.
- Her i Norge vekket jussprofessor Benedikte Moltumyr Høgberg både politikere og medier opp av rettsstatsdvalen med sin påskeføljetong på Facebook om demokrati og rettsstat.
- Samtidig har Norge og 16 andre land signert verdens første advokatkonvensjon, som forplikter landene til å respektere advokaters uavhengighet, og til ikke å bli identifisert med sin klient.

TEKST: NINA SCHMIDT

«Om det er kommet noe godt ut av trumpete dommerangrep, irreversible feil-deportasjoner til terrorfengsler og handelskrigerske MAGAplask, må det være nyvunnen forståelse for sterke grunnlovers betydning for demokratiet», skriver førsteamanuensis Anine Kierulf i en kommentar i Dagens Næringsliv.

Likevel har Høyesterett nylig svekket vår egen Grunnlov, påpeker Kierulf, og viser til forhåndssensurforbudet som forsvant: «I en dom fra Høyesterett ble det som var et tilnærmet absolutt forbud mot forhåndssensur i ytringsfrihetsparagrafen Grunnloven § 100, med ett til en ordinær interesseavveining».

Den konkrete saken handlet om en far som hadde publisert mange sjikanerende innlegg rettet mot sin ekskone og datter i sosiale medier. Høyesterett fradømte ham retten til å være på TikTok og Facebook i halvannet år.

«Frem til nå: Nesten umulig å sensurere bort selv kjente, fremtidige ytringer. Nå: Når staten synes gode grunner taler tilstrekkelig for å forhåndssensurere litt, selv ukjente ytringer, så kan den det.»

Hvor er presset størst mot den norske rettsstaten? Vi har snakket med en rekke advokater og jurister i artikkelserien som du finner på de neste sidene. Du kan også lese en «opp-skrift» på hvor enkelt det er å kuppe den.

Demonstranter protesterte mot Trump-administrasjonen og Elon Musk utenfor et Tesla showroom på Manhattan. Foto: Gina M, Randazzo, Zuma Press Wire, NTB

Benedikte Moltumyr Høgberg.

Jussprofessor slo alarm

Benedikte Moltumyr Høgberg, professor ved Institutt for offentlig rett ved UiO og spesialisert innen konstitusjonell rett, fikk stor medieoppmerksomhet med sin kritikk av regjeringens forslag til ny kriselov – og fikk politikerne på Stortinget til å pause sivilbeskyttelsesloven i siste liten.

Justis- og beredskapsdepartementet har nå utarbeidet et justert forslag som gjør loven vanskeligere å misbruke, mener Høgberg.

I påsken skrev hun sju omfattende innlegg på Facebook om demokratiet og rettsstaten.

«I min påskeføljetong har jeg forsøkt å vise, gjennom formidling av kunnskap, på min egenartede måte (javisst, jeg vet jeg ikke er et A4-menneske), om hva som skjer i det norske demokratiet og den norske rettsstaten. Jeg har ønsket å få frem at vi kanskje ikke skal være så naive å tro at det bare er i andre land ting skjer, forsøkt å vise hvordan jussen både historisk og i vår tid brukes til å samle makt på få hender med små grep, at det

ikke bare er «onde» eller «gale» personer som treffer dårlige valg for demokratiet og rettsstaten (men de også). At vi har en alt for dårlig demokratisk og rettsstatlig forståelse og beredskap. Og at det er vanskelig å få stilt politiske ledere til ansvar, enten det er for Riksretten eller i andre fora», oppsummerte hun.

I tillegg til innlegget om regjeringens forslag til kriselov, skrev Høgberg blant annet om at Regjeringsadvokaten og Høyesterett etter hennes mening «er i ferd med å uthule prinsippet om politisk uavhengige straffesaker i Norge».

Videre skrev hun blant annet om «hvorfor akkurat jus er så viktig i en pandemi», om å stille politiske ledere til ansvar for sine handlinger, og Skoghøy-saken og om domstolenes uavhengighet.

Norge har signert verdens første advokatkonvensjon

— Et stoppsignal for autokratier

I mai signerte Norge og 16 andre land den internasjonale konvensjonen om vern av advokater. – Dette er et signal om at det finnes prinsipper i Europa som ikke kan settes til side, sier president i Den europeiske advokatforeningen, Thierry Wickers.

TEKST OG FOTO: MARIA ØYVINDSDATTER ROBERTSEN

President i Den europeiske advokatforeningen, Thierry Wickers.

LUXEMBOURG
«Utsiktene for verden ved utgangen av 2024 er dårligere enn de har vært de siste 25 årene». Slik begynner det anerkjente forskningsinstituttet «V-dem» årets rapport om verdens demokratier.

Det er dyster lesing: For første gang siden 2002 er det flere autokratier enn demokratier i verden. Og mens liberale demokratier er den minst vanlige regimetyper i verden, lever tre av fire i et autokrati.

EN HISTORISK AVTALE
Konvensjonen er historisk. Den er det første rettslig bindende instrumentet på internasjonalt nivå som ivaretar advokaters rettigheter.

Gjennom avtalen vil advokater som profesjon og deres interesseorganisasjoner vernes. Statene som slutter seg til, blir blant annet forpliktet til å respektere advokaters uavhengighet, gi advokater tilgang til relevante dokumenter som besittes av myndighetene, og til å beskytte advokater mot ulovlige handlinger, som trusler og trakassering.

Å ha rettferdige statssystemer er viktig, sier Thi-

Statssekretær Maria Varteressian signerte konvensjonen på vegne av Norge.

erry Wickers, president i den Europeiske advokatforeningen (CCBE).

– For å oppnå dette trenger vi uavhengige advokater. Til tross for at konvensjonen handler om beskyttelse av advokater, handler den derfor egentlig om rettssikkerheten til klientene.

KNAKER I SAMMENFØYNINGENE
Som president av CCBE er Wickers til stede under signeringen av konvensjonen på samtidsmuseet Mudam Luxembourg. Museet ligger passende nok et steinkast unna viktige rettsinstitusjoner som EFTA- og EU-domstolen.

Statssekretær Maria Varteressian fra Utenriksdepartementet representerer Norge i Luxembourg.

– I en tid hvor verdier som demokrati, menneskerettigheter og det folkerettsbaserte systemet knaker i sammenføyningene, er advokatenes rolle enormt viktig. Vi må sikre at advokater har den friheten og integriteten som skal til for å utføre jobben sin. Derfor er jeg veldig stolt over at Norge har signert, som ett av de første landene, sier hun til Advokatbladet etter at konvensjonen er undertegnet.

– NOE AV DET VIKTIGSTE
Til tross for at Norge scorer høyt på målinger av blant annet rettssikkerhet, mener Varteressian at konvensjonen har verdi også i norsk sammenheng.
– Alle land har behov for denne konvensjonen, uansett hvor høyt man scorer på ulike parametre og lister. Selv Norge trenger en konvensjon som denne. Det å ivareta integriteten til foreningene

som organiserer advokatene, og advokatenes uavhengighet, slik at de ikke blir assosiert med klientene de representerer, er noe av det viktigste vi investerer i, når vi investerer i demokrati akkurat nå.
Totalt har hittil 17 land sluttet seg til kampen for advokaters uavhengighet og rettsstat.

HENGTT UT PÅ SOSIALE MEDIER
Arbeidet med konvensjonen har pågått i over ti år. Da ideen ble unnnfanget i 2015, var situasjonen i verden en annen enn i dag.

– I løpet av de siste ti årene har vi sett at advokater i økende grad utsettes for press. Ta for eksempel den pågående situasjonen i Tyrkia og USA, eller som vi tidligere har sett i Polen. Tendensen i flere land er at det blir vanskeligere å utføre jobben sin som advokat, sier CCBE-presidenten.

Han forteller at også i hans eget hjemland, Frankrike, utfordres advokaters frihet:

– For noen måneder siden ble informasjon om flere advokater som arbeider med utlendingssaker publisert av et magasin på sosiale medier. Deres fulle navn, adresse, og navnet på skolene til barna deres ble offentliggjort, for å skremme og forsøke å stoppe deres virksomhet.

Dette viser viktigheten av å ivareta advokaters uavhengighet, sier Thierry Wickers.

– BARE EN VEGG AV PAPIR
Til tross for at konvensjonen er viktig, skal betydningen ikke overdrives, mener Wickers.
– Det store spørsmålet er om den vil bidra til å

endre virkeligheten. En konvensjon er i utgangspunktet bare en vegg av papir. Åpenbart vil ikke en avtale være til hinder dersom myndighetene i et medlemsland bestemmer seg for å ignorere grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper.
Likevel vil konvensjonen til en viss grad kunne ha en effekt også på slike styresett, mener han.
– Tendensen er at autoritære styresett ikke liker å bli fremstilt som regimer uten respekt for grunnleggende prinsipper. Dersom myndighetene i et konvensjonsland velger å ignorere konvensjonens forpliktelser, må de dermed betale en pris for det.

ET STOPPSIGNAL
For å sikre at konvensjonen bidrar til reell endring, er det også inntatt en overvåkningsfunksjon i avtalen, forklarer han. Det følger nemlig av artikkel 10 at en ekspertgruppe skal følge med på medlemslandenes oppfyllelse av konvensjonen.
– For å være sikker på at avtalen bidrar til endring, må man overvåke at medlemslandene følger opp forpliktelsene. Dette er en del av det neste steget i kampen for rettssikkerheten: Konvensjonsstatene må nå ratifisere avtalen, og deretter må gjennomføringen overvåkes.

I sum markerer dette et tydelig stoppsignal for utviklingen vi ser, mener Wickers.
– Etter mange år med angrep på rettssikkerheten i Europa, er dette det første signalet om at det finnes prinsipper som ikke kan settes til side. Alle landene som signerer konvensjonen, er dermed med i kampen mot dette. •

Statssekretær Maria Varteressian og opposisjonspolitiker Svetlana Tikhonovskaja

– Ekstremt viktig å beskytte advokatene

Opposisjonspolitiker Svjetlana Tsikhanovskaja fra Belarus ble frontfigur for den politiske opposisjonen under presidentvalget i Belarus i 2020, da hennes mann ble satt i fengsel.
– Det er ekstremt viktig å beskytte advokatene. De er blitt et mål for autoritære myndigheter fordi de beskytter folks interesser og grunnleggende rettigheter, sier hun.
Hennes mann, Siarhej Tsikhanowski, forsøkte å stille som presidentkandidat i Belarus i 2020, men ble fengslet og senere dømt til 18 års fengsel for opprør mot regjeringen.
Tsikhanovskaja forteller at flere av advokatene til mannen hennes har fått bevillingen sin inndratt fordi de har kjempet for menneskerettighetene.
– Dette viser hvor viktig et initiativ som denne konvensjonen er. Det er merkelig at alt vi tidligere tok for gitt, nå må beskyttes. Men det er slik diktatur fungerer.

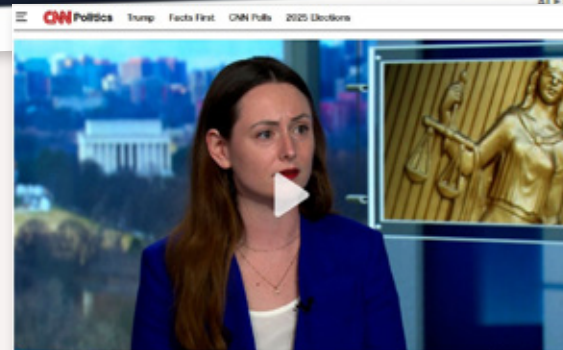
” Vi må sikre at advokater har den friheten og integriteten som skal til for å utføre jobben sin.

Lawyer Issues Grim Warning After Another Law Firm Caves to Trump

Rachel Cohen had previously criticized Donald Trump for attacking law firms

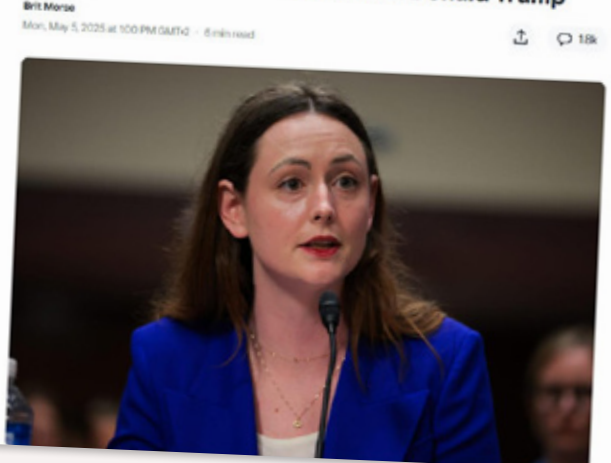

Skjermdumper fra New Republic, CNN og Fortune.

Attorney who resigned to protest Trump's law firm deals speaks out

FORTUNE A law associate making \$300,000 a year at Skadden Arps quit over the firm's deal with Donald Trump

SA OPP I PROTEST MOT TRUMP

— Jeg var naturligvis redd for konsekvensene

Advokatfullmektig Rachel Cohen (31) skapte overskrifter verden over da hun stod opp mot Trump-administrasjonens angrep på advokatbransjen.

— Jeg tenkte at dersom vi tillater dette nå, så vil han ikke gi fra seg makten om tre år, sier hun.

TEKST OG FOTO: MARIA ØVINDSDATTER ROBERTSEN

EKSKLUSIVT
INTERVJU MED
**Rachel
Cohen**

Advokatbladet møter advokatfullmektig Rachel Cohen til et intervju på Teams. Bare to måneder er gått siden hun sa opp sin ettertraktede stilling i det anerkjente advokatfirmaet Skadden, Arps, Slate, Meagher & Flom LLP, en jobb hun hadde hatt i to og et halvt år.

Siden begynnelsen av mai har hun vært ansatt som advokatfullmektig i det nyopprettede advokatfirmaet «Lowell and Associates», et boutique-firma i Washington DC startet av Hunter Bidens tidligere advokat Abbe Lowell.

I firmaet jobber flere advokater som har det til felles at de har sluttet i store advokatfirmaer i protest mot firmaenes knefall for Trump-administrasjonen. Det nye selskapet representerer flere klienter som har havnet i trøbbel med Trump.

Cohen jobber nå deltid i selskapet. Resten av tiden bruker hun på aktivisme og kunnskapsformidling.

SA OPP PÅ E-POST

«Vennligst betrakt denne e-posten som

min to ukers oppsigelse, som kan trekkes tilbake dersom firmaet kommer med en tilfredsstillende respons på den nåværende situasjonen.»

”

Min viktigste drivkraft var at jeg fryktet hvordan fremtiden ville se ut, dersom ingen stod opp mot myndighetene.

Slik begynte Rachel Cohen e-posten hvor hun krevde at advokatfirmaet Skadden skulle stå opp mot Trump-administrasjonens press.

Like etter at hun ble uteksaminert fra jusstudiet på Harvard, kapret Cohen den ettertraktede jobben som advokatfullmektig i det anerkjente advokatfirmaet som har om lag 1700 advokater i staben.

Alt lå til rette for en advokatkarriere

i et av USAs største advokatfirmaer. Da Trump-administrasjonen våren 2025 begynte å gå til angrep på advokatbransjen, tok karrieren derimot en uventet retning.

FIKK IKKE SVAR

I mars utstedte Trump en presidentordre mot advokatfirmaet Perkins Coie. Firmaet mistet blant annet sikkerhetsklareringer og tilgang til offentlige bygninger. Årsaken var ifølge ordren, at firmaet hadde utvist «uærlig» og «farlig aktivitet», særlig i tilknytning til å ha representert Hillary Clinton i 2016.

— Da jeg leste ordren, innså jeg raskt hvor alvorlig situasjonen var. Jeg henvendte meg derfor til noen av partnerne i firmaet mitt og spurte hva vi skulle gjøre med dette, og hvordan jeg kunne hjelpe til, forteller Cohen.

Ifølge Cohen fikk hun aldri noe svar.

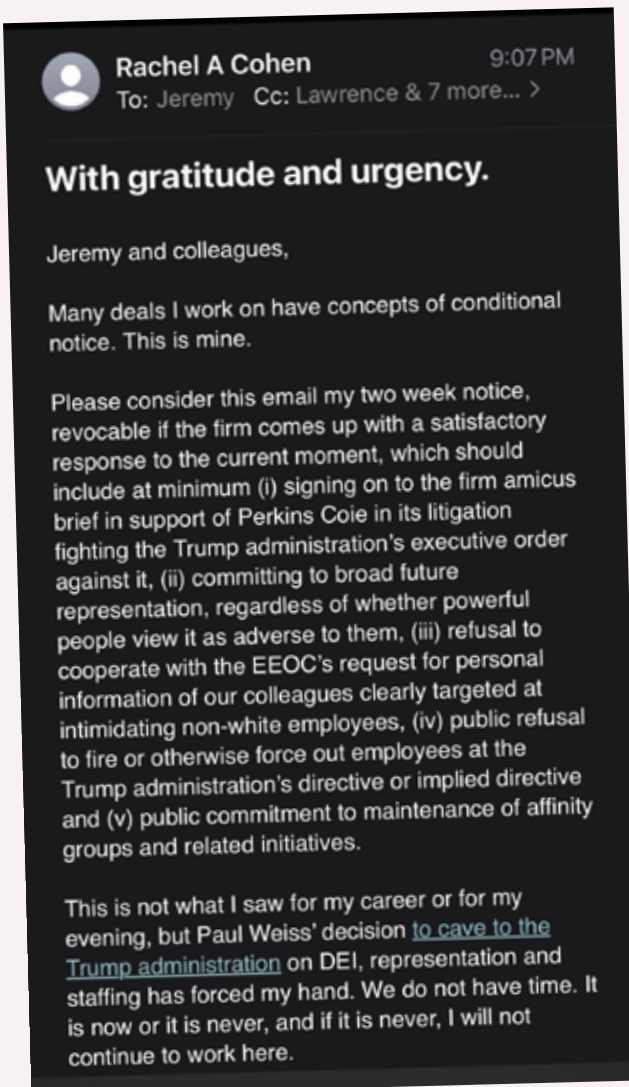
— Allerede før jeg kontaktet partnerne, forsto jeg at det var behov for en plan B. Da jeg ikke hørte noe, begynte jeg derfor å forfatte et brev sammen med tidligere studievenner.

Rachel Cohens toolkit

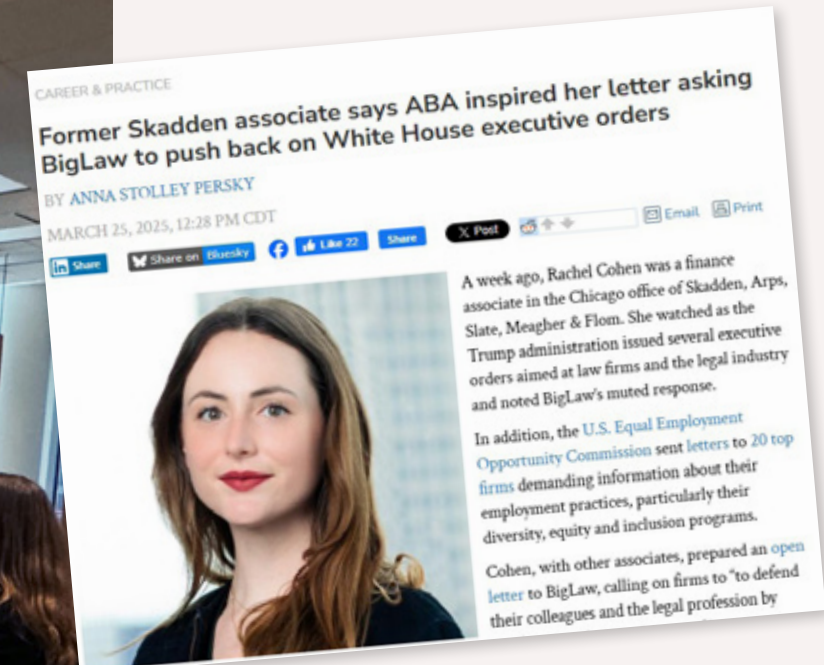
Cohen har laget et «toolkit» til jusstudenter med praktiske råd for å stå opp mot Trump, og skape bevissthet blant studenter om trusler mot rettsstaten.

Starten på e-posten som Rachel Cohen sendte den 20. mars til alle ansatte i Skadden.

Den rådende holdningen var at dette ikke var en kamp som var verdt å ta. Jeg ble blant annet kalt inn til et møte der jeg fikk høre at fordi Trump er i sin siste presidentperiode, var det like greit å holde en lav profil.

Skjermdump fra ABA Journal.

Nylig deltok Rachel Cohen på et seminar i Oslo om presset på demokratiet i regi av Yngre Advokater. Foto: Nina Schmidt

I brevet, som nå har fått nærmere to tusen anonyme signaturer, stiller amerikanske advokatfullmektiger krav til at deres ledere og arbeidsgivere står opp for rettsstaten og sine kolleger.

VALGTE Å STÅ FREM

I motsetning til de fleste av medforfatterne, valgte Cohen å stå frem som avsender av brevet.

— Vi skjønnte fort at brevet måtte ha en avsender for at vi skulle bli tatt seriøst, og for å få oppmerksomhet rundt saken. Flere av de andre i gruppen arbeidet i mindre advokatfirmaer, eller var redde for å miste jobbene sine i de store firmaene. Til tross for at det var skremmende, bestemte jeg meg derfor for å stå frem.

Da brevet var publisert, var effekten likevel ikke helt slik hun forventet:

— Firmaet ignorerte det. Den rådende holdningen var at dette ikke var en kamp som var verdt å ta. Jeg ble blant annet kalt inn til et møte der jeg fikk høre at fordi Trump er i sin siste presi-

dentperiode, var det like greit å holde en lav profil, sier Cohen.

— I etterkant fremstår dette ganske ironisk, med tanke på at Skadden er ett av ni firmaer som har inngått en avtale med Trump-administrasjonen. Dette kan vanskelig sies å være en lav profil, sier hun.

— KAN BLI FARLIG

Tanken på å vente på at presidentperioden skulle utløpe, var ikke et alternativ for Cohen.

— På dette tidspunktet hadde Trump vært president i bare to måneder. Da jeg fikk høre at det beste var å stikke hodet i sanden, var min umiddelbare reaksjon at dersom vi tillater dette nå, så vil han ikke gå fra makten om tre år.

Dette var også hovedårsaken til at hun valgte å stå som avsender av brevet, forklarer hun.

— Jeg var naturligvis redd for konsekvensene ved å stå frem. Samtidig var min viktigste drivkraft at jeg fryktet hvordan fremtiden ville se ut, dersom

ingen stod opp mot myndighetene. Jeg fryktet rett og slett at det kan bli farlig å være regimekritiker, dersom utviklingen ikke stopper.

DE RIKE KAN FLYKTE

I slutten av mars sendte Cohen en e-post til hele firmaet, hvor hun informerte om at hun sa opp sin stilling som advokatfullmektig.

«Vi har ikke tid. Det er nå eller aldri, og hvis det ikke blir nå, kommer jeg ikke til å fortsette å jobbe her», skrev Cohen i e-posten.

Hun forteller at hun i hovedsak fikk støtte fra sine kollegaer da hun sluttet.

— Alle jeg hørte fra var veldig støttende. Jeg vet at partnerne fikk instruks om ikke å kontakte meg, det tror jeg nok egentlig hele firmaet fikk høre, men det fungerte bare på partnernivå.

En gruppe hun særlig opplevde støtte fra, var fra de administrativt ansatte.

— Jeg tror de i større grad frykter Trumps angrep på rettsstaten. Advokater er generelt veldig privilegerte i form

av at de tjener godt, og har et bredt kontaktnettverk. Dersom de har behov for å flykte fra landet, eller for eksempel trenger å gjennomføre en abort i utlandet, har de mulighet til det. Det er verre for de som er mindre bemidlet og ikke har noen mulighet til å komme seg vekk, sier hun.

AVHENGIGE AV HØY INNTEKT

En annen årsak til at få i advokatbransjen velger å stå opp mot Trump, er fordi mange har gjort seg avhengig av svært høy inntekt, tror Cohen.

— Det er ikke så mange yrker som betaler like godt som advokatyrket. Jeg tror derfor at mange er redde for at dersom de mister jobben, som følge av at de tar til motmæle mot myndighetene, vil de ikke få jobb igjen med tilsvarende lønn som de har bygget livet sitt rundt.

Hvilken vei karrieren tar fremover, er hun usikker på, forteller hun.

— Fremover skal jeg forsøke å finne ut hva jeg vil. Det er både spennende og litt skummelt. •

ADVOKATETIKK

Klarer unge advokater å være kjipe og upopulære?

Er unge jurister trent i å stå opp for verdier som folk flest ikke liker? Har de ryggmargsrefleksen som trengs for å stoppe den type angrep på rettsstaten som vi ser i USA?

Fra v. Kaare A. Shetelig, Frode Elgesem, Tonje Lilaas Larsen, Kristin Bergtore Sandvik og Trygve Harlem Losnedahl. Foto: Nina Schmidt

VIL DE UNGE STÅ IMOT PRESS PÅ RETTSSTATEN?

I samfunnsdebatten er det gjerne erfarne, eldre professorer og advokater som holder rettsstatsfanen høyt hevet når det stormer. Har unge i advokatbransjen ryggmargsrefleksen som kreves for å stoppe den type angrep på rettsstaten som vi ser i USA?

TEKST: NINA SCHMIDT

I debatten *Hvem skal definere advokatetikken*, som ble arrangert av faggruppen i etikk ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo tidligere i vår, var dette blant temaene som ble diskutert.

Advokat Tonje Lilaas Larsen i Larsen & Co. uttalte at unge som starter som advokatfullmektiger, ikke har særlig trening i å være kritiske jurister. Hun oppfordret universitetene i større grad til å trene studentene i kritisk tenkning.

VI HAR STILT TRE ADVOKATER TRE SPØRSMÅL:

1. Opplever du at unge i advokatbransjen er opptatt av å beskytte rettsstaten?
2. Er dette et diskusjonstema blant unge?
3. Ser du en fare for at advokatbransjen og domstolene i Norge kan bli utsatt for tilsvarende angrep som vi ser Trump-administrasjonen står bak i USA?

Her er deres svar.

- Viktig å være årvåken

Henrik Myklebust

Advokat i Ryger

Styremedlem i Yngre Advokater Vestland krets

1. – For egen del jobber jeg utelukkende med forretningsjuss, og vil anta at tematikken oftere kommer på spissen for forsvarsadvokatene i deres arbeidshverdag, hvor jeg opplever at de er uredde for å stille kritiske spørsmål til offentlige aktører. Men rettssikkerhet er et tema som berører alle rettsområder i større eller mindre grad. Det er nok likevel en kjensgjerning at vi i Norge har vært godt vant lenge, og det er lett å ta rettsstaten for gitt.

2. – Jeg opplever den oppvoksende generasjonen av jurister som oppdaterte og engasjerte, så jeg vil tro dette diskuteres, uten at jeg har observert det ved selvsyn.

3. – Det er lett å svare nei, men det kan ikke utelukkes at en mindre rettsstatsorientert regjering vil forsøke å sette rettsstaten under press. Likevel har vi robuste institusjoner i Norge og et velutviklet maktfordelingsprinsipp, så inntil videre føler jeg meg trygg på at et slikt angrep vil bli slått tilbake. Men den senere tids debatt rundt og nesten-vedtakelse av ny sivilberedskapsloven viser viktigheten av å være årvåken.

- Snakker heller om andre land

Sunniva Y. Aksnes

Advokatfullmektig i Sulland

Tidligere styremedlem i Yngre Forsvarere og Forsvar Folkeretten

1. – Innen «fri-rettshjelps-bransjen», som jeg er en del av, hvor vi stort sett jobber med saker som gjelder statens inngrep overfor den enkelte, opplever jeg at unge er opptatt av dette. Jeg tror nok likevel ikke man snakker så mye om beskyttelse av rettsstaten i Norge på et prinsipielt nivå, fordi de fleste har nokså stor tillit til rettsstaten her. Engasjementet knytter seg nok da først og fremst til enkeltsaker eller til fagområder hvor man opplever særlige utfordringer med rettssikkerheten til enkeltindivider.

2. – Når dette diskuteres på et prinsipielt nivå blant unge, opplever jeg at man da heller snakker om hva som skjer i andre land, som USA, Russland, Ungarn og Tyrkia.

3. – Jeg opplever at de fleste politikere i Norge har et bevisst forhold til viktigheten av å beskytte rettsstaten, og domstolenes uavhengighet. Men dette må man selvfølgelig ikke ta for gitt.

- Advokater må tørre å mene litt mer

Ida Brabrand

Partner i Brækhus
Programleder for podkasten Lovlytt
Utdannet journalist og jurist

1. – Jeg tror at mange unge i advokatbransjen er opptatt av å beskytte rettsstaten, og opptatt av ytringsfrihet, graden av fysisk og digital overvåkning, og bruken av personopplysninger. Jeg opplever at unge er bevisste på advokatens plikt til uavhengighet. Uavhengighetsprinsippet er universelt og står sentralt i en rettsstat. Jeg tror også at yngre advokater i Norge er opptatte av at de ikke skal la seg påvirke av utenforstående i sin rådgivning av klienten, og av annet press utenfra.

– For mange er det nok litt stolthet knyttet til det ansvaret som følger med profesjonen, og en selvfølge at den norske staten kan bli idømt ansvar for myndighetsmisbruk av en uavhengig domstol.

– Mitt inntrykk er at unge advokater er bevisste på at jusen kan være et verktøy for rettighetsutøvelse, uavhengig av hva slags rettsområde de jobber med til daglig.

2. – Beskyttelse av rettsstaten går igjen i flere diskusjoner og samtaler enn før. Advokat-ers uavhengighet, ytringsfrihet på nett og overvåkning i sosiale medier diskuteres også hyppigere. Samtidig er

”
Beskyttelse av rettsstaten går igjen i flere diskusjoner og samtaler enn før.

mitt inntrykk at det konkrete som skjer i andre deler av verden er noe som advokater i Norge synes er ganske voldsomt, og nesten noe som det er litt vanskelig å forholde seg til i hverdagen. Diskusjonene jeg har hørt tyder på at en god del advokater her hjemme er blitt enda mer bevisste på sin egen rolle i samfunnet, og på hvor viktig plikten til uavhengighet faktisk er.

3. – Jeg tror ikke tilsvarende angrep vil skje her. Norge har ikke samfunnsproblemer i en slik størrelsesorden og alvorlighetsgrad som USA, og vi har et velferdssystem som gir en grunnleggende trygghet for borgerne. Stødige tradisjoner som treparts-samarbeidet i arbeidslivet og den store respekten for det politiske systemet og de lovgivende myndigheter, gjør vårt demokrati mer robust.

– Samtidig har vi advokater en grunnopplæring som gjør at vi utmerket godt vet at rettsstaten ikke er en selvfølge. Men mange advokater tar i praksis likevel den norske rettsstaten litt for gitt. Én årsak kan være at advokater har en høy grad av tillit til at vårt lovverk i seg selv beskytter rettsstaten.

– Flere advokater kan tillate seg å være litt mer engasjerte i diskusjoner om for eksempel offentligrettslige og privatrettslige kontrolltiltak, overvåkning og forsøk på begrensninger av ytringsfriheten i forskjellige sammenhenger.

– Advokater ivaretar daglig, på ulike måter, demokratiske rettigheter på vegne av næringsdrivende, private og offentlige klienter. Advokater er blant de yrkesgrupper som besitter verdifull informasjon om hva som rører seg på de livsområdene hvor lovene skal virke, og er viktige bidragsyttere til for eksempel høringsuttalelser eller som foredragsholdere i ulike fora.

– Det er viktig at advokater tør å mene litt mer, selvsagt uten at dette bryter med taushetsplikten. Advokater har noen ganger et ansvar – som kan utledes fra oppgaven om å «fremme rett og hindre urett» – for å lede samfunnets oppmerksomhet mot det som ikke fungerer, eller som gir uheldige utslag i strid med rettssikkerheten. Denne plassen tror jeg at advokater kan bli enda mer bevisste på å ta. Det krever selvsagt mot, interesse og kunnskap, men vil bidra til å styrke rettsstaten, og gjøre den enda mer motstandsdyktig i møte med fremtidige utfordringer.

– Risikerer at det er for sent

Josef Adam Younes

Styremedlem i Forsvar Folkeretten
Jurist

– Vi lever i en langt mer sammenvevd verden enn mange innser. Hvordan grunnleggende prinsipper som rettsstat, demokrati og menneskerettigheter etterleves i andre land, påvirker i økende grad hvordan de samme prinsippene ivaretas her i Norge. Tilsvarende har Norges etterlevelse av disse prinsippene i relasjon til andre stater stor betydning for hvordan vi håndhever dem overfor egen befolkning.

– En forvitring av den internasjonale rettsorden svekker også den nasjonale rettsorden. Likevel preges store deler av det juridiske miljøet i Norge av en kultur hvor engasjement – særlig engasjement som tenderer mot aktivisme – sees i motsetningsforhold til faglighet. Dette gjelder spesielt engasjement for rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter utenfor Norges grenser, enten det handler om mellomstatlige relasjoner eller interne forhold i andre land.

– Denne holdningen bidrar til at nettopp den yrkesgruppen som har den beste forutsetningen for å forsvare folkerett, rettsstat, demokrati og menneskerettigheter – norske jurister – i stor grad forholder seg passivt til de økende utfordringene. Dersom vi først reagerer når konsekvensene merkes tydelig her hjemme, risikerer vi at det er for sent.

– Noen må være villige til å si fra

Cathrine Reinskau

Leder av Rettspolitisk forening
Jurist i sosial- og eldreombudet i Oslo

– Det viktigste er å utvise kritisk refleksjon i møte med både rettsregler, praksis og politiske forslag. Rettsstaten hviler ikke bare på lover og institusjoner, men på rettsanvendere som tør å stille spørsmål ved tradisjonelle oppfatninger og utfordre etablerte sannheter – selv når de kommer fra domstoler eller lovgivende myndigheter.

– Jurister har et særlig ansvar for å se hvilke konsekvenser rettslige vurderinger har for dem de gjelder, og må spesielt ha et våkent blikk for hvordan sårbare grupper påvirkes.

– Å godta premisser man egentlig ikke forstår, eller å lene seg på argumenter uten å stille spørsmål, er risikabelt – særlig når det kan gå ut over folks rettssikkerhet. Jurister må tørre å stille de vanskelige spørsmålene.

– Det er ikke nok å kjenne loven – man må også tenke over hvordan den faktisk virker i praksis. I en tid hvor politiske forslag ofte kommer raskt og med stort trykk – som for eksempel strengere tiltak i barneverninstitusjoner eller sikkerhetslover med vidtrekkende konsekvenser – er det helt avgjørende at jurister ikke blir passive medspillere. Rettsstaten lever bare så lenge noen er villige til å si ifra når noe skurrer.

- Hva er det viktigste en jurist kan gjøre i dag for å BESKYTTE RETTSSTATEN?

– Spør deg selv; hvorfor er jeg så stille?

Terje Einarsen

Professor i juss ved UiB
Styreleder i ICJ-Norge

– En jurist er dessverre ikke utdannet for å beskytte rettsstaten, men hovedsakelig for å bruke sin kompetanse til å fasilitere maktinteresser i samfunnet, herunder i politikken, i rettsvesenet og næringslivet. Hvis disse interessene i det store og hele sammenfaller med rettsstatens krav, går det stort sett bra. Men hvis de starter å divergere i vesentlig grad, kan det ikke festes særlig tillit til at en jurist vil gjøre så mye annet enn å tilpasse seg den nye tid.

– Hvis det skal bli annerledes, må en jurist spørre seg: Hvorfor er jeg så stille når jeg ser at andre menneskers rettigheter og friheter utsettes for krenkelser, som altså ikke er meg selv eller min betaltende klient? Er det noe jeg kan gjøre med det?

– STEMMEN TIL ADVOKATER VEIER TUNGT

Astrid Rød og Victoria Westrum er ledere i Yngre Advokater og Yngre Forsvarere, og mener at unge jurister har en plikt til å stå opp mot presset på rettsstatlige verdier.

TEKST OG FOTO: NINA SCHMIDT

Advokater er viktige samfunnsaktører, og bør bruke stemmen sin også utenfor sitt eget kontor. Hvis advokatene ikke er aktive, vil den offentlige debatten miste et viktig perspektiv, sier Astrid Rød (32).

Hun ble i begynnelsen av mai valgt til ny leder av Yngre Advokater, og leder også YA Oslo krets.

– Det er advokater som anvender lovene, som går i retten og møter klienter som berøres av lovene. Hvis vi ikke bidrar, så gjør vi ikke jobben vår. Da blir det offentlige ordskiftet ufullstendig, og det kan komme til å bære galt av sted, sier Rød.

Hun er advokatfullmektig i Legal24 Advokatfirma, og jobber i hovedsak med arv- og familierett.

– Det er mange unge i bransjen som skulle ønske at flere tok tydeligere standpunkt og engasjerte seg mer, i kraft av vårt yrke og vårt samfunnsoppdrag. Vi har makt, og stemmen til advokater veier tungt, sier hun.

Advokatbladet møter Rød og Victoria Westrum (28), leder i Yngre Forsvarere, til en samtale om de unges motstandskraft mot angrepene mot rettsstaten som i økende grad forekommer ikke bare i USA, men også i land som Ungarn og Tyrkia.

OPPFORDRING TIL DE UNGE

– Jeg synes at vi har en plikt til å

være årvåkne jurister og følge med i samfunnsdebatten, og sender gjerne en oppfordring til alle unge i bransjen om å engasjere seg utover egne jobbkanaler og utover eget fagfelt. Det er ting som rører seg utenfor kontorets fire vegger hver eneste dag, sier Victoria Westrum.

Ingen kan gjøre alt, men alle kan gjøre litt, supplerer Rød.

– Det er kanskje vanskelig å engasjere seg hvis man ikke har nok kunnskap om et tema, og det er en yrkesskade vi har, dette at vi føler at vi må vite hva som er faktum før vi uttaler oss. Dette tror jeg kan være en grunn til at mange vegrer seg for å uttale seg om Gaza eller om Trump. Men man bør benytte stemmen sin, sier Rød.

Victoria Westrum er strafferettsadvokat i Elden i Oslo og var tidligere leder av stiftelsen Wayback, som arbeider for at innsatte skal få en god overgang til samfunnet etter soning. Hun har vært leder i Yngre Forsvarere i halvannet år.

– Som forsvarer kommer jeg fra en del av bransjen der vi jobber for rettsstaten hver dag. Vi er vaktbikkjer i retten, og passer på at klientene våre får rettfærdig behandling. Jeg opplever fagmiljøet som en aktiv gjeng, der både unge og eldre engasjerer seg i alt fra folkemordet i Gaza til soningsforhold i norske fengsler, sier Westrum.

Hun opplever å være en del av et fagmiljø som gjerne går i fakkeltog for sine klienters grunnleggende rettigheter.

– Men det er jo et skille mellom spørsmål som naturlig faller innunder en stillingsbeskrivelse, og rettspolitisk arbeid. Hvorvidt man engasjerer seg rettspolitisk, er opp til en selv, og ikke noe arbeidsgiver krever. Jeg anbefaler likevel å gjøre det, både for egen del, men først og fremst på vegne av dem som berøres, sier Westrum.

MÅ VÆRE ÅRVÅKNE

Astrid Rød mener at unge advokater ikke må undervurdere sin egen kraft og posisjon.

– Vi avgir et aktivt løfte om å fremme rett og hindre urett som ikke bare gjelder i den enkelte sak og overfor kli-

entene vi bistår, men i bred forstand, sier hun.

Rettspolitisk arbeid bidrar til ny kunnskap og kritisk tenkning, noe som er nødvendig for å kunne ha en ryggmargsrefleks mot urett, mener Victoria Westrum.

– Unge advokater må være nysgjerrige, våkne og følge med. Min kollega, advokat Maria Hessen Jacobsen, avdekket menneskerettsbrudd i Bergen fengsel fordi hun stilte spørsmål ved noe som var fast praksis, nemlig nakenvisitasjoner. Så begynte hun å grave i dette. Man må tørre å stille spørsmål også ved det etablerte, sier hun.

Nyutdannede jurister tilhører en generasjon med verdistyrte unge mennesker, påpeker de to tillitsvalgte.

– I sosiale medier er det nå flere ver-
dibaserte innlegg fra unge i bransjen

enn tidligere, men ofte er det litt «ufarlige» meninger som frontes, som støtte til Ukraina eller Pride. Samtidig tilhører de unge en generasjon som stiller krav til arbeidsgiveres innstilling og praksis, til for eksempel Pride. Der tar nå flere advokatfirmaer et tydelig standpunkt, og det tror jeg skyldes de unges påvirkning, sier Rød.

KAN IKKE VÆRE MORALPOLITI

Nylig var det en debatt i Advokatforeningens representantskap om advokater som portvoktere (se neste side), der det blant annet kom frem at det er en internasjonal trend at mange unge advokater er negative til at advokatfirmaet deres skal påta seg oppdrag for klienter som for eksempel bidrar til klimakrisen, eller som begår menneskerettsbrudd.

”

Jeg synes at vi har en plikt til å være årvåkne jurister og følge med i samfunnsdebatten, og sender gjerne en oppfordring til alle unge i bransjen om å engasjere seg utover egne jobbkanaler og utover eget fagfelt.

– Det oppleves meningsfylt å være tillitsvalgt og jobbe for å skape samhold i bransjen, og bidra til å legge føringer for hvilke saker det skal rettes søkelys mot, sier Victoria Westrum og Astrid Rød.

Man beveger seg i en farlig retning dersom man som advokat også skal opptre som moralpoliti, mener Westrum.

– Alle har krav på forsvarerbistand, uansett hva anklagen gjelder. Skremmende ofte får jeg spørsmål om hvordan jeg kan forsvare en person som er anklaget for visse grove handlinger. Jeg tror ikke at jeg hadde måttet forsvare jobben min – slik jeg nå må gjøre av og til – dersom jeg for eksempel hadde jobbet i påtalemyndigheten, sier Westrum.

At Advokatforeningen er pådrivere i debatten om rettsstatlige verdier og forsvarerrollen, er veldig viktig, mener de to.

– Jon Wessel-Aas var veldig aktiv i samfunnsdebatten da han var leder, og også Merete Smith bidrar i stor grad, og flere andre. Dette har stor verdi. •

»

ADVOKATER SOM PORTVOKTERE

– Må få offentligheten og unge advokater til å forstå at vi ikke er «leiesoldater» for skitne klienter

– Hvis du er en voldtektsmann, vil ingen beskyldt din forsvarer for å være det samme. Men i forretningsjussen er retten til ikke å bli identifisert med klient under press.

TEKST OG FOTO: NINA SCHMIDT

Ville firmaet ditt ha representert en israelsk klient nå? Jeg tror noen av dere ville si nei.

Det sa ordstyrer Lars Berge Andersen da han innledet til en debatt med tittelen «Advokaten som portvoktere» under Advokatforeningens representantskapsmøte i begynnelsen av mai.

Andersen sitter i representantskapets arbeidsutvalg, og er til daglig partner i SANDS.

I panelet satt managing partner i Thommessen, Sverre Tyrhaug, leder av juridisk seksjon i Kreftforeningen, Marianne Hammer, og den tyske professoren og advokaten Birgit Spiesshofer fra det globale advokatfirmaet Dentons i Berlin.

Sverre Tyrhaug mener at advokatbransjen til en viss grad kan takke seg selv for det økte presset.

– Vi har via våre egne nettsider prøvd å definere oss som grønne og bærekraftige. Vi har meninger, vi er transparente, og vi ønsker å bidra til en bedre verden. Kanskje vi ikke skal være så overrasket over at noen banker på døra og spør om vi vil støtte deres sak også, sa han.

– LA OSS DREPE ADVOKATENE

Professor Birgit Spiesshofer, som har sentrale verv i både den europeiske og den internasjonale advokatforeningen, innledet med et foredrag om advokaters rolle som portvoktere.

Hun startet med å snakke om president Trumps angrep på advokatfirmaer som har representert klienter han ikke liker, som hans tidligere rival Hillary Clinton. Nylig slo en distriktsdommer fast at presidentordren mot advokatfirmaet Perkins Coie var grunnlovsstridig og ulovlig.

Advokatfirmaer som har inngått avtaler med Trump-administrasjonen, har møtt både kritikk og protester. Her fra en demonstrasjon utenfor kontorene til advokatfirmaet Latham and Watkins LLP i New York. Foto: Gina M. Randazzo, ZUMA Press Wire.

Dommeren, Beryl Howell, uttalte at ingen amerikansk president noensinne tidligere har utstedt presidentordrer som dette.

– Og så la hun til at Trumps strategi var like gammel som karakteren i Shakespeare-dramaet Henrik IV, som uttalte at «det første vi må gjøre, er å drepe advokatene».

KLASSIFISERES SOM «GIFTIGE»

Hva har så dette med oss å gjøre, spurte hun.

– USAs president Trump brukte portvokterkonseptet ved å identifisere advokater med deres klienter, og holder advokatfirmaer ansvarlige for negative konsekvenser av klienters handlinger på menneskerettigheter og miljø. Gjennom presidentordren ble advokatfirmaer kvalifisert som «giftige» fordi de representerte visse klienter som Trump mislikte, sa Spiesshofer.

I motsetning til i autoritære regimer som Tyr-

kia og Russland, blir ikke amerikanske advokater fengslet hvis de representerer klienter som blir ansett som fiender av regimet, påpekte hun.

– Men de blir fratatt sitt økonomiske grunnlag ved ikke bare å miste offentlige kontrakter, men også ved at deres klienter tvinges til å avslutte sine forhold til dem.

SA NEI TIL OLJE OG GASS

Spiesshofer fortalte at hun for en tid siden deltok i International Legal Ethics Conference, som ble avholdt i Amsterdam.

Der argumenterte en ung advokat som jobbet for en nederlandsk NGO sterkt for at det er uetisk for enhver advokat å representere olje- og gassindustrien.

– Han mente at å gi juridisk bistand til utvidelse av fossilbrenselaktiviteter er i konflikt med våre juridiske, profesjonelle og etiske plikter, og

– I debatten skal vi snakke om lovlige aktiviteter, som olje- og gassindustrien eller tobakksindustrien, ikke ulovlige aktiviteter, understreket ordstyrer Lars Berge Andersen (til h.). Fra v. Marianne Hammer, Birgit Spiesshofer og Sverre Tyrhaug.

Birgit Spiesshofer

- Advokat og Europe Chief Sustainability & Governance Counsel i Dentons, et globalt advokatfirma.
- Tidligere leder i CSR-komiteen (corporate, social, responsibility) i både CCBE og i den internasjonale advokatforeningen IBA.
- Har vært medlem av komiteen for konstitusjonell rett og menneskerettigheter i den tyske advokatforeningen (DAV).
- Redaktør for en kommende bok om Advokater som portvoktere.

– Slet med å finne advokat

Da tobakksprodusenten Philip Morris i 2012 saksøkte staten over forbudet mot å oppstille tobakksvarer synlig i butik-
kene, slet Kreftforeningen med å skaffe seg en advokat,
ifølge juridisk leder Marianne Hammer.

– Alle de store firmaene sa nei, fordi de hadde tobakks-
industrien som klient. Kreftforeningen kunne ikke stole på at
den ville få hjelp fra et advokatfirma, så derfor måtte vi sørge
for å ha juridisk kompetanse selv, sa hun.

Hennes budskap var ikke at advokater ikke skal represen-
tere tobakksindustrien, men hvordan de oppfører seg når de
representerer denne næringen, sa hun.

derfor må unngås. Jeg var den eneste i panelet
som forsvarte advokatens uavhengighet og at alle
skal ha lik tilgang til rettssystemet.

Hun spurte så om hva Donald Trump har til fel-
les med Danny.

– Begge identifiserer advokaten med klienten,
ser på advokaten som en «muliggjørere» av uønske-
de aktiviteter, og forsøker å forhindre advokaten i
å representere uønskede klienter og saker.

KYC-POLICY

Advokaters portvokterrolle er ikke ny.

– Advokatfirmaer har implementert «kjenn
din klient»-policyer, og bevisstheten om portvok-
terrollen har økt betydelig, sannsynligvis fordi
advokater føler et press både fra sanksjonslover,
anti-hvitvaskingslover og åpenhetslover. Samtidig
anklages de i offentligheten for å være «tilretteleg-
gere» av illegitim, uetisk eller ulovlig oppførsel fra
sine klienter, sa Spiesshofer.

I mange europeiske land ønsker ikke unge ad-
vokater å jobbe for firmaer som de anser som ue-
tiske, eller de oppfordrer partnere til ikke å jobbe
for det de mener er «skitne» klienter, påpekte hun.

– Også organisasjoner i sivilsamfunnet navngir
og «shamer» advokater og advokatfirmaer som re-
presenterer slike klienter. NGO'er presser på for at
advokatfirmaer skal vedta bredere bærekraftsmål
både for seg selv, sine leverandørkjeder og klienter.

Mange klienter krever – som en del av sine
oppdragsavtaler – at advokatfirmaer legger frem
dokumentasjon om hvordan de håndhever ESG-
krav gjennom sine leverandørkjeder, inkludert
sine øvrige klienter, fortalte Spiesshofer.

– Da står advokater overfor et dilemma, da de
jo er bundet av taushetsplikten. Advokatfirmaet
vil forsøke å forhandle frem at deres egne etiske

retningslinjer aksepteres som likeverdige. I
de fleste tilfeller, spesielt når klientene er un-
derlagt strenge åpenhetslover som i Tyskland
og Frankrike, og i fremtiden i alle 27 europeiske
medlemsland, vil klientene insistere på at advo-
katfirmaet signerer deres etiske retningslinjer.
Sanksjonen er enkel: Ingen ESG, ingen oppdrag.

Dette betyr i hovedsak at klientene definerer de
etiske standardene advokatene må følge for å få
oppdrag, påpekte hun.

ANGREP PÅ ASYL-ADVOKATER

I Tyskland og Frankrike er advokater som jobber
for asylsøkere blitt angrepet av innvandringskri-
tiske grupper.

– Disse advokatene har blitt truet som «mu-
liggjørere» eller til og med medskyldige i uønsket
migrasjon. Systematisk å frata visse uønskede per-
soner og organisasjoner juridisk bistand ved å iden-
tifisere advokaten med klientene og deres saker, er
karakteristisk for alle autoritære regimer, som de i
Tyrkia, Russland og Kina, og historisk også for na-
zistene og for McCarthy-tiden i USA, sa hun.

– Så selv om vi anser visse formål – som å
redusere klimaendringer – som ønskelige, bør
vi bevare advokatens uavhengighet i advokatens
konstitusjonelle funksjon, fordi svekkelsen av
denne kan utnyttes til andre, mindre ønskelige
formål, sa hun.

Donald Trump hevder at han håndhever folkets
vilje, og at hans anti-woke og anti-mangfoldsstra-
tegien er i nasjonens interesse, understreket hun.

Både i den europeiske advokatforeningen
(CCBE) og i den internasjonale (IBA) er disse spørs-
målene blitt debattert i lang tid. Og hva skal advo-
katforeninger foreta seg?

TAUSE FOR LENGE

– Skal de forsvare sine medlemmer i alle tilfeller

ORDBOK

ESG-rapportering = Environment, social, governance (miljø,
samfunnsforhold og selskapsstyring).

«En rekke jurisdiksjoner har innført regulatoriske krav til
selskapers rapportering av ESG-informasjon. Både EUs
taksonomi og det internasjonale arbeidet rundt klimarisiko
(Task Force on Climate-related Financial Disclosures – TCFD),
vil angi konkrete krav og reguleringer knyttet til rapportering»,
ifølge Thommessens nettsider.

NGO = Non-governmental organization, en ikke-statlig
organisasjon.

Astrid Hammer, Birgit Spiesshofer, Lars Berge
Andersen og Sverre Tyrhaug. – Skal klienter
og andre forretningspartnere få lov til å
fastsette etiske standarder for advokatfirmaer,
spurte Spiesshofer.

ved å hevde at de bare oppfyller sin profesjonelle
rolle? Skal de forsvare dem når de blir anklaget for
å muliggjøre uønsket migrasjon, men ikke når de
blir anklaget for å muliggjøre klimaendringer ved
å gi juridisk rådgivning for utvinning av et olje-
felt? Skal de opplyse offentligheten om at advoka-
ter er underlagt en rolle-spesifikk moral og ikke
bør angripes når de gjør jobben sin?

Advokatforeninger har gjort for lite, mener hun.

– Etter min mening har advokatforeningene
vært tause for lenge, spesielt offentlig – de er nå
i forsvarsposisjon, og det er en kamp i oppover-
bakke. Det er mange gode grunner til å forsvare
alles tilgang til rettssystemet, og å opplyse offent-
ligheten og unge advokater om advokaters spe-
sielle rolle, og den spesifikke moralen knyttet til
denne rollen, for å få dem til å forstå at vi ikke er
«leiesoldater» for skitne klienter, men at det finnes
prinsipper som er verdt å forsvare.

– EKSTREMT VIKTIG

Sverre Tyrhaug mener at det er «ekstremt viktig»
at advokater støtter prinsippene i Birgit Spiessho-
fers innlegg.

– Vi ser hva som skjer i USA, og jeg spør meg
selv hva jeg ville ha gjort, om det var jeg som var
styreleder i advokatfirmaet Paul Weiss. Vi må tre-
ne på disse dilemmaene, så vi er forberedt, sa han.
Thommessen har ikke en «no go-list» over kli-

”

Vi har mange
eksempler der vi har
sagt nei til klienter
– for eksempel hvis de
vil bruke oss som
lobbyister og vi ikke
støtter saken.

– Ved å si nei til russiske klienter,
undergraver vi tilgangen til retts-
systemet for klienter som majoriteten
er imot, sa Jon Wessel-Aas.

enter som ikke skal rådgis, sa han, men har tiltak
mot hvitvasking og gjør undersøkelser av hvem
klienten er, før et oppdrag signeres.

– Vi har mange eksempler der vi har sagt nei til
klienter – for eksempel hvis de vil bruke oss som
lobbyister og vi ikke støtter saken. Et eksempel er at
vi og mange andre advokatfirmaer sa at vi ikke ville
ha russiske klienter etter Russlands fullskalainva-
sjon av Ukraina. Dette kan slå tilbake på oss. Nå har
vi klienter som spør hvorfor vi var så tydelige da,
men ikke er det nå overfor Israel og Gaza. Hva som
er moralsk riktig, vil endre seg over tid.

Jon Wessel-Aas, medlem av representantskapet,
mente at det er problematisk at norske advokater
ikke vil påta seg oppdrag for russiske klienter.

– Dette brukes for alt der er verdt i Russland
til å nekte folk advokathjelp, så jeg mener at vi
undergraver vår egen rolle.

Tyrhaug synes det blir interessant å se hvordan
de nasjonale advokatforeningene responderer.

– Det ville hjelpe hvis det kom en klarere vei-
ledning til advokater om dette, og en visshet om at
man har en forening som står støtt bak advokater
som påtar seg upopulære saker, sa han. •

»

FUNGERENDE LEDER AV DNBs COMPLIANCE-AVDELING I USA:

— Presset mot rettsstaten er skremmende

— Det mest slående som har skjedd etter at USA fikk ny president, er hvor raskt rettssystemet og demokratiet kan bli svekket når maktbalansen blir satt under press.

TEKST: NINA SCHMIDT

Det sier Kristine Frivold Rørholt, som siden januar har jobbet for DNB Nord Amerika i New York.

— Det er også bemerkelsesverdig hvor stor grad av polarisering og mistillit det er i samfunnet, noe som påvirker flere aspekter av rettssystemet og demokratiet, sier hun.

Rørholt jobber til vanlig som divisjonsdirektør i Group Compliance i DNB, med et særlig ansvar for blant annet å forebygge økonomisk kriminalitet. Hun er også leder av Advokatforeningens ekspertgruppe mot hvitvasking.

Siden januar har hun jobbet i compliancefunksjonen i DNBs filial i New York, og fungerer nå som leder for compliance for den norske storbanken i USA.

ET SAMTALETEMA

— Før jeg flyttet til USA trodde jeg at politikk var et tema man ikke diskuterte i særlig grad med kollegaer, men alle signalene og endringene fra administrasjonen i USA er definitivt et samtaletema blant kollegaer ved kontoret i New York, forteller hun.

— Dette er dels basert på at endringer som innføres kan ha stor betydning for våre kunder, og krever tett oppfølging fra banken. Blant mine jurist-kollegaer her i USA er dette også et samtaletema fordi mange ser på presset mot advokatstanden, domstolen og rettsstaten som skremmende.

Selv har hun ikke opplevd noe direkte press fra myndighetene i sin nåværende jobb.

— Men det er klart at både jeg og kollegaer følger med på det som skjer med press mot ulike advokater og advokatfirmaer og domstoler, sier hun.

BYTTER UT DE ANSATTE

En effekt av signalene fra administrasjonen i USA og de nedbemanningene som har skjedd, er at flere av de organene som følger opp bankene i USA har hatt utskifting av ansatte, forteller Rørholt.

— Foreløpig har det ikke vært tydelige signaler fra tilsynsmyndigheter om hvordan reguleringen av banker og eventuelt oppfølgingen vil endres, men vi ser at det er større fokus på sentralisering og effektivisering av arbeidet hos tilsynsmyndighetene, og uttalelser om

at enkelte områder ikke vil bli fulgt opp like tett.

Et konkret eksempel innenfor Rørholts arbeidsområde er at det er innført en pause i oppfølgingen av den amerikanske anti-korrupsjonslovgivningen; Foreign Corrupt Practices Act (FSPA).

— FCPA er ansett som et svært viktig regelverk innenfor anti-korrupsjonsområdet, både for amerikanske og ikke-amerikanske selskaper, og selv om korrupsjon fortsatt er ulovlig i USA, er det usikkert hva pausen vil ha å si for måten amerikanske selskaper opererer på, sier Rørholt.

STØRRE USIKKERHET

Å ha forutsigbare rammer og sunn forretningskultur er viktig for alle som investerer i eller driver virksomhet i USA, påpeker hun.

— Den effekten jeg har opplevd er altså at det nå er noe mer usikkerhet knyttet til rettslige rammer for virksomheter som opererer i USA.

Hun tror at støtten som flere advokatmiljøer utenfor USA har vist til advokater i USA er viktig.

— Her synes jeg Advokatforeningen i Norge har vært tydelige, og det mener jeg er riktig og viktig. Å ha et bevisst forhold til hva som må til for å opprettholde det demokratiet vi har, er sentralt, sier Rørholt.

— Norge har et sterkt demokrati og et sterkt rettssystem med tradisjon for uavhengighet, men om rettigheter som ytringsfrihet og uavhengighet settes under press, så kan det oppstå lignende utfordringer også i Norge.

MÅ TØRRE Å SI FRA

Det var ikke så mange som forutså utviklingen vi nå ser i USA, tror hun.

— Så det vi kan lære, er kanskje å fortsette å ha fokus på å opprettholde det demokratiet vi har og at advokater og andre skal tørre å si fra om dette settes på spill. Selv om advokaters uavhengighet og arbeidet for klientens beste antagelig er en selvfølge for de fleste i Norge, så fremstår det som viktig og riktig at advokatloven nå lovfester de grunnleggende prinsipper, som kravet til uavhengighet og advokaters yrkesmessige taushetsplikt, sier Rørholt. •

”

Det vi kan lære, er kanskje å fortsette å ha fokus på å opprettholde det demokratiet vi har og at advokater og andre skal tørre å si fra om dette settes på spill.

Kristine Frivold Rørholt (42)

- Divisjonsdirektør i Group Compliance i DNB.
- Jobbet i Finansmarkedsavdelingen i Finansdepartementet.
- Utreder i Høyesterett.
- Sekretær for hvitvaskingslovutvalget.
- Dommerfullmektig i Oslo tingrett.
- Advokat i Wikborg Rein.

DNBs kontorer i New York ligger i Hudson Yards, på den vestlige siden av Midtown Manhattan, og har en svimlende utsikt. Kristine Frivold Rørholt har jobbet i den amerikanske finansmetropolen siden januar. Foto: Pernille Grimsen Navelsaker

SER FARE- TEGN OGSÅ I NORGE

Når staten i enkelte saker har en «catch us if you can»-holdning, kan det lett undergrave rettsstaten, noe som gir grunn til bekymring, mener Jenny Sandvig. Hun leder det nyopprettede lovutvalget for demokrati- og konstitusjonsspørsmål.

TEKST OG FOTO: NINA SCHMIDT

Da Jenny Sandvig for halvannet år siden sluttet som fagdirektør i Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) for å begynne i advokatbransjen, var hun veldig bevisst på hvilket firma hun ønsket å jobbe for.

– Det var viktig for meg å bli en del av et firma som var posisjonert til å føre saker som både skal og kan vinnes, også hvis det utfordrer den største næringen i Norge, sier hun.

Siden 2023 har hun vært partner i Simonsen Vogt Wiig. Tidligere i år ble hun utnevnt til leder av Advokatforeningens lovutvalg for demokrati- og konstitusjonsspørsmål.

Sandvig har markert seg med saker både for klimaet og menneskerettighetene. Hun representerer Greenpeace Norden og Natur og Ungdom i det pågående klimasøksmålet om utbyggingen av tre oljefelt i Nordsjøen. I 2023, da hun var fagdirektør i NIM, holdt hun et tredjepartsinnlegg i EMD i storkammer i saken Klimaseniorinnen mot Sveits på vegne av 46 menneskerettsinstitusjoner i Europa.

Nylig tok miljøorganisasjonene ut ny forføyningssak for å tvinge staten til å respektere den midlertidige stoppordren som staten er underlagt av Oslo tingrett.

Advokater har absolutt et ansvar for å rope varsku, mener hun.

– I en tid der vi ser et press mot advokatfirmaer, domstoler og uavhengige juridiske fakulteter i USA, så tror jeg mange ser verdien i å ruste opp institusjonene våre i godvær, så de står støtt om det blåser opp til storm. Det er i godvær man må ta grep som hegner om dem, sier hun.

VIL JOBBE FOR MODIGE FIRMAER

Hun opplever at mange studenter og advokatfullmektiger er bevisste på hva slags verdier advokatfirmaene har.

– Mange vi møter, ønsker å jobbe for et firma som bidrar til en bedre fremtid, og som tør å påta seg saker for ideelle interesser og ressursvake parter.

Men selv om undersøkelser viser at tilliten til den norske rettsstaten er høy, så ser hun faretegn også her hjemme.

D – I Norge har 81 prosent av de spurte i en ny undersøkelse stor tillit til rettsvesenet. Det er høyt. Men tillit kan ikke tas for gitt.

– Når staten i det lengste unnlot å ta konsekvensene av Fosendommen, og sier at den ikke anser seg bundet av rettsens forbud mot å fatte nye vedtak i klimasaken, så gir det grunn til bekymring. En «catch us if you can»-holdning kan lett undergrave rettsstaten.

I en rettsstat må alle, også den sterkeste, respektere rettsavgjørelser, understreker Sandvig.

Hun sier det samme som USAs Chief Justice John Roberts utalte etter at Trump truet med å stille en dommer han var uenig med for riksrett: Er man uenig i en avgjørelse, så får man anke.

– Man har ikke det privilegiet å ikke følge en rettsavgjørelse man er uenig i.

INTERESSEKONFLIKTER

I USA er noe av problemet at Trump-administrasjonen presser advokatfirmaer fra å drive pro bono virksomhet ved å sette dem i interessekonflikt. Men også i Norge kan store aktører forsøke å skjerme seg gjennom interessekonfliktreglene, påpeker hun.

– Vi kan få rettsområder som de store firmaene kan være mer eller mindre båndlagte fra å gå inn i. Advokaten vil da kun ha døren åpen for én part, og kanskje ikke for den parten som faktisk har rett. Dette tror jeg de unge er på vakt overfor når de velger arbeidsgiver, og dette bør firmaene reflektere over, sier Sandvig.

– Hvis konfliktreglene brukes slik at de strukturelt avskjærer tilgangen på advokatbistand, kan det være problematisk.

MÅ TALE MED ÉN STEMME

Det nye lovutvalget hun leder skal være et dedikert utvalg

som vier seg til rettsstatlige og konstitusjonelle spørsmål på tvers av ulike sektorer, forteller hun.

Lovutvalget har blant annet bidratt i Stortingets behandling av sivilbeskyttelsesloven, og understreket behovet for brede og tillitsvekkende høringsprosesser.

– Advokatforeningen ser det som viktig å ha et lag som er bredt sammensatt, som kan passe på i høringsrunder og i samfunnsdebatten, og holde rettsstatsfanen høyt. Dette ble aktualisert under covid, og i USA ser man at det er viktig at advokater taler med en forent stemme. Enkeltvis er vi jo ikke så sterke.

Utviklingen i USA bør inspirere advokater alle steder, mener hun.

– At det frie academia og big law settes under press, sier noe om hvilken rolle og betydning advokater og de store advokatfirmaene har for opprettholdelsen av rettsstaten, demokratiet og den frie meningsutvekslingen. Advokater kan sikre at de beste argumentene kommer frem og at demokratisk vedtatte lover og regler følges. Presset mot advokatbransjen i USA nå bør inspirere like mye som det kan skremme. •

Jenny Sandvig (39)

- Møterett for Høyesterett.
- LLM fra Harvard Law School.
- Master i rettsvitenskap fra UiO.
- Bachelor i journalistikk.
- Begynte i SVV i 2023.
- Har jobbet åtte år som advokat hos Regjeringsadvokaten, tre år som fagdirektør i NIM og tre år som journalist i Aftenposten.

«Det nye klimasøksmålet»

I januar i fjor kom Oslo tingrett til at forbrenningsutslippene fra tre felt i Nordsjøen skulle ha vært konsekvensutredet, og at tillatelsene til utvinning dermed var ugyldige. Ved midlertidig forføyning forbød retten videre utbygging og drift som forutsetter nye vetak.

Staten anket til lagmannsretten, som ikke tok begjæringen om midlertidig forføyning til følge. Lagmannsretten kom til at konkrete beslutninger for å håndtere klimakrisen må fattes av Stortinget og regjeringen.

I april kom Høyesterett til at lagmannsrettens kjennelse var basert på feil lovtolkning, og opphevet den. Saken skal opp i lagmannsretten på nytt i september.

EFTA-domstolen kom med en rådgivende uttalelse i mai som konkluderte med at klimagasutslipp over landegrensene må inngå i konsekvensutredningen, og at staten har plikt til å eliminere virkninger av tillatelser gitt i strid med denne plikten.

Stortingsrepresentant Lars Haltbrekken (SV) stilte i april et skriftlig spørsmål til energiminister Terje Aasland om staten vil følge tingrettens forbud mot å fatte nye vedtak i sakene som gjelder Breidablikk, Yggdrasil og Tyrving, etter Høyesteretts kjennelse av 11. april 2025.

Statsråden svarte den 2. mai at det er «statens syn at tingrettens forføyning er suspendert og innkomne søknader vil bli behandlet på vanlig måte».

Slik begår du STATSKUPP

Har du alltid drømt om å regjere som en autoritær leder, uten å måtte forholde deg til Stortinget og domstolene? **Jussprofessorene Hans Petter Graver og Jørn Øyrehagen Sunde** gir deg oppskriften på hvordan du kan begå statskupp, og samtidig insistere på at det er lovlig.

TEKST OG FOTO: MARIA ØYVINDSDATTER ROBERTSEN

Autokrati

Autokrati betegner et styresett hvor makten er konsentrert, og det er et fravær av reell maktbalanse og grunnleggende demokratiske rettigheter. Betegnelsen blir i noen tilfeller brukt synonymt med diktatur.

Kilde: SNL.no/autokrati

”
Det eneste som har kraft til å kjempe imot autoritære krefter, er befolkningen. Innbyggerne må opparbeide seg en rettsstatsbevissthet, og evne å forstå hva som skjer når et demokrati angripes, før det er for sent.

Til forskjell fra tidligere, da autoritære ledere brukte vold for å bekjempe sine meningsmotstandere, finnes det i dag langt mer sofistikerte teknikker for å tilrane seg makt.

Trikset, om vi skal forstå Jørn Øyrehagen Sunde og Hans Petter Graver rett, er å utnytte demokratiet mot seg selv.

— I dag ser vi at dreiningen i retning av et autokrati tilsynelatende skjer leget, ved hjelp av de demokratiske institusjonene, forklarer Sunde.

Sunde og Graver, som er professorer ved Universitetet i Oslo, har gått med på å avsløre hvordan man, tilsynelatende lovlig, kan begå et statskupp i Norge.

— Men bør vi gi bort oppskriften? spør Graver.

De tar sjansen.

JUKS OG FANTERI

Før man skal gå i gang med å bryte ned rettsstaten, kan det være nyttig å være klar over kompleksiteten i dagens autokratier.

Fellesnevneren for disse regimene er at de har regler og demokratiske institusjoner som tilsynelatende fungerer. I realiteten er det de driver med likevel juks, forklarer Graver.

— Det som gjør det vanskelig å gjennomskue et autokratisk regime, er at hvert enkelt grep, som en endring i valgloven eller ny kriselovgivning, gjerne kan forsvares. Ofte har frie demokratier tilsvarende ordninger og lovgivning, uten at dette innebærer en undergraving av rettsstaten.

Det er derfor summen, og ikke minst ønsket om å tilrane seg makt, som skaper et autokrati, ifølge professorene.

1. LAG EN KRISE

Ifølge Graver er et fellestrekk ved autokratier at de etablerer en situasjon hvor de kan definere sin egen kompetanse, og begrense kontrollen fra andre institusjoner.

En maktsyk regjering bør med andre ord fokusere på å sikre seg mest mulig spillerom på bekostning av lovgiver og domstolene.

Utnyttelse av krisetid, med dette som formål, er en gjenganger, ifølge professorene.

— Gjennomgående ser vi at mange regimer som har gått i en autoritær retning, har utnyttet kriselovgivning for å styre landet. Man forsvarer det gjerne med at det er behov for en effektiv og slagkraftig regjering, fordi det er en krise av et eller annet slag. På den måten svekker og kobler man ut den lovgivende makten. Dette har vi sett både i Ungarn og i USA, sier Sunde.

UTNYTT TILLITT

Det norske samfunnet er preget av stor grad av tillit til at myndighetene handler til det beste for oss. Dette er samtidig en sårbarhet, særlig i en krisesituasjon, påpeker Graver.

— Vi ser at den norske befolkningen i gitte situasjoner verdsetter sikkerhet over frihet. Dette kom blant annet til uttrykk under pandemien: Regjeringen hadde bred støtte for drastiske tiltak og

vide fullmakter, og det var få som stilte kritiske spørsmål.

Dette er en sårbarhet som kan utnyttes, forklarer han:

— Som diktator i Norge, ville jeg spilt på folks frykt. Jeg ville laget eller utnyttet en situasjon som er skremmende, for å begrunne behovet for en handlekraftig regjering.

2. SKAFF DEG KONTROLL

I et fungerende demokrati vil regjeringens maktutøvelse kunne kontrolleres av domstolene, og ulovligheter bli stanset. Dette må omgås for å kunne herske som en autoritær leder.

Ifølge Graver er angrep på domstolene en gjenganger i hans forskning på autokratier.

— Tendensen er at regjeringen prøver å skaffe seg kontroll over dommerne, avgrense domstolenes kompetanse gjennom lov, trakassere dommere som ikke er lojale, og ignorerer rettsavgjørelser som går mot regjeringen.

3. BYGG NED DOMSTOLEN

Det finnes flere grep som kan tas for å skaffe seg kontroll over de norske domstolene, mener Graver.

En illojal tolkning av Grunnloven kan for eksempel utnyttes for å opprette en egen regimelojal særdomstol:

— Grunnloven § 88 slår fast at Høyesterett dømmer i siste instans, men det kan gis begrensninger av dette i lov. Etter inspirasjon fra Polen, ville jeg der-

Jørn Øyrehagen Sunde (53)

- Professor ved Institutt for offentlig rett ved UiO.
- Fagområde: Rettshistorie, rettsstat, juridisk metode, lovgivningslære, rett og religion, rett og teknologi
- Forfatter av flere bøker, blant annet *Kongen, lova og landet – Kong Magnus Lagabøter, Landslova av 1274 og det Norge han skapte, 1000 år med norsk rettshistorie og Høgsteretts historie 1965–2015*. I år er han aktuell med boken *Har eg rettstryggleik? Om den klasse-delte rettsstaten og illiberale demokrati*.

Hans Petter Graver (69)

- Professor ved Institutt for privatrett ved UiO.
- Fagområder: Forvaltningsrett, EØS, konkurranse- og markedsrett, retorikk
- Forfatter av en lang rekke bøker, blant annet *Jussens helter og Pandemi og unntakstilstand – Hva Covid 19 sier om den norske rettsstaten*.
- Fikk Oslo krets ærespris i 2021 for sitt arbeid for å hegne om rettssikkerheten i tilknytning til NAV-skandalen og Covid-pandemien. Har også fått Akademikerprisen (2020).

— Vi ser at den norske befolkningen i gitte situasjoner verdsetter sikkerhet over frihet, sier jusprofessorene Jørn Øyrehagen Sunde og Hans Petter Graver.

Rettshistorisk bibliotek ved UiO har en spesialsamling av om lag 5400 bind med rettshistorisk litteratur. Her finnes også lærebøker og andre lands rettskilder.

for gitt en lov om etablering av en spesialdomstol som behandler saker om disiplinærreaksjoner mot dommere og «eksepsjonelle saker». Hvilke saker dette er, lar jeg det være opp til justisministeren å definere. Og domstolen har ingen ankeinstans.

Også regjeringens adgang til å utnevne dommere kan utnyttes for å sikre regimevennlige dommere.

— Selv om det fremgår av loven at Innstillingsrådet skal lage en innstilling, står det ikke at denne må følges, påpeker han. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen vil slå ned på dette, men det vil ta tid, og avgjørelsene kan trygt ignoreres.

Til sist kan også Domstoladministrasjonen manipuleres:

— I domstolloven heter det at Kongen utnevner og kan instruere styret i Domstoladministrasjonen. Dersom styret ikke følger instruksene, kan det kastes av regjeringen. Jeg ville derfor laget en instruks som styret ikke vil følge, kastet styret, og oppnevnt et nytt styre med lojale medlemmer.

4. KONTROLLÉR LOKALMEDIENE

— Mens Hans Petter tar seg av domstolene, håndterer jeg mediene, erklærer Sunde.

Han ville hentet inspirasjon fra Ungarn, hvor regjeringen opprettet et medietilsyn for å bekjempe «fake news».

— I tilsynet vil jeg bare plassere regjeringslojale personer, og hver gang pressen skriver noe kritisk om regjeringen, blir det stemplet som «fake news», og mediet blir bøtelagt. Over tid blir slike bøter et problem.

Et annet grep kan være å oppheve medieeierskapsloven for mindre aviser, slik at noen få regimevennlige investorer kan kjøpe opp avisene.

— Erfaringen fra Ungarn er at de små

avisene er viktige. Dette er nyhetskilder som folk leser og stoler på. Jeg ville derfor tatt kontroll over de regionale og lokale avisene.

Dette skaffer regjeringen arbeidsrommens de angriper domstolene, forklarer han.

5. BLI GJENVALGT

Når man først har brukt tid og krefter på å bygge ned demokratiet, bør man også sikre at man blir gjenvalgt. Sjansene for valgseier kan styrkes gjennom å gjøre endringer i valgsystemet, forklarer professorene.

— Et virkemiddel er å endre valgloven slik at det største partiet alltid får flertall i parlamentet, slik Viktor Orbán gjorde i Ungarn, foreslår Sunde.

Man kan også heve sperregrensen, for å begrense partimangfoldet.

— Dersom man hadde hevet sperregrensen til eksempelvis åtte prosent, ville en rekke norske partier forsvunnet. Dette kan være et effektivt grep for å forskyve mansbalansen mellom grupperinger i parlamentet.

KUN ETT VÅPEN IGJEN

For de som derimot ønsker et velfungerende demokrati, kan professorenes kreative bruk av loven oppleves som dystre lesing — er det egentlig håp for demokratiet?

— Uansett hva man gjør for å sikre rettsstaten vil det alltid bare ha en utsettende effekt i møte med autoritære krefter, mener Sunde.

Det er likevel ett våpen som står igjen, ifølge Graver:

— Det eneste som har kraft til å kjempe imot autoritære krefter, er befolkningen. Innbyggerne må opparbeide seg en rettsstatsbevissthet, og evne å forstå hva som skjer når et demokrati angripes, før det er for sent. •

– De unge har et sterkt ønske om å jobbe i selskaper som har gode verdier

Advokaters rolle i vår tid er svært viktig, mener anti-korrupsjonseksperter Anne Hukkelaas Gaustad, som jobber for et amerikansk advokatfirma i Paris. Hun synes det er bra at lønn ikke er den avgjørende drivkraften for unge advokater.

TEKST OG FOTO: NINA SCHMIDT

Arive ned demokratiet og dets institusjoner er mye lettere enn vi tror, og tar kortere tid, sier advokat Anne H. Gaustad (44) i advokatselskapet Hughes Hubbard & Reed.

Hun er knyttet til selskapets Paris-kontor, der hun er en av lederne for teamet som jobber med globale undersøkelser, sanksjoner og etterlevelse. Hun sitter også i selskapets lederkomité.

Etter å ha bodd i den franske hovedstaden i en årrekke, har hun nå flyttet til Oslo, men pendler til Paris annenhver uke.

Gaustads spesialfelt er anti-korrupsjon, og hun har ledet undersøkelser i land som Tanzania, Usbekistan og Kasakhstan. Hun rådgir også store selskaper om risikostyring og menneskerettigheter, og har en lang rekke internasjonale klienter på kundelisten.

VERDISTYRTE UNGE

Hennes erfaring er at unge advokater både i Frankrike og i USA vektlegger hvordan advokatselskapene arbeider med menneskerettigheter, klima og miljø.

— I rekrutteringsprosesser opplever vi at de unge har et sterkt ønske om å jobbe i selskaper som har gode verdier, og vi og mange andre firmaer opplever at det stilles spørsmål om klienter med miljøutfordringer. Dette er en stor endring fra da jeg selv begynte i firmaet. Lønn er ikke den eneste driveren for de unge, og det synes jeg er veldig bra.

— Jeg har jobbet lenge med anti-korrupsjon, og er drevet av en ideologisk overbevisning om at korrupsjon er en svært ødeleggende faktor for demokrati og rettsstat. Mange av mine unge kolleger har den samme overbevisningen, og de er viktige pådrivere for meg, sier Anne H. Gaustad.

Hughes Hubbard & Reed har en stolt historie med å jobbe mye pro bono, forteller hun.

— I USA er det så dyrt å bruke advokat, at adgangen til rettshjelp er betydelig mindre enn her hjemme. I Paris og ved våre amerikanske kontorer opplever vi at vårt fri rettshjelp-arbeid er vesentlig for de unge.

PRESS PÅ BÆREKRAFT-DIREKTIV

Samtidig er deler av det juridiske rammeverket nå under sterkt press, erkjenner hun.

— Nylig uttalte Frankrikes president og den tyske forbundskansleren at de ønsket å utsette implementeringen av et EU-direktiv om bærekraftsrapportering for store virksomheter, fordi de mener at direktivet gjør europeiske selskaper mindre konkurransedyktige i en verden der kinesiske og amerikanske selskaper ikke må forholde seg til denne typen regler.

Det såkalte CSRD-direktivet (Corporate Sustainability Reporting Directive) er innført trinnvis i Norge fra og med regnskapsåret 2024.

Usikkerheten knyttet til USAs posisjon i verden skaper store sikkerhets-

messige utfordringer for Europa og verden generelt, poengterer Gaustad.

— I denne type situasjoner kommer rettsstaten under press. Når man opplever trusler om krig og terror, kan individets rett lett bli ofret for det kollektive sikkerhetskravet.

– IKKE KOMMET TIL ENDEN

Dette er unge advokater svært oppmerksomme på, mener hun.

— De ser at vi nå har en trusselsituasjon der advokatenes rolle er helt sentral. Vi hører om massive angrep på rettsstaten i USA. De fleste av presidentens ordrer er blitt utfordret i rettssystemet, og vi er ikke kommet til enden av det juridiske slaget ennå. Jeg er fremdeles optimist, og tenker at ting forhåpentligvis kommer til å roe seg litt.

Da den franske ytre høyre-politikeren Marine Le Pen i slutten av mars ble dømt for underslag av EU-midler, ble det frem satt trusler mot dommeren i saken.

— Dommeren måtte få politibeskyttelse. Det rettes mye kritikk mot europeiske dommere og advokater for tiden. Jeg opplever ikke at dette er noen trussel på kort sikt, men når det politiske klimaet blir veldig polarisert, så

Hughes Hubbard & Reed

- Har kontorer i New York, Kansas City, Los Angeles, Miami, Washington DC, Paris, Rio de Janeiro og i Tokyo.
- Stiftet i 1888.
- Har om lag 220 advokater i staben.
- I 2022 omsatte selskapet for 310 millioner USD.

”
Når man opplever trusler om krig og terror, kan individets rett lett bli ofret for det kollektive sikkerhetskravet.

MAKTFORSKYVNING

Hun mener at det på kort sikt er vanskelig å se for seg et lignende angrep på rettsstaten her hjemme som vi er vitne til i USA.

— Norge har et politisk klima og et politisk miljø som ikke er like todelt. Demokratiet og rettssikkerheten står veldig fast. I Europa er bildet mer blandet, men i en mer polarisert verden kan ting endre seg raskere enn man tror. Vi trenger ikke gå lenger enn til Ungarn eller Tyrkia.

I Norge merker vi den sikkerhetspolitiske trusselen på mange områder, påpeker hun.

— Den kan føre til en forskyvning av makt til regjeringen, og færre individuelle rettigheter. Et eksempel er at statsborgere fra land man er i konflikt med, kan møte større utfordringer i rettsystemet. På dette området tror jeg advokatenes rolle vil være av stor betydning i årene som kommer. •

Constance J. Holm og presidenten i Istanbul Baruso, Ekrem Kaboğlu.

Den regimekritiske nettavisen Arti Gerçek rapporterte om arrestasjonen av advokat Firat Epözdemir, som ble arrestert etter et møte i Europarådet. Faksimile: Arti Gerçek

Anklager mot Istanbuls advokatforening

Fulgte rettssak mot 11 advokater i Tyrkia

Constance J. Holm var i slutten av mai i Tyrkia for å følge rettssakene mot presidenten og styremedlemmer i Istanbuls advokatforening som er tiltalt for å spre terroristpropaganda og feilinformasjon.

TEKST: NINA SCHMIDT

”Gjennom å utvide horisonten og engasjere seg utenfor egne grenser, så bidrar man til å styrke moralen for advokater under press i andre land.

Sammen med flere titalls utenlandske advokater fra Nederland, Frankrike, Tyskland, Polen, Sveits, Italia, Hellas og Bulgaria fulgte Constance J. Holm to rettssaker mot styret i Istanbuls advokatforening, Istanbul Barosu.

— Advokatforeningen i Istanbul setter enormt stor pris på at advokater fra andre land støtter dem og viser at de ikke står alene, sier Constance J. Holm.

Hun er nestleder i menneskerettighetsutvalget og representerte den norske Advokatforeningen i Tyrkia. Til daglig er hun partner i Lund & Co i Oslo.

Etter at de to tyrkiske journalistene Nazım Daştan og Cihan Bilgin ble drept i et droneangrep i Syria i desember i fjor, sendte Istanbuls advokatforening, Istanbul Barosu, ut en melding der den fordømte drapene, og oppfordret tyrkiske myndigheter til å etterforske saken og straffeforfølge de ansvarlige.

Drapene førte til demonstrasjoner i sentrum av Istanbul, der blant annet fire advokater og to jusstudenter ble arrestert. Advokatforeningen krevde at demonstrantene ble løslatt, og kritiserte myndighetene for at den i stedet for å etterforske drapene og brudd på internasjonale lover, valgte å arrestere borgere som utøvde sine konstitusjonelle rettigheter.

SIKTET ELLEVE I STYRET

Tyrkiske myndigheter svarte med å sikte Istanbul advokatforenings president, Ibrahim Kaboğlu og ti styremedlemmer for å ha spredd terroristpropaganda og feilinformasjon.

Den internasjonale advokatforeningen, IBA, fordømte i april anklagene mot advokatene.

«At en profesjonell forening nå står overfor straffeforfølgelse, illustrerer de alvorlige restriksjonene som jurister i Tyrkia som driver med

menneskerettsarbeid står overfor», skriver IBA i et opprop som også er signert av Amnesty og advokatforeninger i en rekke land.

Advokater har lenge vært utsatt for rettsforfølgelse i Tyrkia. Ifølge norske PEN har mer enn 1600 advokater blitt straffeforfulgt siden kuppforsøket mot president Recip Erdogan i 2016.

Etter arrestasjonen av Istanbuls ordfører Ekrem İmamoğlu i mars i år, er hundrevis av folk blitt arrestert etter protester over hele Tyrkia, ifølge IBA. Advokater som bistår de fengslede, blir selv utsatt for straffeforfølgelse. Både den arresterte ordførers advokat, samt advokaten til den tidligere lederen av advokatforeningen i byen Izmir, er blitt arresterte.

FULGTE TO RETTSSAKER

Holm var tilhører i to ulike rettssaker i Tyrkia. Den første dagen ble de utenlandske og en stor gruppe

lokale advokater transportert med busser til et rettslokale i byen Silivri utenfor Istanbul.

Ni av de elleve tiltalte advokatene var til stede, og hver enkelt holdt hver sin forsvarstale, forteller Holm.

— Saken foregikk i en gigantisk sal, og var bevoktet av et stort antall vakter som var plassert rundt i salen for å vise makt. De tyrkiske advokatene på tilhørerbenken var alle ikledd kapper, og jeg anslår at det var om lag to hundre av dem. Alle de tiltalte holdt en forsvarstale, og presidenten i Istanbul Bar, Ekrem Kaboğlu, holdt et lengre innlegg enn de andre.

De tiltalte ba om å få saken avvist som grunnløs, og om å få saken utsatt, blant annet fordi ett av de siktede styremedlemmene, Firat Epözdemir, sitter arrestert og skulle ha fengslingsmøte samtidig som hovedforhandling i straffesaken mot foreningen pågikk. Han ble pågrepet på fly-

Et stort antall tyrkiske og utenlandske advokater samlet i rettsbygningen i Istanbul etter at det ble klart at styremedlemmet Firat Epözdemir skulle løslates.

Kappekleddede tyrkiske advokater og noen av de utenlandske observatørene etter rettsmøtet i Silivri. Constance J. Holm i hvit skjorte på andre rad.

plassen i Istanbul da han kom tilbake fra et møte i Europarådet i januar.

TILTALT I TO SAKER

— Han er tiltalt i to saker; både i saken mot styremedlemmene, men også for å være medlem i terrororganisasjon HDK (People’s Democratic Congress), og for å bedrive propaganda for denne organisasjonen, forklarer Holm.

— Myndighetene har funnet frem til et fotografi fra 2015 der han angivelig har på seg et skjerf som har de samme fargene som i flagget til en terrororganisasjon, og for å ha deltatt i organisasjonsaktivitet via en WhatsApp-gruppe. Men i høreringen kom det frem at han ikke husket å eie et slikt skjerf, og at bildet kunne være manipulert. Man finner noe å anklage folk for hvis man vil, nærmest uansett, ser det ut til, sier hun.

Neste dag overvar Holm et rettsmøte i saken mot den fengslede Epözdemir, som foregikk i Çağlayan tingrett i Istanbul.

Mens saken mot de elleve styremedlemmene ble utsatt til høsten, ble resultatet av rettsmøtet i Istanbul at Epözdemir ble løslatt med reiseforbud.

FORVERRET SITUASJON

— Å være til stede i disse to sakene var utrolig lærerikt, og det var fascinerende å se hvor sterk støtte advokatene får både fra lokale og utenlandske advokater. Å vise advokatene at de har inter-

nasjonal støtte i kampen for rettsstatlige verdier, er kjempeviktig, og blir satt stor pris på.

Dette var hennes andre rettssaksobservasjon i landet. I april 2023 fulgte hun en retts sak mot advokater i Ankara.

Hun opplever at situasjonen er blitt enda vanskeligere enn da hun var i Tyrkia sist.

— Myndighetene ser nå ut til å gå målrettet etter advokatforeningen, og prøver å diskreditere den. Etter kuppforsøket har flere byer opplevd at det er blitt stiftet nye, regimevennlige advokatforeninger, sier Holm.

Menneskerettighetsutvalget i Advokatforeningen har hatt et lite opphold i sitt Tyrkia-engasjement, og har ikke vært i landet siden Holm var der sist.

— Vi kommer til å følge saken mot advokatforeningen i Istanbul videre, og vise støtte over tid til våre tyrkiske kolleger, sier Holm.

Hun oppfordrer flere norske advokater til å engasjere seg i internasjonale problemstillinger.

— Gjennom å utvide horisonten og engasjere seg utenfor egne grenser, så bidrar man til å styrke moralen for advokater under press i andre land. Vi ser jo slike tendenser ikke bare i Tyrkia, men også i USA. I tillegg lærer man mye av å se hvordan ting gjøres andre steder. Det oppleves veldig meningsfylt. I arbeidet har jeg møtt mange advokater fra flere land med et imponerende engasjement. Hvis man har anledning til det, er dette absolutt noe flere burde bruke tiden på, sier Holm. •

”
Myndighetene ser nå ut til å gå målrettet etter advokatforeningen, og prøver å diskreditere den.

JUSNYTT

Fagsidene er skrevet av stipendiat ved UiT Norges arktiske universitet **Gjermund Aasbrenn**. Han har vært førstekonsulent i Justisdepartementets lovavdeling, advokatfullmektig i Arntzen de Besche, dommerfullmektig og konstituert tingrettsdommer ved Sør-Trøndelag tingrett, utreder i Høyesterett og konstituert lagdommer ved Hålogaland lagmannsrett.

E-post: gjermund.aasbrenn@uit.no

Nytt i rettsutviklingen

Nr. 3/2025

Voldgift

«Advokatfirmaet hadde i 2022 over 240 advokater, inkludert 46 partnere, og en omsetning på over en milliard kroner. Det ligger i dette at habilitetsvurderingen vil kunne slå ulikt ut avhengig av advokatfirmaets størrelse.»
(HR-2025-921-A)

SIDE 48

Kontraktsrett og luftfartsrett

«Et av de virkelig klassiske spørsmålene i kontraktsretten handler om adgangen til å heve en avtale med tilbakevirkende kraft, eller retroaktivt om man vil. Jusstudenter og andre som liker å briljere med latin snakker på sin side om heving «ex tunc». Motstykket er da heving «ex nunc», eller med virkning fremover i tid som det vel heter på norsk. Uansett terminologi er Høyesteretts dom i **HR-2025-823-A** et nyttig bidrag her.»

SIDE 49

Av Gjermund Aasbrenn

Straffeprosess

«Retten til krysseksaminasjon – som særlig følger av EMK artikkel 6 nr. 3 bokstav d – har vist seg å skape flere spørsmål i norsk straffeprosess. Høyesteretts dom i **HR-2025-974-A** omhandler to av disse, nemlig 1) når en politiforklaring kan leses opp dersom et vitne ikke møter under hovedforhandlingen, eller nekter å forklare seg og 2) spørsmålet om når skriftlige bevis som inneholder en gjengivelse av forklaringer vitnet har gitt til andre, kan leses opp.»

SIDE 53

Barnerett

«For det tilfellet at den ene forelderen har drept den andre, har barneloven egne regler om hva som skal skje. Disse er omtalt i avsnitt 50–59 i Høyesteretts dom. Reglene kan virke noe systemfremmede sett med sivilprosessuelle øyne, idet retten skal treffe ulike avgjørelser av eget tiltak på nærmere vilkår, men dette har gode grunner for seg.»
(HR-2025-866-A)

SIDE 50

Sivilprosess

En begjæring om bevistilgang må selvsagt holde seg på riktig side av distinksjonen mellom faktum og juss, men i praksis det er ikke alltid helt enkelt å trekke grensen, noe som illustreres av **HR-2025-876-U**.

SIDE 49

Bla om og les mer »

Voldgift: Habilitet for advokat som var voldgiftsdommer

For dommere ved de alminnelige domstolene reguleres som kjent habilitetskravet av domstolloven §§ 106–108. Etter den generelle bestemmelsen i § 108 er terskelen for inhabilitet uttrykt ved «særegne omstendigheter [...] som er skikket til å svekke tilliten til [dommerens] uholdethet». Samtidig er det sikker rett at bestemmelsen må tolkes og anvendes i samsvar med de kravene som stilles til en uavhengig og upartisk domstol etter Grunnloven § 95 første ledd og EMK artikkel 6 nr. 1, se for eksempel HR-2022-2360-P avsnitt 10.

Voldgiftsloven har på sin side en annen regulering av habilitetskravet. Her er utgangspunktet § 13 første ledd, som bestemmer at voldgiftsdommere skal være «upartiske og uavhengige av partene». I § 14 andre ledd første punktum er det presisert slik: «Innsigelse kan bare gjøres gjeldende mot en voldgiftsdommer dersom det foreligger forhold som skaper berettiget tvil om voldgiftsdommerens upartiskhet eller uavhengighet». Med til bildet hører også at den som blir kontaktet om mulig oppnevning som voldgiftsdommer har en opplysningsplikt: Vedkommende skal «uoppfordret opplyse om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil om upartiskhet eller uavhengighet», og skal dessuten «fra oppnevnin-gen og gjennom hele voldgiftsbehandlingen straks gi opplysninger til partene om nye slike forhold», se § 14 første ledd.

I de alminnelige domstolene er inhabilitet hos en dommer en såkalt absolutt opphevelsesgrunn, jf. tvisteloven § 29-21 andre ledd bokstav b og – med noen nyanser – straffeprosessloven § 343 andre ledd nr. 3 for anke over dommer og § 385 tredje ledd for anke over kjennelser og beslutninger. I voldgift snakker man derimot ikke om opphevelse, men om ugyldighet, jf. voldgiftsloven §§ 42–44, og da slik at inhabilitet hos en dommer er en ugyldighetsgrunn, se § 43 første ledd bokstav d og Borgar Høgetveit Berg og Ola Ø. Nisja, *Voldgift i et nøtteskall*, 2. utgave, Gyldendal 2025, side 136. Det skal riktig nok sies at Høyesterett ikke alltid er like konsekvent med terminologien her, men prinsipielt dreier det seg om ulike konsepter.

Det har lenge vært et uavklart spørsmål om det er forskjeller i hvor grensen for inhabilitet går etter domstolloven og voldgiftsloven. Gjennom **HR-2025-921-A** er det imidlertid nå avklart at det «**ikke [...] er grunnlag for å fastslå at det generelt er forskjeller i**

hvor grensen for inhabilitet går etter de to lovene», jf. avsnitt 36. Førstvoterende viste blant annet til at EMK artikkel 6 nr. 1 også gjelder ved voldgift, så langt partene «ikke på utvetydig – ‘unequivocal’ – måte frivillig har fraskrevet seg dette vernet», jf. avsnitt 37. Samtidig presiserte han at selv om det «ikke er holdepunkter for at grensen for inhabilitet generelt må trekkes opp på en annen måte enn for ordinære dommere, **[kan] avvik [...] forekomme begrunnet i sætrekk ved voldgift eller målet om en enhetlig internasjonal praksis»**, se avsnitt 47.

I avsnitt 48–57 er det så generelle uttalelser om advokater som voldgiftsdommere. Særlig er følgende oppsummering i avsnitt 55–57 er verdt å merke seg:

«**Om en advokat må regnes som inhabil til å være voldgiftsdommer som følge av et klientforhold til en part i saken, vil bero på en helhetsvurdering der klientrelasjonens karakter, omfang og varighet står sentralt**, jf. Rt-2011-20 avsnitt 40. **I den konkrete vurderingen må det blant annet ses hen til om det er advokaten selv som har hatt oppdraget, eller om det er andre i advokatfirmaet som har håndtert klientforholdet. Hvis det er andre i firmaet som har klientforholdet, vil firmaets størrelse og organisering samt advokatens rolle i firmaet kunne ha betydning. Det må også tas i betraktning om det dreier seg om et eksisterende eller avsluttet klientforhold, og eventuelt hvor lenge det er siden forholdet opphørte**, jf. HR-2016-2311-P avsnitt 27 og 28 med videre henvisninger.

Etter mitt syn må utgangspunktet være at dersom firmaet som advokaten er tilknyttet – som partner eller vanlig ansatt – har et oppdrag av ikke ubetydelig størrelse for en part mens voldgiftssaken behandles, vil advokaten være inhabil til å gjøre tjeneste som dommer. Det gjelder selv om klientforholdet ikke forvaltes av denne advokaten, men av andre advokater i samme firma. Advokaten må altså identifiseres med firmaet. [...]

Det kan være grunnlag for å fravike utgangspunktet om at advokaten identifiseres med firmaet, særlig hvis oppdraget er av mer beskjeden karakter. Dette må bero på en konkret vurdering, der blant annet oppdragets omfang og forretningsmessige betydning sett i forhold til firmaets samlede virksomhet vil være relevant. Hvis det er tilknytningspunkter mellom advoka-

ten og det aktuelle klientforholdet, vil dette måtte tas i betraktning – og kan i så fall lett føre til inhabilitet.»

Høyesteretts dom bekrefter ellers at opplysningsplikten i voldgiftsloven § 14 første ledd er vid – det skal opplyses om «alle forhold som kan tenkes å gi grunnlag for en diskusjon om habiliteten, selv om det er tvilsomt om forholdet fører til inhabilitet», jf. avsnitt 59. Voldgiftsdommeren er selv ansvarlig for å gi opplysningene, og det må gjøres på en måte som sikrer notoritet, det vil si normalt skriftlig, jf. avsnitt 60. Normalsituasjonen er at det er partene som oppnevner voldgiftsdommerne, jf. voldgiftsloven § 13 andre ledd, men hvis det gjøres av tingretten, jf. § 13 fjerde ledd, vil opplysningsplikten være overholdt hvis informasjonen gis til tingretten, jf. avsnitt 61. Riktig nok kunne det tenkes unntak hvis det er klare holdepunkter for at tingretten ikke har sørget for å bringe opplysningene videre til partene, jf. avsnitt 62. Én dommer hadde et annet syn her ved å gi uttrykk for at «[v]oldgiftsdommeren må [...] sørge for at opplysningene kommer frem til partene i voldgiftssaken», se avsnitt 83.

At opplysningsplikten er brutt, er for øvrig et moment i habilitetsvurderingen, men det «vil nok først og fremst være i grensetilfeller at bruddet kan få selvstendig betydning for utfallet av habilitetsvurderingen», se avsnitt 63.

I den aktuelle saken hadde en voldgiftsdommer – som også var advokat og partner i et advokatfirma som hadde et oppdrag for en av partene mens voldgiftssaken pågikk – brutt opplysningsplikten med hensyn til et klientforholdet. Dette ble imidlertid ikke utslagsgivende ettersom det ikke dreide seg om et grensetilfelle. Blant annet ble det vist til at oppdraget måtte «regnes som ubetydelig sett i forhold til [advokatfirmaets] øvrige virksomhet», jf. avsnitt 66. Advokatfirmaet hadde i 2022 over 240 advokater, inkludert 46 partnere, og en omsetning på over en milliard kroner. Det ligger i dette at habilitetsvurderingen vil kunne slå ulikt ut avhengig av advokatfirmaets størrelse. Den ankende part ble dermed ikke hørt med en anførsel om at det ikke ville være riktig å vurdere oppdragets betydning ut fra firmaets samlede virksomhet, ettersom inhabilitet da sjelden ville kunne oppstå for de store firmaene.

Nøkkelavsnitt: 47, 55–57, 63, 65–68 og 73.

Kontraktsrett og luftfartsrett: Heving med tilbakevirkende kraft

Et av de virkelig klassiske spørsmålene i kontraktsretten handler om adgangen til å heve en avtale med tilbakevirkende kraft, eller retroaktivt om man vil. Jusstudenter og andre som liker å briljere med latin snakker på sin side om heving «ex tunc». Motstykket er da heving «ex nunc», eller med virkning fremover i tid som det vel heter på norsk. Uansett terminologi er Høyesteretts dom i **HR-2025-823-A** et nyttig bidrag her.

Et fraktselskap hadde tatt på seg et oppdrag for et sjømatelskap om flytransport av 76 tonn frossen laks til Kina. På grunn av manglende kjølekapasitet på flyplassen i Kina, hadde partene avtalt at laksen skulle utleveres til mottakerne raskt etter ankomst. Pålagte smittevernstiltak fra kinesiske myndigheter ledet imidlertid til at utlevering først fant sted fire dager senere. En stor del av lasten som hadde stått utendørs i varmt

vær, var da ødelagt. Spørsmålet for Høyesterett var om sjømatelskapet måtte betale for frakttjenesten, eller om betalingsplikten var falt bort fordi selskapet hadde rett til å heve fraktavtalen med tilbakevirkende kraft.

Høyesterett løste spørsmålet på grunnlag av ulovfestet kontraktsrett, og kom til at vilkårene for heving med tilbakevirkende kraft ikke var oppfylt.

Rettsregelen formuleres slik i avsnitt 65: «En avtale om flyfrakt kan – etter at transporten er gjennomført – bare unntaksvis heves med tilbakevirkende kraft. **Vilkårene er strenge, og det kreves mer enn et vesentlig kontraktsbrudd. Transportørens mislighold må være så omfattende at frakttjenesten ikke har noen, eller bare helt begrenset, verdi for tjenestemottakeren, eller innebære at formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet.** Heving

med tilbakevirkende kraft er ut fra dette **forbeholdt de særlig grove misligholdssituasjonene**, herunder der transportøren har utvist grov skyld. I helhetsvurderingen har det **også**, som ved heving ellers, **betydning om et restitusjonsoppgjør vil bli uforholdsmessig komplisert, og om kontraktsbruddet effektivt kan sanksjoneres gjennom andre misligholdsbeføyelser.»**

I den konkrete vurderingen ble det blant annet lagt vekt på at sjømatelskapets kunder i Kina hadde forhåndsbetalt, og at selskapet dermed hadde fått betalt for fraktutgiftene. Indirekte følger av kontraktsbruddet i form av uavklarte krav fra de kinesiske kundene, måtte eventuelt fremmes som erstatningskrav.

Nøkkelavsnitt: 65.

Sivilprosess: Bevistilgang til interne rettslige vurderinger

Tvistelovens klare utgangspunkt er at **bevisreglene knytter seg til faktum i saken, og ikke til jussen**. Et av flere uttrykk for dette er § 21-1, hvor det heter at bevisreglene gjelder «det faktiske avgjørelsesgrunnlaget i saken». En begjæring om bevistilgang må selvsagt holde seg på riktig side av distinksjonen mellom faktum og juss, men i praksis det er ikke alltid helt enkelt å trekke grensen, noe som illustreres av **HR-2025-876-U**.

I en sak om det økonomiske oppgjøret etter statens heving av kontrakt om kjøp av 14 militære helikoptre, hadde lagmannsretten ikke tatt til følge statens begjæring om bevistilgang til dokumenter som inneholdt opplysninger om selgernes interne rettslige vurderinger av deres kontraktsposisjon overfor staten. Lagmannsretten hadde tatt som utgangspunkt at interne rettslige vurderinger som hovedregel ikke kan kreves fremlagt utelukkende med den begrunnelsen at de inneholder opplysninger om motpartens standpunkt, men dette var for unyansert, mente ankeutvalget. Ankeutvalget viste til Rt-2014-1324 avsnitt 23, hvor det ble uttalt at det «ikke [kan] være tvilsomt at interne dokumenter som gjør rede for saksbehandlerens oppfatning av rettsanvendelsen, som utgangspunkt ikke vil være bevis for faktiske forhold, og at dokumenter ikke kan kreves fremlagt med den begrunnelse at de inneholder opplysninger om hvilket standpunkt departementets fagavdeling har inntatt».

Samtidig understreket ankeutvalget i avsnitt 26 at spørsmålet om bevistilgang må «vurderes konkret i forhold til anførselene i saken», og at «[b]åde kravet i den underliggende tvisten og anførselene om hva beviset skal belyse, må tas i betraktning». Sagt på en annen måte: **«Dersom de interne rettslige vurderingene er relevante for det spørsmålet retten skal ta stilling til, kan de utgjøre bevis for faktiske forhold i saken.»** Lagmannsrettens kjennelse ble etter dette opphevet.

Nye lover i kraft

Denne oversikten dekker perioden 22. mars 2025–23. mai 2025

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET

▪ Lov 28. mars 2025 nr. 5 om **Statens kommisjon for partnerdrap**. (1. april 2025.)

ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

▪ Lov 10. april 2025 nr. 8 om den **europaiske arbeidsmarknadsstyresmakta** (ELA-lova). (10. april 2025.)
▪ Lov 23. mai 2025 nr. 15 om **lønnsmndbehandling** av arbeidstvisten mellom Parat/YS og NHO Luftfart/NHO i forbindelse med tariffrevisjonen 2025 av Overenskomst for redningsmenn i Bristow Norway. (23. mai 2025.)

KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET

▪ Lov 28. mars 2025 nr. 6 om endring i **naturmangfoldloven**. (1. april 2025.)

KULTUR- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENTET

▪ Lov 28. februar 2025 nr. 2 om endringer i **kringkastingsloven** mv. (gjennomføring av endringsdirektiv til direktiv om audiovisuelle medietjenester mv.). (Delt ikraftsetting. Følgende trer i kraft 1. mai 2025: Endringsloven del I (kringkastingsloven) med unntak av ny §§ 2-22 og 2-23, endringsloven del II (tobakksskade-loven), endringsloven del III (alkoholloven), endringsloven del IV (legemiddelloven) og endringsloven del V (bildeprogramloven).)

Barnerett I: Fratakelse av foreldreansvar etter barnevernsloven når den ene forelderen har drept den andre

HR-2025-866-A handler om en tragisk, men – dessverre – ikke helt upraktisk problemstilling, nemlig fratakelse av foreldreansvar etter barnevernsloven når den ene forelderen har drept den andre.

Innholdet i foreldreansvaret er omhandlet i barneloven § 30. Her fremgår det at barnet har krav på «omsut og omtanke frå dei som har foreldreansvaret», og at disse har «rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege tilhøve innanfor dei grensene som §§ 31 til 33 set». Stikkordene for grensene er barnets rett til medbestemmelse og selvbestemmelse.

Et vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernsloven endrer i utgangspunktet ikke plasseringen av foreldreansvaret, men innholdet i det vil være begrenset til et såkalt restforeldreansvar, se barnevernsloven § 5-4 tredje ledd.

For det tilfellet at den ene forelderen har drept den andre, har **barneloven egne regler om hva som skal skje**. Disse er omtalt i avsnitt 50–59 i Høyesteretts dom. Reglene kan virke noe systemfremmede sett med sivilprosessuelle øyne, idet retten skal trefte ulike avgjørelser av eget tiltak på nærmere vilkår, men dette har gode grunner for seg. Hovedformålet med reglene er «at det **raskt etter et drap av den andre forelderen skal skje en avklaring av hvem som har foreldreansvaret etter barneloven – midlertidig eller varig – før saken går over i barnevernssporet, og at gjerningspersonen ikke skal ha foreldreansvar uten at det er klart forankret i barnets beste**», jf. avsnitt 55. Det må vel imidlertid innfortolkes et «eventuelt» her. Hvis andre rundt barnet får foreldreansvaret på dette stadiet, går jo saken aldri over i barnevernssporet, men avsluttes.

Barnevernsloven har på sin side ikke egne regler for det tilfellet at den ene forelderen har drept den andre, og hvis saken har gått over i barnevernssporet, må retten falle tilbake på **den generelle bestemmelsen i § 5-8** hvor terskelen er uttrykt ved ordene

«særlige grunner som tilsier at det er nødvendig å frata foreldrene foreldreansvaret for å ivareta barnet». Samtidig sies det i Høyesteretts dom – og det er vel ikke spesielt oppsiktsvekkende – at **«forsettlig drap av den andre forelderen utgjør ‘særlige grunner’ som kan gjøre det nødvendig å frata foreldreansvaret for å ivareta barnet»**, jf. avsnitt 58. Når det er sagt, understrekes at det også i slike tilfeller er en konkret vurdering av barnets beste som er avgjørende, og ikke den moralske fordømmelsen av handlingen. Det kan derfor «ikke utelukkes at det i enkelte tilfeller kan være slik at det beste for barnet er at gjerningspersonen beholder foreldreansvaret», likevel slik at [d]rapshandlingen innebærer [...] en så alvorlig tilsidesettelse av barnets behov at [...] det i praksis skal en del til før resultatet vil kunne bli at gjerningspersonen beholder foreldreansvaret etter en omsorgsovertakelse», se avsnitt 59.

Det uttales også – og heller ikke det er kanskje så oppsiktsvekkende – at det er «vanskelig [...] å se at det kan være noen vesentlig forskjell mellom regelverkene i barneloven og barnevernsloven når det gjelder terskelen for at gjenlevende som har drept den andre forelderen, blir fratatt foreldreansvaret», jf. avsnitt 57. Det sentrale er jo barnets beste, og ikke det formelle rettsgrunnlaget. Noe annet er at innholdet i foreldreansvaret i barnevernssporet ikke er helt det samme, jf. restforeldreansvaret i barnevernsloven § 5-4 tredje ledd, og at den faktiske situasjonen kan være annerledes. Dette kan nok spille inn i den konkrete vurderingen i gitte tilfeller.

Dommen avklarer ellers at det ikke gjelder noe krav om «exceptional circumstances» etter EMK artikkel 8 og EMDs praksis for å frata foreldreansvaret der dette ikke skjer i sammenheng med adopsjon eller andre tiltak som varig bryter familiebåndene, se særlig avsnitt 45 og 49.

Nøkkelavsnitt: 49, 50, 58 og 59.

Barnerett II: Tvangsbot kan ilegges for å sikre samvær etter barneloven

Barneloven kapittel V har egne regler om tvangsfullbyrdelse. Barneloven § 65 gir hjemmel for å tvangsfullbyrde avgjørelser om foreldreansvar, bosted og samvær, men for samvær er tvangsbot eneste tvangsmiddel. Gjennom **HR-2025-942-A** er det nå avklart at **bestemmelsen gir hjemmel for tvangsbot for å få gjennomført samvær selv om en opptrappingsplan for samvær ikke er fulgt som forutsatt**. I den aktuelle saken hadde en far etter samlivsbrudd fått dom for at han hadde rett til samvær med to av barna sine. Ifølge dommen skulle det først skulle være en opptrappingsperiode med tilsyn under samværet, før alminnelig samvær. Til tross for dommen ble mange samvær ikke gjennomført, og far begjærte at mor skulle ilegges tvangsbot ved manglende oppfølging av hans samværsrett. Lagmannsretten påla ikke mor tvangsbot, men Høyesterett opphevet lag-

mannsrettens kjennelse på grunn av uriktig lovtolkning.

Merk ellers:

- Barna ble ikke hørt særskilt for Høyesterett. Det ble begrunnet med at saken for Høyesterett var begrenset til lovtolkningen, og at barnas syn på samvær var nylig kjent fra tingrettens behandling og andre verserende saker, se avsnitt 31. Dette fremstår som fornuftig.

- Det er klar rettspraksis for at en **tvangsbot kan knyttes til et mindre omfang av samvær enn det tvangsgrunnlaget går ut på**. Det kan også i **forbindelse med tvangsfullbyrdelsen fastsettes en opptrappingsplan ut fra hensynet til barna i de tilfeller der samvær ikke har funnet sted som forutsatt**. Dette kan karakteriseres som en pragmatisk tilnærming ved tolkningen av tvangsgrunnlaget, se avsnitt 39.
- Oppsummert: Formålet med barneloven

§ 65 er å sikre at en avgjørelse om samvær som er basert på barnets beste, blir gjennomført som forutsatt. For å oppnå dette må **slutningen sammenholdes med begrunnelsen og tolkes gjennom denne. Så lenge samværets omfang og karakter ikke endres, står domstolen relativt fritt til å fastsette praktiske ordninger til beste for barnet**, se avsnitt 49.

Nøkkelavsnitt: 39 og 49.

Nytt grunnbeløp

Grunnbeløpet i folketrygden per 1. mai 2025 er fastsatt til **130 160 kroner**.

Menneskerettigheter: Storkammerdom fra EMD om uskyldspresumsjonen

Uskyldspresumsjonen går ut på at tiltalte skal anses som uskyldig inntil straffskyld er bevist. Det er påtalemyndigheten som har bevisbyrden for straffskyld, jf. Grunnloven § 96 andre ledd og EMK artikkel 6 nr. 2, se for eksempel HR-2025-458-A avsnitt 27. I den dommen ble det understreket at uskyldspresumsjonen har betydning for hvordan domstolen bør nærme seg bevisene i saken, men det er også velkjent at uskyldspresumsjonen har betydning for hvordan retten kan ordlegge seg. Siste skudd på stammen i den forbindelsen er Høyesteretts ankeutvalgs beslutning i **HR-2025-919-U**.

Ankeutvalget viste til at **«EMD i storkammerdom 11. juni 2024 *Nealon og Hallam mot Storbritannia* har behandlet spørsmålet om hva som skal til for ikke å krenke uskyldspresumsjonen i saker som dette»**, jf. avsnitt 4. I *Nealon og Hallam* mot Storbritannia var situasjonen at to personer hadde fått avslag på krav om erstatning etter at straffedommene mot dem var opphevet. I saken som ankeutvalget nå hadde til behandling, hadde et bestemmende mindretall på tre av sju dommere i lagmannsretten frifunnet en person for voldtekt til samleie av barn under 14 år og kjøp av seksuelle tjenester ved samme anledning. Med stemmene til seks av sju dommere ble han imidlertid dømt

til å betale oppreisningerstatning. Ankeutvalget bemerket i avsnitt 4:

«EMD understreker at domstolen ved vurderingen av om det har funnet sted en krenkelse nå legger noe mindre vekt på uheldige enkeltstående utsagn og noe mer vekt på en helhetlig bedømmelse av den nasjonale avgjørelsen. Det avgjørende er om den sivilrettslige avgjørelsen tilskriver (‘imputes’) strafferettslig skyld ved å legge til grunn at personen oppfyller straffbarhetsvilkårene for en straffbar handling, og dermed indikerer at straffesaken skulle fått et annet utfall. EMD ordlegger seg slik i siste del av avsnitt 168:

‘To impute criminal liability to a person is to reflect an opinion that he or she is guilty to the criminal standard of the commission of a criminal offence [...], thereby suggesting that the criminal proceedings should have been determined differently.’»

Ankeutvalget bemerket samtidig at **«[h]ovedtrekkene i rettsstilstanden, slik de kommer til uttrykk i blant annet HR-2018-1783-A, ligger fast**, og det stilles fortsatt strenge krav til begrunnelsen i den sivile saken for at den ikke skal krenke uskyldspresumsjonen», jf. avsnitt 5

Ekspropriasjonsrett: Ekspropriasjon til privat veg etter vegloven § 53

Vegloven § 53 gir hjemmel for ekspropriasjon av grunn og rettigheter til privat vei, mot erstatning til den som blir berørt av inngrepet. Bestemmelsen er noe særegen ved at det er jordskifteretten, og ikke forvaltningen, som beslutter om det skal gis tillatelse til ekspropriasjon. Videre avgjør jordskifteretten både om ekspropriasjon skal tillates og utmåler eventuell erstatning for inngrepet i samme sak, jf. Inga Steenberg, Karnov lovkommentarer, vegloven § 53 note 1, Lovdata, revidert 13. mai 2025.

Høyesteretts dom i **HR-2025-844-A** klargjør forståelsen av vegloven § 53. Eierne av en bolig ønsket vegrett på naboens eiendom for å få bedre atkomst og parkering på egen eiendom, og fikk dette i jordskifteretten. Eieren av naboeiendommen anket og anførte at ekspropriasjon kun kan skje hvis samfunnsinteresser taler for ekspropriasjon, men anken ble forkastet av både lagmannsretten og Høyesterett.

Vegloven § 53 gir anvisning på en interesseavveining ved at det «må reknast for klårt at inngrepet vil vere meir til gagn enn skade». Høyesterett presiserte at det er **tilstrekkelig med interesseovervekt**, og at **ordet «klårt»**

kun refererer til bevisvurderingen, jf. avsnitt 25. Videre er det fordelene og ulempene ved **vegtiltaket** som skal veies mot hverandre, slik at det kreves sammenheng mellom inngrepet og de fordelene og ulempene som inngår i interesseavveiningen, jf. avsnitt 26. Førstvotende pekte så på at **«interesseavveiningen etter vegloven § 53 tar opp i seg interesser som står i sammenheng med inngrepet, i saken her bygging av privat veg»**. Og videre: «For at ekspropriasjon skal kunne besluttet, må ekspropriasjonsformålet som lovgiveren har anerkjent ved vedtakelsen av vegloven § 53 – vegbehov – tale for ekspropriasjon i den enkelte sak. **Vegbehov kan blant annet begrunnes med at det også på privat veg kan finne sted en hensiktsmessig trafikkavvikling og sikker ferdsel, og at vegen i nødvendig utstrekning gir tjenlig atkomst til egen eiendom. Ekspropriantens subjektive interesser i inngrep etter § 53 som ikke kan forankres i at eiendommen har et reelt behov for veg, kan ikke begrunne ekspropriasjon.**»

Nøkkelavsnitt: 40, 47, 57, 62 og 65.

Endringer i rettskretsene til tingrettene fra 10. juni 2025

Da domstolsreformen ble gjennomført i 2021, ble antallet tingretter redusert fra 60 til 23. Nå har imidlertid antallet økt igjen til 28 etter en behørig omtalt prosess. Endringene ble vedtatt 4. april 2025 og trer i kraft 10. juni 2025, se nærmere forskrift 4. april 2025 nr. 597 om endring i forskrift om inndelingen av rettskretser og lagdømmer og oppheving av forskrifter om tidligere sorenskriverembeter mv.

Endringene innebærer først og fremst at:

Vestre Innlandet tingrett blir delt i to rettskretser:

- Gudbrandsdal tingrett, med rettssteder i Lillehammer og Vågåmo.
- Vestoppland og Valdres tingrett, med rettssteder i Fagernes og Gjøvik.

Østre Innlandet tingrett endrer navn til Hedmarken og Østerdal tingrett.

Telemark tingrett blir delt i to rettskretser:

- Øvre Telemark tingrett, med rettssteder i Kviteseid og Notodden.
- Nedre Telemark tingrett, med rettssted i Skien.

Buskerud tingrett og Ringerike, Asker og Bærum tingrett blir delt i tre nye rettskretser:

- Buskerud tingrett, med rettssteder i Drammen, Kongsberg og Hokksund.
- Ringerike og Hallingdal tingrett, med rettssteder i Hønefoss og Nesbyen.
- Asker og Bærum tingrett, med rettssted i Sandvika.

Møre og Romsdal tingrett blir delt i to rettskretser:

- Sunnmøre tingrett, med rettssteder i Ålesund og Volda.
- Nordmøre og Romsdal tingrett, med rettssteder i Kristiansund og Molde.

Hordaland tingrett blir delt i to rettskretser:

- Hordaland tingrett, med rettssted i Bergen.
- Hardanger og Voss tingrett, med rettssted i Lofthus.

Voss kommune og Samnanger kommune blir overført fra rettskretsen til Hordaland tingrett til rettskretsen til Hardanger og Voss tingrett.

Strafferett I: Foreldelse – hva skal til for at forfølgningen anses stanset på ubestemt tid?

Etter straffeloven § 88 andre ledd andre punktum taper en avbrytelse av foreldelsesfristen sin virkning «når forfølgningen blir stanset på ubestemt tid». Høyesteretts dom i **HR-2025-975-A** bidrar til forståelsen av denne bestemmelsen. Tiltalte var i lagmannsretten domfelt for lagring av materiale som seksualiserer barn og besittelse av mindre mengder marihuana. Det hadde gått nesten seks år fra tiltalte ble siktet til det ble tatt ut tiltale i saken. I løpet av dette tidsrommet var det en periode på over tre og et halvt år da politiet ikke visste hvor han oppholdt seg og gjorde lite for å finne ut av dette. De ordinære foreldelsesfristene var avbrutt, slik at forholdene etter straffelovens hovedregler ikke var foreldet. Men måtte forfølgningen anses stanset på ubestemt tid?

Det skal mye til for at forfølgningen skal anses stanset på ubestemt tid, jf.

avsnitt 25, men det beror på en helhetsvurdering, jf. avsnitt 24. Relevante momenter er **hvor aktiv politiet har vært i sitt arbeid med saken, hvor lang tid som er gått og graden av uvisshet ved vurderingen av om forfølgningen er stanset på ubestemt tid**, jf. avsnitt 24. Det vil også blant annet være av betydning **hvor alvorlig forhold det er tale om**. Dette momentet kan likevel ikke knyttes direkte opp mot den konkrete foreldelsesfristens lengde eller strafferammen for det straffbare forholdet. Betydningen av forholdets alvor må vurderes konkret, se avsnitt 26.

Konklusjonen ble at straffansvaret for lagringen av materiale som seksualiserer barn ikke var foreldet, mens besittelsen av mindre mengder marihuana var foreldet.

Nøkkelavsnitt: 23–26.

Strafferett II: Hva skal til for at det foreligger «høygradig psykisk utviklingshemming» etter straffeloven § 20 andre ledd bokstav c?

Etter straffeloven § 20 andre ledd bokstav c er den som på handlings-tidspunktet er «utilregnelig på grunn av [...] høygradig psykisk utviklingshemming» ikke strafferettslig ansvarlig. Vedkommende mangler skylddevne. I **HR-2025-662-A** hadde lagmannsretten lagt til grunn at det her gjelder en tilnærmet absolutt grense ved IQ 60, som innebærer at gjerningspersonen ikke kan anses som høygradig psykisk utviklingshemmet når han har IQ omkring 65. Høyesterett hadde et annet syn på dette og opphevet lagmannsrettens dom. **Spørsmålet om det foreligger høygradig psykisk utviklingshemming skal avgjøres på**

grunnlag av en totalvurdering, hvor ikke bare IQ, men også lovbrut-rens kognitive, sosiale og praktiske ferdigheter inngår. Grensen ved IQ 60 er veiledende og ikke tilnærmet absolutt. En person med IQ rundt 65 kan anses som høygradig psykisk utviklingshemmet dersom det foreligger alvorlige svikt i kognitive, sosiale og praktiske evner. Det er ikke avgjørende om svikten skyldes de årsaksfaktorene som har ført til den psykiske utviklingshemmingen, eller om svikten helt eller delvis er knyttet til autisme.

Nøkkelavsnitt: 45 og 46.

Strafferett III: Medvirkning til voldtekt av barn

Den som forleder to barn til å ha seksuell omgang med hverandre, uten selv å delta, kan straffes for medvirkning til voldtekt av barn under 14 år, jf. straffeloven § 299, jf. § 15. Dette ble slått fast i **HR-2025-539-A**. Det endret ikke konklusjonen at det å få en person til å ha seksuell omgang med en annen,

er gjort til en selvstendig overtredelse i enkelte andre bestemmelser i kapitlet om seksuallovbrudd. Regelen fulgte klart av ordlyden i § 299, jf. § 15, ble bekreftet av lovforarbeidene og var også forutsatt i rettspraksis.

Nøkkelavsnitt: 23 og 36.

Strafferett IV: Reaksjonsfastsettelse ved domfellelse for motarbeiding av rettsvesenet, trusler og hensynsløs adferd

I **HR-2025-813-A** hadde en mann publisert flere hundre videoer på TikTok og Facebook, der han omtalte flere politiadvokater, dommere og rettsoppnevnte sakkyndige, samt sin datter og tidligere ektefelle, i sterkt nedsettende ordelag. Tiltalen gjaldt 37 ulike videoer rettet mot aktører i rettsvesenet og flere videoer rettet mot datteren og den tidligere ektefellen. Høyesterett reagerte med fengsel i ni måneder og **rettighetstap i form av tap av retten til å inneha og benytte brukerkontoer på TikTok og Facebook for en periode på ett år og seks måneder**. Det er rettighetstapet som er det mest interessante her. Dommen gir nemlig god veiledning for anvendelsesområdet for Grunnloven § 100 fjerde ledd om forhåndskontroll og adgangen til å ilegge forbud mot bruk av medieplattformer for å hindre ulovlige ytringer. **Forbudet mot forhåndskontroll i Grunnloven § 100 fjerde ledd er medienøytralt. Det gjelder både for kontroll av enkeltstående ytringer og andre former for forhåndskontroll, for eksempel kontroll av mediekkanaler. Terskelen for å ilegge forbud er høy. Ved inngrep av den aktuelle typen, må det skje en interesseavveining, der forbudet kan være tillatelig når formålet er å avverge en ellers irreversibel skade som ikke kan kompenseres ved etterfølgende straffansvar.**

Nøkkelavsnitt: 49–51, 71 og 72.

Sivilrettslig foreldelse:

Rekkevidden av foreldelsesloven § 3 nr. 4 om kontraktsrettslige garantier

Foreldelsesloven § 3 nr. 4 er en særbestemmelse om fristutgangspunktet for det tilfellet at det foreligger en kontraktsrettslig garanti. Ordlyden er denne:

«Når selgeren eller et tidligere omsetningsledd har garantert for salgstingen ved å påta seg avhjelp eller annet ansvar, blir foreldelsesfristen for krav som bygges på denne garanti, regnet fra den dag da kjøperen gir varsel om det forhold kravet grunner seg på, men senest fra den dag garantien løper ut. Tilsvarende gjelder når en tjenesteyter e.l. har garantert for resultatet av oppdraget.»

HR-2025-770-A kaster lys over rekkevidden av bestemmelsen. En samlet Høyesterett fant at **bestemmelsen bare gjelder for garantier som har et utløpstidspunkt**. Tidsubegrensede garantier omfattes ikke. Et flertall på tre dommere mente videre at **for å omfattes av foreldelsesloven § 3 nr. 4 må det fremgå klart av avtalen når eller hvordan garantiperioden utløper**. Dette vilkåret var ikke oppfylt i saken, og et krav fra en kjøper av en eiendom basert på en garanti fra selger knyttet til forurensning i grunnen, var foreldet.

Nøkkelavsnitt: 43–47 og 53.

Straffeprosess I:

Straffeprosessloven § 38 ikke til hinder for å domfelle for kroppskrenkelse selv om tiltalen gjelder vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper

Foreløpig siste avgjørelse i serien «samme forhold etter straffeprosessloven § 38» har referansen **HR-2025-601-A**. Tingretten hadde frifunnet en tiltalt etter **straffeloven § 286 om vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper**. Tingretten la til grunn at straffeprosessloven § 38 var til hinder for å vurdere om **straffeloven § 271 om kroppskrenkelse** var anvendelig, men lagmannsretten opphevet dommen fordi **det dreide seg om «samme forhold»**. Høyesterett var enig i dette. Det sentrale var at de to bestemmelsene ikke verner vesensforskjellige interesser, at de grunnleggende trekkene ikke var ulike, at forskjeller i strafferamme og straffenivå da ikke var store nok, og at gjerningspersonen ville dømmes etter en mildere straffebestemmelse enn den tiltalen gjaldt. Avgjørelsen bringer i og for seg ikke så mye nytt til torgs, annet enn at den klargjør at adgangen til subsumsjonsendring etter straffeprosessloven § 38 neppe avhenger av møtende aktors vurdering i den konkrete saken. Vurderingen må – i hvert fall som det klare utgangspunkt – baseres på en mer generell bedømmelse av de aktuelle bestemmelsenes karakter, se avsnitt 18. Ellers anskueliggjør avgjørelsen at det gjerne lettere vil dreie seg om «samme forhold» hvis det er spørsmål om å omsubsumere til en mildere straffebestemmelse. I det hele tatt er avgjørelsen instruktiv.

Nøkkelavsnitt: 18, 24, 30, 32 og 34–36.

Straffeprosess II:

Hjemmel for gjennomføring av varetekt med elektronisk kontroll (fotlenke) trer i kraft 15. august 2025

Ved lov 20. desember 2023 nr. 110 om endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll) ble det vedtatt en **ny § 184 b i straffeprosessloven**. Bestemmelsen gir **hjemmel for gjennomføring av varetekt med elektronisk kontroll (fotlenke)** på visse vilkår.

Det er nå avklart at bestemmelsen **trer i kraft 15. august 2025**. Tilhørende forskriftsbestemmelser kommer i påtaleinstruksen og forskrift om straffegjennomføring. Også disse bestemmelsene trer i kraft 15. august 2025.

Straffeprosess III: Ny høyesterettsdom om retten til krysseksamisasjon

Retten til krysseksaminasjon – som særlig følger av EMK artikkel 6 nr. 3 bokstav d – har vist seg å skape flere spørsmål i norsk straffeprosess. Høyesteretts dom i **HR-2025-974-A** omhandler to av disse, nemlig 1) når en politiforklaring kan leses opp dersom et vitne ikke møter under hovedforhandlingen, eller nekter å forklare seg og 2) spørsmålet om når skriftlige bevis som inneholder en gjengivelse av forklaringer vitnet har gitt til andre, kan leses opp.

Til nr. 1): I avsnitt 19–41 er det en generell redegjørelse for rettstilstanden. Det er kanskje ikke så mye nytt her, men redegjørelsen er velskrevet og poengtert. De to grunnleggende dommene fra EMD er stadig storkammerdommene 15. desember 2011 *Al-Khawaja og Tahery mot Storbritannia* og 15. desember 2015 *Schatschaschwili mot Tyskland*. Høyesterett viser også til kammeravgjørelsene 28. august 2018 Cabral mot Nederland og 26. juli 2018 N.K. mot Tyskland, som innebærer at det i utgangspunktet ikke lenger er samme grunn som før til å skille mellom tilfeller der vitnet ikke er til stede under hovedforhandlingen, og tilfeller der vitnet møter, men velger å benytte en rett til å forholde seg taust. I begge situasjoner avhenger adgangen til opplesning av om den såkalte Al-Khawaja-testen er tilfredsstillt, jf. avsnitt 35. Det kan likevel «ikke utelukkes at det at retten får mulighet til å se vitnet under hovedforhandlingen, kan få betydning for vurderingen av om Al-Khawaja-testen er tilfredsstillt», se avsnitt 38. I avsnitt 39 og 40 samles trådene slik:

«Der et vitne ikke møter under hovedforhandlingen, eller nekter å forklare seg, kan opplesning av en forklaring som vitnet tidligere har gitt til politiet eller retten, først skje etter en vurdering av **(1) om det er gode grunner til at vitnet ikke møter eller forholder seg taust, (2) om forklaringen er det eneste eller avgjørende beviset, eller om det har betydelig vekt, og (3) om det foreligger tilstrekkelige balanserende faktorer som veier opp for den manglende muligheten for krysseksaminasjon, og som gir trygghet for at rettssaken, samlet sett, er rettferdig**.

Dersom det **ikke foreligger en god grunn til at vitnet ikke møter eller forholder seg taust**, er det **ikke i seg selv avgjørende for om rettergangen har vært rettferdig**. Men **foreligger det ikke en god grunn, vil dette være et tungtveiende moment i den samlede vurderingen. Ved vurderingen av om rettergangen sett under ett er rettferdig, står den tidligere forklaringens bevisverdi sentralt**. Jo viktigere forklaringen er, desto større vekt må de balanserende faktorene ha. **At vitnet møter, slik at retten får mulighet til å se vitnet og kan vurdere hvordan vitnet reagerer på forsøk på krysseksaminering, kan etter omstendighetene få betydning som en oppveidende faktor.**»

Til nr. 2): Sitasjonen det er snakk om her, er at vitnet som ikke møter eller velger å forholde seg taust under hovedforhandlingen, har uttalt seg om det forholdet tiltalen gjelder uavhengig av straffesaken, for eksempel til helsevesenet. Vitnets forklaring er så blitt nedfelt skriftlig i journal eller referat, og dette dokumentet er blitt innhentet av politiet til bruk i straffesaken på grunnlag av at vitnet har gitt fritak fra taushetsplikten. Spørsmålet saken reiste, var om opplesning av dokumenter som er blitt til uavhengig av straffesaken, og dermed prosessuelt er skriftlige bevis, må undergis begrensninger i lys av siktedes rett til krysseksaminasjon. Konklusjonen ble, som det sies i avsnitt 59:

«[D]ersom skriftlige bevis eller andre realbevis reelt sett inneholder en vitneforklaring, kan påtalemyndighetens bruk av beviset utløse retten til krysseksaminasjon overfor den som har gitt forklaringen. Men **der den som har gitt forklaringen, også gjengir forklaringen fra en tredjeperson som ikke har forklart seg under hovedforhandlingen som andrehåndsopplysninger, utløses normalt ingen rett til å krysseksaminere tredjepersonen**. Har for eksempel en lege i journalen gjeitt forklaringen til et vitne som ikke har forklart seg for retten, vil en eventuell rett til krysseksaminasjon ved bruk av journalen som bevis gjelde legen, ikke vitnet.»

Også de konkrete vurderingene i avsnitt 60–76 er instruktive.

Lagmannsretten hadde ikke begått noen saksbehandlingsfeil, og domfeltes anke ble forkastet.

Nøkkelavsnitt: 39, 40 og 59

AI-løsninger, skreddersydd for juridisk arbeid

Vi hjelper våre kunder å ta steget inn i fremtidens juridiske arbeid og ligge i forkant i en stadig mer digital verden. Sammen skreddersyr vi løsninger basert på unik innsikt om juss, advokatarbeid og teknologi, med det siste innen AI som grunnmur for kundens AI-reise.

La en nye Saga begynne.

Bosse Langaas
Founder Saga

Knut-Magnar Aanestad
Founder Saga

Dan Sørensen
Founder Saga

JUS – Juristenes utdanningscenter

Hva bør du kunne om bærekraft?

Nye bærekraftsregler kommer som perler på en snor, og det kan være vanskelig å holde oversikt. Her er et knippe av høstens JUS-kurs:

MEKLINGSKONFERANSEN

Har du møtt «bøllen» i meklingsrommet? Lær deg triks for å håndtere press og hersketeknikker. Et samarbeid mellom UiO, Norsk Mekling, Meklingsforeningen og JUS.

Tid: 21. august. **Sted:** Gamle festsal. **Pris:** 1700 kroner.

DET ÅRLIGE KURSET I BÆREKRAFT

Få styr på CSRD, klimavoter og due diligence – og lær hvordan du unngår grønnvasking. Kan følges både fysisk og digitalt.

Tid: 11.–12. september. **Sted:** Oslo. **Pris:** 7100 kroner.

DET ÅRLIGE MEDIE- OG MARKEDSRETTSKURSET

KI og språkmodeller endrer medielandskapet raskt. Dette kurset holder deg oppdatert på de viktigste endringene og andre aktuelle temaer som påvirker bransjen.

Tid: 17. september. **Sted:** Oslo. **Pris:** 5150 kroner.

DEN ÅRLIGE FINANS DAGEN

En solid oppfriskning i finansrett med det siste om EU-regelverk, rettspraksis og aktuelle problemstillinger. Masse tid til spørsmål og nettverking.

Tid: 23. september. **Sted:** Oslo. **Pris:** 5150 kroner.

De oppgitte prisene gjelder for medlemmer av Advokatforeningen.

VGs redaktør Gard Steiro foreleser på medie- og markedsrettskurset.

Forfatter: Sverre Erik Jebens
Forlag: Cappelen Damm Akademisk
Antall sider: 586
Pris: 949 kroner

Menneskerettigheter i straffesaker

Betydningen av internasjonale menneskerettskonvensjoner og Grunnloven i straffeprosessen og strafferetten

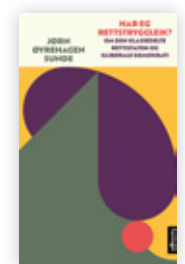
«Straffeforfølgning er utvilsomt det området innenfor norsk rettspleie der menneskerettighetene har vist seg å ha hatt størst betydning i praksis», skriver forfatteren, som var Norges dommer i EMD fra 2004 til 2011.

Boken er rettet mot studenter og praktikere på straffesaksområdet.

Boken er tredelt: Del I omfatter rettergang og etterforskning i straffesaker, mens del II er viet frihetsberøvelse og andre tvangsinngrep. I del III behandles strafferett; materielle begrensninger og krav om lovhjemmel.

Boken har et detaljert stikkordregister, og oversikt over norske rettsavgjørelser, konvensjoner og et lovregister.

«Arbeidet med boken ble påbegynt etter at jeg var blitt pensjonist og har vart i mange år. Jeg håper og tror at den lange produksjonstiden har bidratt til å styrke kvaliteten på sluttproduktet. Selv om temaet i denne boken er begrenset til å gjelde betydningen av menneskerettskonvensjonene i straffeprosessen og strafferetten, omfatter det en rekke til dels kompliserte spørsmål, der jeg har hatt nytte av å la vurderingene modnes over tid», heter det i bokens forord.

Forfatter: Jørn Øyrehaugen Sunde
Forlag: Samlaget
Antall sider: 188
Pris: 299 kroner

Har eg rettstryggleik?

Om den klassesdelte rettsstaten og illiberale demokrati

«Har eg rettstryggleik? Du har heilt sikkert aldri stilt deg sjølv det spørsmålet. Men no stiller eg deg det: Har du rettstryggleik? Om lag 90 prosent av alle nordmenn har tillit til staten, domstolane og politiet. Mest truleg er du difor ein av mange som meiner svaret på spørsmålet opplagt er: Ja!

Høg tillit er noko av det beste med Noreg. Men det er ikkje alltid at tilliten tilsvarer realitetane. Dette gjeld til dømes tilstanden for den norske rettsstaten.

For det er noko gale med den norske rettsstaten. Alt er ikkje gale – det er noko som er gale. Dette noko er tilgangen til konfliktløsning, og då særleg at det er så kostbart å føra sak for domstolane at berre dei ressurssterke har råd til det og dei risikovillige vågar.»

Slik åpner boken til rettshistoriker Øyrehaugen Sunde, som med dette essayet ønsker å vekke debatt.

«Det må snart verta slutt på at sentrale aspekt ved rettsstaten i all hovudsak vert diskuterte mellom dei profesjonelle aktørane og ikkje underlagde ein breiare samfunnsdiskusjon», skriver han, og lar seg friste til en omdiktning av Jan Eggums kjente tekst:

«Kor e alle helter hen?

Stå opp igjen

Carsten Smith kom tilbake»

«Denne pamfletten kan lesast som eit krav om å styrka rettsstaten ved å gjera lov og rett tilgjengeleg for andre enn dei mest ressurssterke. Gjer ikkje staten det, veks det fram eit krav om reforhandling av hele samfunnskontrakten. Dette er eit viktig element ved framveksten av illiberale demokrati i Russland, Ungarn, Tyrkia og USA. Det er altså mykje som står på spel», skriver forfatteren.

Imponerende om advokatrett

Advokatrett

Forfatter: Geir Woxholth
Forlag: Gyldendal
Antall sider: 1280
Pris: 1649 kroner

I 2014, året før Advokatlovutvalget la frem sin utredning, begynte professor Geir Woxholth på det som etter ti års arbeid trolig vil bli stående som standardverket i en del år fremover hva gjelder fremstilling av advokatretten.

Hans arbeid ble i denne perioden forsinket ved at proposisjonen om advokatloven stadig lot vente på seg. Da Woxholth omsider kunne sette sluttstrek for sitt arbeid med *Advokatrett* mot slutten av 2024, var han blitt professor emeritus.

Med vedlegg og registre er boken på nesten tretten hundre sider (hvorav omtrent 1150 tekstsider). I forordet omtaler Woxholth fremstillingen av advokatretten som en monografi.

Fremstillingen omfatter ikke bare en utførlig fremstilling av advokatretten, altså de rettsregler og den rettspraksis som gjelder for advokater og deres virksomhet, men også en utførlig fremstilling av advokatetikken – de yrkesetiske normene som gjelder for advokater.

Selv om man derfor terminologisk kan si at boken omfatter ikke bare ett, men to store emner, anses begrepet monografi likevel passende fordi advokatetikken slik jeg ser det inngår som en del av advokatretten.

UTVIDET OG OPPDATERT

Slik er også fremstillingen til Woxholth langt på vei bygd opp. Jeg anser dette som fornuftig, fordi det neppe er naturlig å skille klart mellom etikkregler og rettsregler lenger. Uansett terminologi har vi nå for første gang en særdeles grundig samlet fremstilling av advokatretten, inkludert de advokatetiske forhold.

Før jeg går videre med anmeldelsen, minnes det om at Woxholth, grunnet at det altså droyde med proposisjonen om advokatloven, i 2018 utga boken *God Advokatskikk*. Den ble anmeldt i Advokatbladet nr. 5 2018 med anbefalinger.

Selv om fremstillingen om advokatetikk i *Advokatrett* derfor ikke er nytt arbeid, er den nå både utvidet og oppdatert. Videre benytter Woxholth nå også en annen struktur enn i *God Advokatskikk*, ved at advokatetikken til dels inngår

som en del av advokatretten (del VII i boken er et av flere eksempler på dette).

ATTEN DELER

Etter en innledende del kalt den etiske utfordringen, begynner behandlingen av advokatretten med del II som kommenterer på grunnleggende forhold om advokatloven. Deretter behandles adgangen til å yte rettslig bistand, advokatbevilgning og organisering av advokatvirksomhet (III – V).

Så følger del VI – VIII om de grunnleggende advokatidealer, advokatoppdraget samt klientmidler, regnskaps- og revisjonsplikt. Forholdet mellom advokater, advokatens opptreden overfor retten og andre konfliktløsende organer, forholdet til tredjemenn og advokatens forhold til menneskerettighetene behandles dernest i del IX – XII.

Boken fortsetter deretter med advokaters ytringsfrihet og reklame og advokatens disiplinæransvar ved handlinger og avtaler (del XIII og XIV). Fremstillingen avrundes med deler som omfatter tilsyns- og disiplinærordningen, saksbehandlingsregler, domstolsprøvelse av gyldigheten av enkeltvedtak og regler om ikrafttredelse (del XV – XVIII).

FORT GJORT Å TRÅ FEIL

Avhengig av hvilket tema en advokat eller en annen aktør innen rettspleien måtte ha behov for å skaffe seg nærmere oversikt over, bør man gjennomgående finne svar på de aller fleste spørsmål i Woxholths nye bok. Samtidig viser fremstillingen at det kreves svært mye å ha oversikt over alt det som nå gjelder av lover og regler innen både advokatretten og advokatetikken. Det betyr videre at det for en advokat kan være fort gjort å trå feil. Det vil neppe overraske om for eksempel Juristenes Utdanningssenter fremover øker sitt tilbud om kurs innen henholdsvis advokatretten og advokatetikken. Det kan heller ikke utelukkes at en rekke advokatfirmaer vil prøve å få professor Woxholth til å foredra over enkelte av temaene som behandles i boken.

Som nevnt ovenfor ble *God Advokatskikk* anmeldt i Advokatbladet i 2018. Jeg henviser

derfor dit hva gjelder de advokatetiske deler av Woxholths fremstilling av advokatretten. I resten av denne anmeldelsen vil jeg av denne grunn fokusere på den delen av advokatretten som i praksis antas å være mest interessant for Advokatbladets lesere, særlig de som er advokater.

Den delen jeg her særlig tenker på, er del VII om advokatoppdraget, som alene består av ti ulike og interessante kapitler. Her omtales forholdet mellom obligasjonsrett versus etikkregler og advokatlovens regulering av advokatbistand til eksterne klienter (kapittel 1). Dernest gir Woxholth en oversikt over den obligasjonsrettslige reguleringen og advokatens rett til å avvise oppdraget (kapittel 2 og 3).

I kapittel 4 og 5 behandles henholdsvis advokatens forpliktelser før påtakelse av oppdraget, knyttet til avtaleinngåelsen og under oppfyllelsen av oppdraget (kapittel 4 – 6). Dernest behandles advokatens krav på salær, klientens mislighold og advokatens mislighold (kapittel 7 – 9). Del VII om advokatoppdraget avsluttes med kapittel 10 om erstatning, det vil si profesjonsansvaret for advokater. Bare dette siste kapitlet omfatter rundt 120 sider i boken.

ØNSKEDE AVKLARINGER

I midten av mars i år arrangerte Institutt for Privatrett et seminar om advokaters erstatningsansvar. På programmet stod blant annet lanseringen av denne boken. Kapittel 10 ble allerede der løftet frem til diskusjon (se egen omtale av seminaret på Advokatbladets nettsider. Selv om det etter 2015 så langt kun har vært én dom i Høyesterett om advokaters erstatningsansvar, har det vært over 15 saker i lagmannsretten. Og selv om det ikke har vært noen økning i antall varslede forsikrings- og ansvarskrav, har størrelsen på slike krav vært økende i den samme perioden.

Det foreligger flere spørsmål som man fremover godt kunne tenke seg at Høyesterett kom med avklaringer rundt. Under seminaret på Privatrekken fremholdt Advokatforeningens leder at foruten at det er behov for å avklare rekkevidden av advokaters omsorgsansvar overfor profesjonelle klienter, ønsker man seg også Høyesteretts syn på ansvaret overfor tredjemenn. Det er ikke vanskelig å slutte seg til dette.

Kapittel 10 om advokaters profesjonsansvar i Woxholths bok anses derfor som svært in-

teressant alene av de nevnte grunner. I tillegg kommer at det er gått omtrent 12 år siden Toralf Wågheim utga boken om advokaters erstatningsansvar. I det nevnte kapitlet i sin bok foretar Woxholth blant annet en gjennomgang av utviklingen av profesjonsansvaret og advokatansvaret i praksis, med fokus på ansvarsstrenghet. Han ser videre på betydningen av hva rådgivningen kvalitativt gjelder, samt om den gjelder rettsregler som er enkle og oversiktlige eller vanskelige og kompliserte. I tilknytning dette kommer Woxholth blant annet inn på betydningen av forbehold og høyesterettsdommen vi fikk om dette i 2022 (se HR-2022-2010-A).

Oppsummert er *Advokatrett* en både omfangsrik, gjennomarbeidet og imponerende fremstilling med sine nesten 1300 sider totalt. Samtidig er den derfor naturlig nok ikke blant de rimeligste juridiske bøkene man kan kjøpe. Likevel er dette en bok jeg mener de fleste advokater bør ha i sitt bibliotek. Her har du nemlig alt du trenger samlet mellom to permer. Ønsker man å gardere seg mot henholdsvis ansvar og etiske reaksjoner, vil enhver advokat sannsynligvis ha solid utbytte av å sette seg nærmere inn i de mange temaene boken adresserer. Boken gis av disse grunner de beste anbefalinger. •

I mars arrangerte Institutt for privatrett ved UiO et seminar om advokaters erstatningsansvar. På programmet stod flere innlegg, en paneldebatt, og lanseringen av boken *Advokatrett*. En rekke kjente advokater og jurister hadde stuet seg sammen på de steinharde trebenkene i det vakre auditorium 13 for å høre Geir Woxholth innlede om utviklingen av profesjonsansvaret for advokater de siste tiårene.

Anmeldt av advokat (H) PER M. RISTVEDT, Schjødt

”

Jeg føler meg fantastisk privilegert.

På strandpromenaden i Torrevieja.

Advokat Arne Herman Kilde Larsen har drevet firmaet Scandic Legal Service i Spania i 17 år.

HAR DREVET ADVOKATFIRMA I SPANIA I 17 ÅR

— Her var vi lavere puls og lavere stressnivå

Da Arne Herman Kilde Larsen var nyutdannet jurist, reiste han til Spania med bare håndbagasje og ble der. Med hjelp fra sin spanske kone og med sin mor som resepsjonist, startet han opp sitt eget advokatfirma.

TEKST OG FOTO: HARALD VINGELSGAARD

TORREVIEJA

Jeg lever på spansk. Vi snakker spansk på kontoret. Jeg snakker spansk hjemme. Jeg snakker til og med spansk med hunden min Happy, forteller Arne Herman Kilde Larsen (48).

Han snakker naturligvis norsk med sine norske klienter.

Vi møter ham på kontoret til advokatfirmaet Scandic Legal Service, som han eier sammen med sin kone. Selskapet har fire ansatte. Kontoret ligger i andre etasje i en bygård midt i sentrum av kystbyen Torrevieja, kun to tverrgater ovenfor strandpromenaden og badestranda ned mot Middelhavet.

— Jeg føler meg fantastisk privilegert, sier Kilde Larsen.

Han tar gjerne en avstikker ned til strandpromenaden, setter seg på en benk og ser ut over Middelhavet.

— Jeg behøver ikke mange minutter på benken før batteriene blir fulladet.

HJELPER MED SPANSK SKATT

Kilde Larsen bistår nordmenn og spanjoler ved kjøp og salg av fast eiendom,

med skatterådgivning, tinglysninger ved arveskifter, skilsmisser og lignende, samt utarbeiding av testamenter.

Da Advokatbladet møtte ham, var han travelt opptatt med å rettlede nordmenn med utfylling av spanske selvangivelser.

I Spania opererer man med ulike skatteskjemaer for utlendinger som ikke er bofaste, men som eier eiendom i landet, og utlendinger som har fast bopel i Spania, som kalles «residente».

— Å eie en fritidseiendom genererer en skattbar inntekt, selv om man ikke har noen reell inntekt på boligen. Derfor er alle som eier eiendom her, og ikke er fast bosatt i landet, pliktige til å levere et eget skatteskjema, forteller Kilde Larsen.

Mens fastboende nordmenn må levere en fullstendig selvangivelse til Spania over alle inntekter og eventuelt formue, og skatte fullt ut til Spania.

— Som «residente» får de helseretigheter og rett til andre offentlige tjenester på linje med spanske borgere. I Spania er det ikke så mye automatikk i

systemet som i Norge. Her er det ingen som for eksempel får en ferdig utfylt selvangivelse fra skattemyndighetene.

SKATTEPLIKTIG ETTER 183 DAGER

I forbindelse med en formell flytting fra Norge til Spania kan man ha skattemessige forpliktelser til begge land, forteller han.

— De fleste vil etter norsk lov være forpliktet til å skatte til Norge i et visst antall år etter at de har flyttet ut. Og det er bestemte vilkår for å kunne bli ansett som skattemessig utflyttet. Etter spansk lov er du skattepliktig her fra og med det året du oppholder deg her mer enn 183 dager. Man kan altså oppleve at man i flere år anses som bosatt i Spania etter spansk lov, men også i Norge etter norsk lov.

Kilde Larsen bistår også klienter med kjøp og salg av fast eiendom, og kvalitetssikrer at alle formaliteter ved eiendomsoverdragelsen kommer i orden.

— Her i Spania anbefales man gjerne å ha en uavhengig representant, en annen enn megleren, til å bistå i den

Advokat Arne Herman Kilde Larsen sammen med sine ansatte, fra v. Noelia Gracia Costa, Kilde Larsen, Silvia Sampedro og Kari Aronsveen.

”
Ting tar tid. Lang tid. Her er Norge og Spania i hver sin ende, med tanke på elektronisk signering av dokumenter.

formelle overdragelsesprosessen. Her kommer vi inn, forklarer han.

OKKUPANTER FLYTTER INN

Det hender at okkupanter bryter seg inn i folketomme hus i Spania, skifter lås på døren og flytter inn. Det er mange skrekkehistorier om eiere som ikke kommer inn i sitt eget hus.

— Problemet er at det gjerne tar lang tid å dokumentere hvem som har rett til å bo i huset. Før eller siden blir okkupantene kastet ut. Jeg vil sammenligne det med leietagere som ikke betaler husleie. En som arbeidet hos meg leide ut huset. Leietageren nektet å betale husleie, men kunne ikke kastes ut før vedkommende hadde bodd der i to år, uten at eieren av huset fikk leieinntekter for disse årene. I Spania har folk en sterk grunnlovbeskyttet rett til sitt hjem, understreker han.

KREVER PERSONLIG OPPMØTE

For noen år siden flyttet han kontoret til hjertet av sentrum i Torrevieja.

— Her har jeg et P-hus på den andre siden av gaten for kontoret, og her i sentrum har notarius publicus sitt kontor. Vi er ofte personlig til stede hos ham på vegne av våre klienter. Her er det mye mer formelt enn i Norge, med personlig oppmøte.

Systemet i Spania er veldig tungrodd, sammenlignet med Norge, mener han.

— Ting tar tid. Lang tid. Her er Norge og Spania i hver sin ende, med tanke på elektronisk signering av dokumenter.

En skifteattest er for eksempel på 25-30 sider på papir her.

GÅR IKKE I RETTEN

Kilde Larsen både snakker og skriver spansk flytende, men prosederer ikke i retten.

— Selv om jeg har lov til å gå i retten i Spania, så gjør jeg ikke det. Jeg føler ikke at jeg kan gjøre en god nok jobb ved å føre saker på spansk. Som advokat skal man nærmest være i stand til å høre hvor man setter komma. Jeg ville kanskje gått glipp av de små nyansene.

Kilde Larsen er medlem av den spanske advokatforeningen Colegio de abogados de Orihuela.

— Vi samles til årsmøte, og ellers til digitale møter og seminarer. Jeg deltar på det som er aktuelt for meg for å holde meg oppdatert på viktige lovendringer. I fjor ble det innført en ny lov som setter begrensninger for utleie av turistboliger til ti dager her i Valencia-regionen, blant annet for å skjerme naboer for støy. Borettslag kan også vedta forbud mot utleie av boliger.

Kilde Larsen har juridisk embetseksamen fra Universitet i Oslo. Han har i tillegg studert ved Universidad Complutense de Madrid og Universidad de Alicante.

MOREN VAR RESEPSJONIST

— Hvorfor flyttet du til Spania?

— Da jeg var ferdig utdannet jurist, hadde foreldrene mine kjøpt en feriebolig i Orihuela sør for Torrevieja. Jeg rei-

ste fra Norge til Spania bare med håndbagasje, og var ikke tilbake i Norge før fem år senere. Jeg trivdes fra første dag. Jeg hadde ingen bindinger til Norge, jeg eide ikke bolig, og jeg er enebarn.

De første årene jobbet han hos en norsk advokat. I 2008 etablerte han og kona, Cristina Dana Larsen, selskapet Scandic Legal Service.

— Min mor arbeidet i resepsjonen. Hun hadde 35 års erfaring fra resepsjonen i Fredrikstad tingrett, og var svært viktig.

LYS OG VARME

Solskinnslandet Spania er attraktivt for mange nordmenn. De fleste fastboende nordmennene bor på Costa Blanca-kysten hvor Kilde Larsen holder til, i Costa del Sol lenger sør i Spania og på Kanaariøyene. Bare i Torrevieja og nabokommunen bor det flere tusen nordmenn.

— I Spania har vi en roligere livsrytme, lavere puls og lavere stressnivå. Det har jeg i hvert fall inntrykk av. Den spanske livsrytmen passer meg veldig bra.

Her på Costa Blanca-kysten varer sommeren i om lag et halvt år, og i perioder er det over tretti varmegrader.

— For meg tror jeg den største fordel her, er lyset. Lyset gir meg energi. I fjor høst snakket jeg med noen venner i Norge som hadde problemer med høsten og den mørke vinteren. For meg var det motsatt. Når høsten kommer, gleder jeg meg til å sitte ute på terrassen og spise middag, uten å måtte bruke vifte. •

Liberales demokratier er nå den minst vanlige styreform i verden

V-Dem, eller Varieties of Democracy, er et forskningsprosjekt basert ved Universitetet i Göteborg. Prosjektet regnes som verdens største på sitt felt, med den mest detaljerte databasen om den globale demokratiutviklingen. Over fire hundre forskere verden over bidrar til å måle demokratiske standarder i over to hundre land, og rapportene brukes av FN, EU og en rekke lands myndigheter for å vurdere tilstanden til demokratier og rettsstater.

Årets rapport, *Democracy Report 2025*, tegner et dystert bilde: Autokratiene vokser frem, etablerte demokratier presses tilbake. Nesten tre av fire mennesker i verden lever i dag under autokratiske regimer, og liberale demokratier har nå blitt den minst vanlige styreform globalt.

USA har de siste årene vist oss hvordan selv robuste demokratier kan havne i en spiral av svekkede institusjoner. En rekke forskere kaller autokratenes fremgangsmåte *autokratisk legalisme*. Her benyttes utpekulerte rettslige strategier for å svekke tilliten til rettsstaten, angripe advokatenes, medienes og domstolens uavhengighet, og undergrave den maktbalansen demokratiet bygger på.

Vi ser det samme i Europa. Ungarn har lenge stått i konflikt med EU på grunn av lover som svekker pressens og rettsvesenets uavhengighet. Polen har forsøkt å reversere tidligere autoritære reformer, men domstolene sliter fortsatt med å gjenvinne sin uavhengighet. I Vest-Europa ser vi forslag om å svekke Den europeiske menneskerettighetsdomstolens rolle, særlig i saker som gjelder migrasjon.

En kuriositet rundt de autokratiske miljøene, er hvordan de omkranser seg med demokratiets og rettsstatens vokabular og resonnementer. Går du inn på hjemmesiden til den ungarske organisasjonen The Center for Fundamental Rights, vil du ved første øyekast tro det er en menneskerettighetsorganisasjon. Virkeligheten er noe helt annet.

«Kjernen i arbeidet er verdien «Gud, Fedreland, Familie», som styrer senterets juridiske og politiske virksomhet, der vi motarbeider menneskerettsfundamentalisme og politisk korrekthet», skriver de. I slutten av mai gjennomførte de for fjerde

år på rad det de selv omtaler som verdens største høyreside-samling: CPAC. Viktor Orbán var årets hovedtaler. Mens Donald Trumps tale tok CPAC med storm, ifølge Fox News.

Demokrati og rettsstat står sterkt i Norge. Likevel opplever også vi en polarisering i offentligheten, stadig mer digital overvåking og press på rettshjelpsordningene. Domstolens og advokatens uavhengighet er temaer vi aldri må ta lett på, heller ikke her i Norge. Og også her ser man at rettsstatens vokabular gjerne benyttes når politikere iverksetter tiltak som reduserer innbygger-

nes rettssikkerhet. Da ber de gjerne om en hjemmel. Kan-skje rettsstats-vasking kan være en passende beskrivelse på fenomenet?

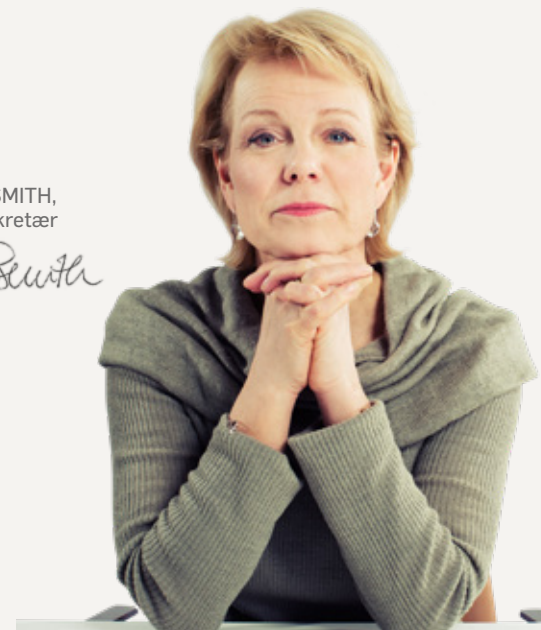
Advokater og advokatforeninger har et helt spesielt ansvar for rettsstaten, og vi kan ikke begrense oss til å forsvare den hver gang den utfordres. De autokratiske

kreftene er så engasjerte og kreative at de lykkes med å få mange demokratisk innstilte mennesker til å velge dem frem.

Så hva kan vi gjøre, vi som gjerne vil beholde vårt liberale demokrati? Dette har ikke jeg svaret på i dag, annet enn å mene at vi må gjøre langt mer. Dersom vi legger ned samme engasjement og kreativitet som våre politiske motkrefter, er jeg sikker på at vi kan finne gode løsninger sammen. •

MERETE SMITH, generalsekretær

Merete Smith

Snudde i synet på samtykkebestemmelse

En krevende bevissituasjon og lange minstestraffer var blant årsakene til at justisminister Astri Aas-Hansen lenge var skeptisk til en ny samtykkebestemmelse. Senere har hun endret syn, forteller hun i dette sommerintervjuet, hvor hun også røper at hun gjerne spiser sjokolade til middag.

TEKST OG FOTO: MARIA ØVINDSDATTER ROBERTSEN

Hun har arbeidet som forsvarer, vært partner i Elden, statssekretær i Justisdepartementet og dommer i Oslo tingrett. I februar ble Astri Aas-Hansen (54) utnevnt til justisminister i Arbeiderparti-regjeringen.

— Det å erfare hvordan ting fungerer i praksis er nyttig, og gir større trygghet i rollen. Jeg har vekslet mellom juss og politikk siden jeg var jusstudent. Egentlig alltid, forteller hun.

Handlekraft er en nøkkelkvalifikasjon for en justisminister, mener hun.

— En fordel med mine tidligere erfaringer som advokat og dommer er at jeg er trent i å fatte avgjørelser, og ikke minst se saker fra flere sider. Særlig det siste er viktig. Jeg er redd for beslutningsfeller; for at vi skal ta viktige avgjørelser uten å ha sett alle sider av en sak. Her kommer erfaringene fra arbeidet som dommer godt med.

— Kan sivilbeskyttelsesloven være ett eksempel på dette?

— Ja det kan det. Jeg skulle selvfølgelig ønske at den runden vi har gått med loven nå kom tidligere, men jeg ser det uansett som en fordel at vi fikk tatt den.

ROM FOR MER SKJØNN

Like før påske la regjeringen frem forslaget til den mye diskuterte samtykke-loven, der den som kjent både gikk inn for en «ja er ja» og en «nei er nei»-bestemmelse. I slutten av mai ble forslaget innstilt av justiskomiteen.

— Kan du forstå noen av innvendingene mot forslaget?

— Ja, det kan jeg. Dette var en diskusjon sist jeg var i departementet også,

mellom 2005 og 2013. Jeg har vært en av dem som mente at dette ikke var klokt. Jeg var særlig bekymret for at en slik bestemmelse skulle legge ansvaret over på den fornærmede. Gjengangen er at disse sakene handler om unge mennesker, og at det gjerne er rus involvert. I tillegg er bevissituasjonen krevende. Jeg har hatt en utvikling i mitt syn på dette over tid, sier hun.

Hennes betenkeligheter var særlig knyttet til minstestrafen for voldtekt.

— Derfor er jeg glad for at det nå er flertall på Stortinget for å fjerne minstestrafen i disse sakene, det gir loven mer fleksibilitet. Domstolene kan bruke mer skjønn i hver enkelt sak.

SIKRER FORUTSIGBARHET

Regjeringen har også lagt frem forslag til ny forvaltningslov denne våren. I proposisjonen foreslås det at utgiftene til advokatbistand kun bør dekkes etter satsene for offentlig rettshjelp. Forslaget har møtt massiv kritikk, blant annet fra Advokatforeningen.

Kritikken underspiller et viktig poeng, nemlig at forslaget sikrer forutsigbare kostnader i saker der klagen ikke fører frem, mener Aas-Hansen.

— Jeg opplever at kritikerne legger som premiss at man vinner frem med sin klage. Mitt perspektiv er at det er behov for bevissthet rundt hvor mye man må betale dersom man ikke vinner frem, sier hun.

Det er nå flertall på Stortinget mot den foreslåtte begrensningen.

— Flertallet i forvaltningslovutvalget foreslo å fjerne hele dekningsadgangen. Regjeringen er derimot enig med utvalgets mindretall som ville begrense dekningen. Selv om jeg er uenig i at

Astri Aas Hansen

Alder: 54

Bosted: Asker.

Tittel og arbeidssted: Justis- og beredskapsminister.

Opprinnelig fra: Lillesand.

JA / NEI

Samtykkebestemmelse i straffeloven: ✓

Å bruke KI i rådgivning: Som verktøy med personlig ansvar? ✓

Som erstatter for folk? ✗

Shorts på kontoret: ✓

Åpent kontorlandskap: ✗

Tydeligere rammer for work life-balance: ✓

Bok: Tove Janssons Sent i november.

TV-serie: Sist sett, og lo godt av Bausjen.

Podkast: Desken brenner.

Sommerlåt: Bonnie Tyler - Holding out for a Hero.

Sommerdrikk: Vann - eller pils.

Justisministeren har skaffet seg sin egen båt som hun har på Justøya. Foto: Privat.

På spørsmål om hvilket spørsmål hun skulle ønske at hun fikk, svarer Aas-Hansen: Skal vi bare droppe dette intervjuet?

Advokat-sommer

Astri Aas-Hansen er først ut i årets utgave av Advokatbladets sommerspalte, der vi stiller kjente advokater og jurister både aktuelle og faste spørsmål.

Følg spalten på Advokatbladet.no i sommer!

Aas-Hansen besøkte i mars Oslo tinghus for å lære om det ny-etablerte hurtigsporet for ungdom sammen med barne- og familieminister Lene Vågslid. Foto: Thea N. Dahl

dagens bestemmelse bør beholdes, lever jeg fint med at det nå er flertall for den, sier hun.

FERIEØY MED STORFAMILIEN

For den tidligere håndballspilleren, er jussen langt fra hennes eneste interesse.

— Jeg har alltid vært glad i å jobbe, og jobber mye. Samtidig er også familie og fritid viktig for meg. Dette har noen ganger ført til at jeg har jobbet på natten, for å være med på håndballcup på dagen, smiler hun.

Aas-Hansen har to barn, som i dag er voksne, og er gift med «den samme mannen som alltid», som hun sier. I år venter hun også sitt første barnebarn.

Hun liker å koble av med familie og venner på naturskjønne Justøya utenfor Lillesand, hvor hun kommer fra.

— Vi har hytte like ved der mine foreldre og resten av familien bor. Vi er en sånn familie som er mye sammen, både små og store.

Aller best liker hun seg ute på «skjæra».

— Jeg har min egen båt som ikke er større enn at jeg klarer å håndtere den aleine i vinden. Det blåser alltid på Justøya.

NY STRAFFEPROSESSLOV

I september er det stortingsvalg, og Aas-Hansen går en usikker høst i møte.

— Dersom vi vinner valget, og jeg får fortsette i embetet, håper jeg å kunne arbeide med ny straffeprosesslov.

I 2016 la Straffeprosessutvalget frem en utredning av ny straffeprosesslov. Det har gått tregt med oppfølgingen.

Samtidig må vi ikke miste de større linjene av syne, påpeker hun.

— På et overordnet nivå tror jeg spørsmål om rettsstat, rettssikkerhet og teknologi kommer til å være førende på justisfeltet i tiden som kommer.

— Så over til de faste advokatsommer-spørsmålene! Hvem er ditt faglige forbilde, og hvorfor?

— Lucy Smith. Slik jeg oppfattet henne, hadde hun et særlig hjerte for barn, og kombinerte jussen med et sterkt samfunnsengasjement.

— Hvilken sak har gjort sterkest inntrykk på deg så langt i din karriere?

— En barnedrapssak, der faren aldri ga seg, og løsningen kom etter at saken ble gjenopptatt til ugunst.

— Hva er det viktigste å kunne i din jobb?

— Konkludere.

— Hva kan advokater gjøre for å beskytte rettsstaten?

— Være tro mot kandidatloftet.

— Hva er din guilty pleasure?

— Eminem på spilleren, og M til middag. Med en øl. Tillates kun når jeg er hjemme aleine. •

Jus.no

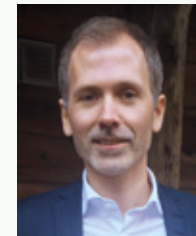
Din kompetanseportal for juridisk etterutdanning

- Over 750 digitale kurs
- Bli JUS-abonnent og strøm så mye du vil
- Her finner du møteplassene for fagmiljøet
- Enkel kontroll og oversikt over din etterutdanning

Juristenes
Utdanningscenter

www.jus.no

ADVOKATANSVAR

I denne spalten omtaler vi rettssaker rettet mot advokater, og advokaters ansvar. Spalten lages av advokat **Toralf Wågheim** ved Advokatfirmaet Riisa & Co. i Bergen. Wågheim er forfatter av boken Advokaters erstatningsansvar.

Henvendelser til redaksjonen@advokatbladet.no

LB-2024-84845

Twist om oppdragsavtale ved prosessoppdrag

Et advokatfirma hadde bistått en klient med et prosedyreoppdrag. Partene ble etterpå uenige om det var inngått avtale om fastpris eller betaling etter medgått tid. Advokatfirmaet fikk fullt medhold i sitt betalingskrav.

Dette kommer frem i en avgjørelse fra Borgarting lagmannsrett (LB-2024-84845). Bakgrunnen for saken var at Advokatfirma A hadde bistått selskap B og dets daglige leder C i en rettssak for lagmannsretten. B og C vant frem i saken og ble tilkjent sakskostnader. Motparten gikk konkurs, og betalte aldri sakskostnadene som B og C ble tilkjent.

Det oppstod deretter tvist om betaling av advokatfirmaets salær. A og B ble uenige om det var inngått en avtale om juridisk bistand med betaling etter medgått tid, eller om det var inngått en avtale om fastpris.

Klienten B mente å være forpliktet til å betale maksimalt 500.000 kroner, inkludert merverdiavgift. Advokatfirmaet krevde betaling av ytterligere 438.704 kroner, moms inkludert. Partene ble ikke enige om betalingskravet og tvisten ble brakt inn for tingretten. Der fikk advokatfirmaet medhold. Klienten anket dommen til lagmannsretten.

TOLKNING AV OPPDRAGSAVTALER

Lagmannsretten legger til grunn at det rettslige utgangspunktet ved tolking av forretningsmessige avtaler er at avtalen tolkes objektivt med basis i ordlyden i kontrakten. En subjektiv fortolkning i strid med avtalens ordlyd kan tenkes dersom det påvises at partene har hatt en slik felles forståelse.

Det kom frem blant annet følgende i advokatfirmaets oppdragsavtale:

«Klienten [B] vil faktureres 50 % av

salær på saken, hvorav resten vil faktureres til [daglig leder C]. Det er estimert at det vil påløpe kr 800 000 eks. mva. på gjennomføringen av saken, gitt at denne omhandler omtrent det samme faktum som i tingretten».

Det var videre i avtalen inntatt de gjeldende timepriser, samt inntatt link til selskapet standardvilkår. I disse fremgikk: «Salæret beregnes normalt

”

En objektiv fortolkning av avtalens ordlyd innebar derfor, etter rettens syn, at det ikke var inngått en avtale om makspris.

ut fra den tid den enkelte rådgiver har brukt på oppdraget, basert på rådgiverens gjeldende timepris».

Ved aksepten på oppdragsavtalen, svarte klienten på e-post: «Aksepterer kontrakten. Maks 400.000 + mva.». Spørsmålet var om det ble avtalt en makspris kr 400 000 + merverdiavgift.

Lagmannsretten viste til at ordlyden i oppdragsbekreftelsen ga anvisning på fakturering etter medgått tid. Estimert talte for at det kunne bli økte kostnader for klienten dersom forholdene skulle endre seg. En objektiv fortolkning av avtalens ordlyd innebar derfor, etter rettens syn, at det ikke var inngått en avtale om makspris.

Lagmannsretten fant heller ikke at forhandlingsprosessen eller aksepten fra klienten om «maks 400 000 + mva.» medførte at avtalen var inngått som fastpris. Dersom klientens syn skulle legges til grunn, ville dette betydd at endrede forutsetninger for prosessoppdraget skulle vært advokatfirmaets risiko: «Det har formodningen mot seg at et advokatfirma ville inngått en slik avtale uten klare holdepunkter i en skriftlig kontrakt», ifølge lagmannsretten.

Heller ikke de etterfølgende forhold kunne tilsi at det var inngått avtale om makspris. Da det ble klart at prosessoppdraget ble mer omfattende enn forutsatt og at det angitte estimatet ville bli overskredet, ble dette varslet fra advokatfirmaet:

«Som dere vet har [motparten] fremmet usedvanlig mange prosessuelle spørsmål i saken siden vi ga estimatet vårt, samt at de også lyktes med å omberamme saken ... Dette har gjort saken langt mer kostnadskrevende ... Inntil behandlingen i lagmannsretten er avsluttet forventer vi at ... totale sakskostnadene på vår side opp i ca. kr 1,3 mill. eks. mva.».

Klienten ga ingen protest på varslene. Lagmannsretten konkluderte at det ikke var inngått en oppdragsavtale med makspris, men at det var inngått avtale om fakturering etter medgått tid i henhold til oppdragsbekreftelsen.

Klientens anke ble forkastet og advokatfirmaet ble tilkjent sakskostnader på 155.698 kroner.

Dommen er rettskraftig. •

NYINNMELDTE
Advokatfullmektiger
Aasen Kristine Reinås Advokatfirmaet Wiersholm AS Oslo
Alme Ada Advokatfirmaet Riisa & Co ANS Oslo
Alræk Jørgen Ryger Advokatfirma AS Stavanger Stavanger
Breivik Brage Advokatfirmaet CLP DA Oslo
Bruvik Henrik Advokatfirmaet Thommessen AS Oslo
Bustgaard Nils Otto Advokatfirmaet Solver AS Lysaker
Carlstedt Tor Henrik Zenit Advokater AS Tønsberg
Chamberlain Karoline Waagø Advokatfirmaet Dehn DA Sandvika
Dar Aisha Nadia Advokatfirma Suleiman & Co Oslo
Eliassen Nora Mannsverk Ræder Bing Advokatfirma AS Oslo
Finserås Eirik Wikborg Rein Advokatfirma AS Oslo
Granheim Fredrik Høilo Advokatfirmaet Møller AS Lillestrøm
Grytting Even Sæter Deloitte Advokatfirma AS Oslo
Hannisdal Henriette Advokatfirmaet Thommessen AS Oslo
Hjorth-Olsen Ida Crawford & Company (Norway) AS Lysaker
Ingeborgvik Fride Louise BDO Advokater AS avd Trondheim Trondheim
Iversen Ann Kristin Torheim Adviso Advokatfirma AS Ålesund
Jakobsen Helena Berglund Advokat Kathrine Gry Jakobsen AS Finnsnes
Khosravi Poria Wikborg Rein Advokatfirma AS Oslo
Kjørri Hege Irene Torkildsen Advokatfirmaet Salomon Johansen AS Oslo
Langesæter Emil Berg Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers AS Oslo
Larsen Andrea Aas Advokatfirmaet Thommessen AS Oslo
Lerang Karianne Alveskjær Stiegler Advokatfirma AS Bergen
Lilland Malin Olsen Advokatfirmaet Riisa & Co ANS Oslo
Myhre Odin Advokatfirmaet Solver AS Lysaker
Omvik Helene Marie Bakken Advokatfirmaet DLA Piper Norway AS Oslo
Onarheim Knut Sigve Bergen Familie Advokat AS Bergen
Paus Christina KPMG Law Advokatfirma AS Oslo
Riise Hanne Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers AS Bergen
Roshan Puriya Zamir Mashahdi Advokatfirmaet DLA Piper Norway AS Oslo
Sanden Amandus Wikborg Rein Advokatfirma AS Oslo
Sjaastad Snorre Sanner Wikborg Rein Advokatfirma AS Oslo
Smedbold Trine Bull & Co Advokatfirma AS Oslo
Småbrekke Olav Stiegler Advokatfirma AS Bergen
Solberg Fride Herding Advokatfirmaet Hasle AS Tønsberg
Svendsen Ingeli Bjerkan Stav Advokatfirma AS Trondheim
Tigerstedt Margrethe Advokatfirmaet Drevland & Grape DA Oslo
Tønnesen Axel Wik Advokatfirmaet Thommessen AS Oslo
Ulltang Maria Farsund Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers AS Bergen
Vatn Vegar Knudsen Advokatfirmaet Hasle AS Tønsberg
Øye Hilde Personskadeadvokat1 AS Oslo
Fullmektig hos internadvokat
Finstad Thea Amat Crawford & Company (Norway) AS Lysaker
Grindflaten Anniken Ulstad Claims Link AS Trondheim
Magnell Ina Van Ameyde Norway Oslo
Ranshon Anthisha Visma Software International AS Oslo
Rustad-Riise Åse Finnmarkseiendommen Vadsø
Strindö Julia Elin Sofia Equinor ASA Stavanger

Fullmektig hos organisasjonsadvokat
Thygesen Pål KS Advokatene Oslo
Internadvokat
Hagen Line Bøhn DNB Bank ASA, Konsernjuridisk Oslo
Privatpraktiserende advokater
Bang Henrik Moestue Advokatfirmaet Berngaard AS Oslo
Fjordbo Gullik-André Advokatfirmaet Fjordbo Oslo
Gåsvand Annabel Advokatfirmaet Føyen AS Oslo
Horsfjord Mira Advokatfirmaet Schjødt AS Oslo
Sandler Tania Advokatfirma Sandler Privacy Legal Oslo
Slettebø Rebecca Bjaalid Advokatfirmaet Slettebø AS Notodden

GJENINNMELDTE
Advokatfullmektiger
Bjørnstad Phillip AGP Advokater AS Oslo
Pedersen Jan Helge Brask Advokatfirmaet Thommessen AS Stavanger
Fullmektig hos internadvokat
Taule Magnar Kvikshaug Vestbo BBL Bergen
Fullmektig hos organisasjonsadvokat
Whist Jon Ole Norges Farmaceutiske Forening Oslo
Internadvokat

Bachke Ole Marius Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité Oslo
Bie-Klaening Majken Elisabeth NRC Norge AS Lysaker
Liavåg-Andresen Karen Therese Elisabeth 4service AS Oslo
Nevland Vivian Rogaland Sparebank Sandnes
Nguyen Tien Duc WaterCircles Forsikring ASA Lysaker
Skotner Annette DIBkunnskap AS Lysaker
Stenersen Birgitte Hernar Å Energi AS Avd Drammen Drammen
Søyland Morten Jærentreprenør AS Bryne
Wingerei Vibeke 4service AS Oslo

Offentlig ansatt advokat
Høgheim Silje Thuen Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten Bergen
Lundblad Caroline Larvik kommune Larvik
Rangnes Frede Rønning Fylkesadvokaten - Buskerud fylkeskommune Drammen
Organisasjonsadvokat
Punsvik Fredrik Bjercke Næringslivets Hovedorganisasjon NHO Oslo
Privatpraktiserende advokater
Andersen Erlend Liaklev Advokatfirmaet Athene AS Oslo
Blekastad Signe Advokat Signe Blekastad AS Oslo
Brusdal Pernille Kvale Advokatfirma DA Oslo
Førre Louise Størksen Haver Advokatfirma AS Haugesund
Giverholt Nicholas Bakken Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig AS Oslo
Gundersen Simen Advokatfirmaet Thommessen AS Oslo
Hermundstad Daniel Romero Kvale Advokatfirma DA Oslo
Håkonsen Marit Hellen Advokat Marit Hellen Håkonsen Bergen
Lillefjære Adrian Advokatfirmaet Lillefjære Skien
Otterbech Torjus Midthun Advokatfirmaet Arntzen AS Oslo
Rognes Ann-Britt Law.no Advokatfirma AS Bergen
Rørvik Serena Quinn Stine Baumann SKARP Advokatfirma AS Oslo
Stensletten Geir Advokat Geir Stensletten Bergen
Tjelflaat Line Law.no Advokatfirma AS Bergen

Valdimarsson Thorstein Snorre Advokatfirmaet Thommessen AS Oslo
Voldhuset Robert Advokat Robert Voldhuset Oslo
Wiik Elisabeth Spir Advokatfirma AS Volda
Winther Astrid Matadora Nordahl Advokatfirmaet Nordahl Winther Tiller
Ødegaard Anne Christina Codelaw Ødegaard Oslo
Ødegaard Ida Advokatfirmaet Arntzen AS Trondheim
Øslebø Thomas Advokatfirmaet Arntzen AS Oslo

MEDLEMMER SOM HAR ENDRET STATUS
Fra aktiv til pensjonist
Hæreide Arve Laksevåg
Koester Richard Nesttun
Løitegaard Sten Porsgrunn
Schei Ole Jørgen Heimdal
Seth Ingvar Harald Ålesund
Skåland Terje Løvenstad

Advokat Morten Steenstrup er død

Den kjente advokaten og politikeren gikk bort torsdag 22. mai. Steenstrup (72) grunnla advokatfirmaet SANDS, og har i en årrekke vært en ruvende skikkelse innen advokat-profesjonen og i politikken.

Hederlig omtale til Advokatbladet

Under Fagpressens prisfest i mai fikk Advokatbladet hederlig omtale i kategorien «Innertieren» for artikkelserien *Barn i fengsel* i utgave nummer 5/2024.

– Advokatbladet har satt søkelyset på en krevende side av rettsstaten, skriver juryen for Fagpresseprisene 2025.

Juryen, som ble ledet av tidligere Venstre-topp Trine Skei Grande, berømmet hele artikkelserien for å gå i dybden og bredden på et viktig tema.

Fra v. designer Erlend Lans Pedersen, redaktør Nina Schmidt, journalist Thea N. Dahl, designer Øyvind Kristiansen og Kari Hegstad, tidligere journalist, nå advokatfullmektig. Foto: Alf Simensen, NTB

ANNONSE

NHH

EXECUTIVE

Programleder: Solfrid Mykland Fjell
– en av landets fremste eksperter på forhandling og konflikthåndtering.

SKARPERE FORHANDLINGSKRAFT - STERKERE RESULTATER

Vil du bli tryggere i forhandlinger – enten du forhandler avtaler, lønn eller prosjekter? Lær teknikker og få innsikt du kan bruke i både jobb og privatliv.

Les mer og meld deg på: **nhh.no/forhandling**

BERGEN: 14.-15. OKTOBER • OSLO: 13.-14. NOVEMBER • NHH EXECUTIVE

66

Informasjon om jobb-bytter hentes fra Advokatforeningens medlemsregister. Du kan også sende informasjon direkte til redaksjonen@advokatbladet.no

Frist for innsendelse til neste utgave er 22. august. Spalten er kun for medlemmer av Advokatforeningen.

ADVOKAT LARS KRISTIAN NØRGAARD har sluttet i Brækhus Advokatfirma AS i Oslo og begynt i Schibsted ASA i Oslo.

ADVOKAT MARIANNE BJELLAND har sluttet i Ræder Bing Advokatfirma AS i Oslo og begynt i Advokatfirmaet Selmer AS Oslo.

ADVOKAT INGRID SÆVIOLD MOE har sluttet i Harris Advokatfirma AS i Bergen og begynt i Wikborg Rein Advokatfirma AS i Bergen.

ADVOKAT MARIT STUBØ JORDE har sluttet i Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig AS i Oslo og begynt i Advokatfirmaet Alver AS på Gjøvik.

ADVOKAT INGVIILL HELLENES har sluttet i SANDS Advokatfirma DA i Tønsberg og begynt i Tenden Advokatfirma ANS i Tønsberg.

ADVOKAT ULRIKA LEIKVANG har sluttet i Tibber AS i Førde og begynt i Assuranceforeningen SKULD (Gjensidig) i Oslo.

ADVOKAT LINN MARIE SCHILLING TJENSVOLD har sluttet i Delta i Oslo og begynt i NITO – Norges Ingeniør og Teknologorganisasjon i Oslo.

ADVOKAT ØYVIND GRAVDAL har sluttet i WaterCircles Forsikring ASA i Lysaker og begynt i JBF Forsikring Gjensidig i Oslo.

KJERSTI LERKERØD har sluttet i Advokatfirmaet Arntzen AS i Oslo og begynt i Kvale Advokatfirma DA i Oslo.

ADVOKAT HANNE BIRKELUND har sluttet i Caverion Norge AS i Oslo og begynt i AFRY Group Norway AS i Oslo.

ADVOKAT ANE SÆTHER har sluttet i Advokatfirmaet Molteberg Nilsen AS i Oslo og begynt i BDO Advokater AS i Oslo.

ADVOKAT MARTHE AUNAN ARCHE har sluttet i Advokatfirmaet Solver AS i Lysaker og begynt i INSA Advokater AS i Oslo.

ADVOKAT TARJEI K. ENGBRETSEN har sluttet i Advokatfirmaet Grette AS i Oslo og begynt i Advokatfirmaet Økland & Co AS i Lillestrøm.

ADVOKAT GRY M. HELGERUD har sluttet i Codex Advokat Oslo AS Oslo og begynt i Advokatfirmaet Rettskatt AS i Oslo.

ADVOKAT JAN ANDERSEN har sluttet i Hydor AS i Oslo og begynt i Willis Towers Watson AS i Oslo.

ADVOKAT STEIN E. HOVE har sluttet i Brækhus Advokatfirma AS i Oslo og tiltrådt som partner i Bull & Co Advokatfirma AS i Oslo.

ADVOKAT CATHRINE LUND har sluttet i Advokatfirmaet PricewaterhouseCoopers AS i Oslo og begynt i Aider AS i Oslo.

ADVOKAT MARGRETHE STANG LUND har sluttet i Advokat Margrethe Stang Lund Oslo og begynt i Wahl-Larsen Advokatfirma AS i Oslo.

ADVOKAT CHRISTINA VINJE har sluttet i Ernst & Young Advokatfirma AS i Oslo og begynt i Schibsted ASA i Oslo.

Advokatforeningen partshjelper i sak om internadvokaters taushetsplikt

«Saken reiser spørsmål av stor prinsipiell og praktisk betydning for norske internadvokater, hvorav om lag 2200 (herunder advokatfullmektiger) er medlemmer av Advokatforeningen», skriver foreningen i sitt sluttinnlegg.

Stridens kjerne er om Konkurransetilsynet kan ta beslutning i advokatkorrespondanse fra internadvokater i en sak hvor tilsynet mistenker brudd på EØS-konkurransereglene.

Konkurransetilsynet gjennomførte i 2022 en razzia i pensjonsselskapet KLP på grunn av mistanke om at selskapet hadde misbrukt sin markedsrett. Det oppstod

uenighet mellom tilsynet og KLP om beslag av 41 dokumenter som omhandlet advokatkorrespondanse. KLP mente at dokumentene er underlagt advokaters taushetsplikt, mens Konkurransetilsynet mente at de ikke er det.

Hordaland tingrett avgjorde at «det ikke er tvilsomt at beslagsforbudet etter intern norsk rett omfatter internadvokatkorrespondanse, i den grad dokumentet er et resultat av arbeid som er av en slik karakter at det må anses som «egentlig advokatvirksomhet»».

Konkurransetilsynet anket saken. I sitt sluttinnlegg anfører advokat Arne

Arne Torsten Andersen og Beret Sundet. Foto: Øyvind Precht-Jensen

Torsten Andersen og rettslig medhjelper Beret Sundet, begge i BAHN, på vegne av Advokatforeningen at «spørsmål om inngrep i taushetsplikten er et så vidt prinsipielt viktig spørsmål, at det bør behandles av lovgiver, og ikke i konteksten av en enkelt sak».

Dom er ikke avsagt ennå. •

50 år siden

PÅ KOLLISJONSKURS MED «NYE TANKER»

I 1974 ble Rettspolitisk forening stiftet. Samtidig ble tidsskriftet «Hefte for kritisk juss» utgitt med mål om å være «en radikal motreaksjon mot det konservative juridiske miljøet».

Tidsskriftet ga ut en prøveutgave i 1974. Til nr. 1, 1975 ble høyesterettsadvokat Alf Nordhus bedt om å skrive et innlegg om advokatens rolle i dagens samfunn. Her er en smakebit:

«Vi har fått en ny forening og et nytt tidsskrift. (...) Så meget av det gamle skal falle. En ny garde skal storme frem. Lærebøkene må skrives om. Gamle institutter må nedlegges eller omdannes. Slik lyder kravet.

(...) Det er lite gjennomtenkt å karakterisere advokatyrtet som a-politisk. Det er politisk godt nok, men innenfor den operasjonsramme samfunn og lov setter for det. Personlig er jeg på kollisjonskurs med de «nye tanker» fra Rettspolitisk Forening fordi jeg ikke kan skjønne annet enn at et låst utgangspunkt bærer større tilstramning og mindre operasjonsfrihet for advokaten i sitt skjød. Som eksempel må jeg trekke frem, til trods for kvinneåret, at et «tiltak» som «Fri rettsbistand for kvinner» i praksis må føre til ytterligere ensidighet enn vi i dag har og som Rettspolitisk Forening prinsipielt går imot.

Med undring leser jeg at «jussen helt fra første studiedag fremtrer for studentene som et i overveiende grad objektivt gjeldende normsystem». Er dette riktig, må et forfall ha satt inn ved fakultetet. Noe av det som mitt kulls lærere var sterkest opptatt av, var trening av oss i å stille spørsmålet «hvorfor». Er dette spørsmålet blitt borte?

Jussen har alltid for meg stått som det høyeste læresystem fordi den til de grader gir næring for tvil, for avveining av interesser, for brytning av oppfatninger – og det nettopp på spenningsfeltet mellom individ og korporasjon, individ og samfunn. Det virker frapperende at noen kan gå gjennom hele studiet uten å oppfatte at det normative ved jussen kontinuerlig må stilles til doms overfor spesielt sosiologiske, psykologiske, medisinske forskningsresultater og politiske realiteter. For advokaten kan ikke dette bli annet enn en selvfølge.

(...) For 15-20 år siden møtte jeg advokatkjempen, Sven Arntzen, i korridoren i Høyesterett. Han slo av en prat. Hva vi snakket om, husker jeg ikke lenger, men han plantet noen ord i hjertet mitt da vi tok farvel: «Husk», sa han, «om du får fristende tilbud, skal du takke nei. Det finnes ikke større oppgaver i livet enn advokatens.»

Gjengitt i Norsk Advokatblad nr. 4-5, 1975

ANNONSE

Kapital Jus

JUS tilbyr et unikt annonsemiljø som treffer både næringslivet og advokatene. Magasinet har en redaksjonell profil med artikler innen jus, finans, skatt og annet interessant, skrevet for næringslivsfolk og advokater. Magasinet gir en unik mulighet for annonsering og profilering av juridiske tjenester. Magasinet har lengre levetid enn dagsavisen, og hver tredje leser tar vare på magasinet.

Utgivelser 2025:
3. oktober

Kontakt Åsa Iversen
+47 481 97 496 // aasa.iversen@hegnar.no

Kapital

– Offentlig sektor blir mer og mer utilgjengelig

I år er det femti år siden Advokatfirmaet Brænden åpnet sine dører. Bjørn Erik Pettersen er på plass i det juridiske landhandleriet. Der merker han at det er vanskeligere og vanskeligere å få tak i saksbehandlere i det offentlige.

TEKST OG FOTO: GEORG MATHISEN

Bjørn Erik Pettersen er advokat i Kongsvinger, en by som var først ute med mye – også på den juridiske siden. Den første kvinnen som tok juridisk embets-eksamen i Norge, Maren Cathrine Dahl, kom fra byen ved Glommas kne. Dahl fikk aldri jobb som jurist – hun arbeidet som folkeskolelærer i Kristiania.

For to hundre år siden var Kongsvinger Norges sentrum. På den tiden hadde hvert land sin nullmeridian. I over seksti år var flaggstangen på Kongsvinger festning midtpunkt og utgangspunktet for den geografiske oppmålingen i Norge.

Hedmarksbyen har vært både Norges minste og Norges største by, målt i areal. Her har staten hatt både den første statlige telefonstasjonen og den første statlige jernbanen. I dag er det Statistisk sentralbyrå som er på plass i byen – de 325 ansatte på Kongsvinger-avdelingen flytter inn i nye lokaler i sommer.

Kongsvinger er en av landets største skogkommuner. Byen er også sentrum for en industriklynge med over nitti bedrifter og over fire tusen arbeidsplasser. Og en håndfull juridiske landhandlerier. Slik som Advokatfirmaet Brænden, som Bjørn Erik Pettersen driver sammen med samboer og kollega Siri Brænden.

– **Hva er den største utfordringen ved å jobbe som advokat i Kongsvinger?**

– I et juridisk landhandleri må man kunne litt om alt og samtidig vite når man skal sende saken videre. Vår nisje er myk juss, og det som er mer opp mot næringsliv, driver vi ikke med.

– **Og det morsomste?**

– Det som gjør det morsomt å være advokat i Kongsvinger, helt generelt, er at det er et godt kollegialt miljø i byen. Både blant advokatene, med tingretten og til «øvrigheta» i form av påtalemyndigheten. Det er trivelig å jobbe her. Personlig liker jeg godt å hjelpe folk med de juridiske utfordringene de har og å finne løsninger og føle at jeg er til hjelp. Men det absolutt morsomste, det er selvsagt å være i retten. Når man driver med strafferett, er det der man får brynt seg og sett om den holder mål, den måten man driver saken på.

– **Kan du trekke frem en utviklingstrend som preger kontoret ditt nå?**

– Vi registrerer at det er vanskeligere og vanskeligere å få

tak i saksbehandlere i ulike offentlige etater. Saksbehandlere skjermes fra publikum, og også fra oss advokater og rettshjelpere som skal assistere publikum. Dette gjør at det blir tyn- gre å bistå publikum. For publikum selv å ta tak i saken blir utrolig tungt. Vi møter en offentlig sektor som blir mer og mer utilgjengelig. Jeg jobbet femten år i påtalemyndigheten og skrev alltid under med navnet mitt uten å oppleve ubehageligheter. Nå er det flere og flere etater som ikke engang oppgir saksbehandler.

– **Den største saken du har jobbet med det siste året, hva handlet den om?**

– En innførselssak. Jeg fikk dommen i dag. Grov innførsel av hundre kilo hasj og fire kilo kokain hvor jeg har vært for- svarer. Det er egentlig en gammel sak, men den er kommet opp igjen nå, og jeg har brukt mye tid på den det siste året.

– **Hvilken sak har du lært mest av i karrieren din?**

– Det er ikke noen spesiell sak som jeg kan trekke frem. Men jeg har jobbet med ulike saker i Tolletaten i fem år, i påtalemyndigheten i femten år og nå som advokat i sju år. Jeg prøver å trekke ut litt lærdom og ta med meg litt videre fra hver sak.

– **Hvilken lov bør endres fortest mulig, og hvorfor?**

– Voldserstatningsloven, hvor klienter som har fått en voldsoffererstatning, nå selv må søke, siden bistandsadvokaten ikke lenger skal bistå med det. Det medfører at ofrene sliter med å få det til. Utfordringen med å søke om å få den erstatningen du har krav på, kommer i tillegg til alt annet som følger med situasjonen og det å være voldsoffer. Gitt at dette rammer svake, var det en underlig «nyvinning».

– **Hva er bra og ikke fullt så bra med den nye advokatloven?**

– Den er bare en videreføring av gjeldende rett, men det er bra å ha alt samlet i én lov. Jeg har ikke funnet noe spesielt negativt så langt.

– **Bruker du eller kontoret ditt kunstig intelligens i arbeidet?**

– Ikke så langt. Vi følger med og ser etter gode verktøy som

Bjørn Erik Pettersen på det som var Norges sentrum i flere tiår: Kongsvinger festning.

NAVN: Bjørn Erik Pettersen

ALDER: 56 år

STILLING: Advokat i Advokatfirmaet Brænden

SPESIALITET: Juridisk landhandleri, men med hovedvekt på bistandsadvokat og strafferett.

SKREV MASTEROPPGAVE OM:

Hadde valgvalg i arbeidsrett og kriminologi

FAMILIE: Samboer, en voksen datter

BOSTED: Kongsvinger

OPPRINNELIG FRA: Lier

kan gjøre arbeidet mer effektivt og gi bedre resultater for oss og klientene. Det kommer snikende, så vi må forholde oss til det, men ikke så langt. Det har også en del sider rundt taushetsplikt.

– **Hva ville vært et teknologisk drømmeverktøy for deg som advokat?**

– Da tenker jeg helt science fiction: Hvis vi kunne hatt mulighet til å laste dokumentene direkte inn i hodet, direkte til egen harddisk, så kunne vi slippe å lese alle dokumentene og bare forholde oss til faktum. Det ville vært meget befriende. Dokumentlesning er viktig, for en advokat skal kjenne sin sak. Djevelen gjemmer seg i detaljene.

– **Hvem er ditt faglige forbilde?**

– Lars Mæhlumshagen, tidligere sorenskriver i Vinger og

Odal og så i Glåmdal tingrett. Han var en klok mann i sin gjerning, faglig dyktig, og behandlet enhver i retten med vennlighet og respekt uansett hvem du var og hvor du kom fra.

– **En bok som har vært med på å forme deg?**

– Ingen spesiell bok. Men jeg leser veldig mye bøker. Jeg får stadig spørsmål fra samboeren min når jeg kommer med posevis med nye bøker, om hvor skal vi ha alle bøkene. For jeg klarer heller ikke å kvitte meg med dem. Akkurat nå leser jeg med stor interesse dokumentarer fra Sverige. «Ålskade bror» av Lisa dos Santos og «Gangsterparadiset» av Lasse Wierup om gjengvoldens Sverige – interessante bøker som gjerne er forvarsler om hva som kan komme til Norge. Ellers står mannen fra Vestmarka, Hans Børli, som en bauta. Jeg visste ikke så mye om ham før jeg flyttet til Hedmark. •

En vaskeekte Hamar-patriot

Inga Borud Bjørke er gårdsjenta fra Hedmarken som ble både advokat og lokalpolitiker. Hun har sittet i kommunestyret for By- og bygdelista siden hun var 18 år. - Hamar er blitt en urban kulturby for enhver smak, forteller hun.

TEKST: MARIA ØYVINDSDATTER ROBERTSEN

– Jeg er veldig stolt av Hamar, og den reisen byen har hatt de siste tjue årene, sier Inga Borud Bjørke.

Bjørke, som nettopp har begynt i sin nye jobb som internadvokat i Norsk Tipping, er ikke redd for å fremsnakke byen langs Mjøsa.

– Byen er den perfekte kombinasjon av by og land. Den ligger landlig til og har samtidig et levende sentrum. Jeg mener rett og slett at Hamar har alt for alle!

– Kan du anbefale en aktuell kulturopplevelse som våre lesere bør få med seg?

– I fare for å ødelegge mitt gode navn og rykte, kan jeg ikke la være å reklamere litt for Norges største Oktoberfest som finner sted i Vikingskipet i Hamar i september. Her skal blant annet DDE spille for første gang i oktoberfestsammenheng, og Staysmann. Jeg tror rett og slett det blir en kjempefest, sier Borud entusiastisk.

Borud har også sans for det man kanskje kan beskrive som mer «raffinerte» kulturopplevelser.

– I juni arrangeres Kirsten Flagstad-festivalen i Hamar. Dette er en festival for opera og klassisk musikk. Dette er en flott opplevelse som jeg anbefaler varmt.

Spennet i anbefalingene viser også omfanget av kulturtilbudet i Hamar, skyter hun inn.

– I 2014 åpnet det nye kulturhuset i Hamar sentrum. Dette ga virkelig kulturlivet et oppsving. Jeg kunne anbefalt tusen andre ting også. Poenget er at det er noe for enhver smak her.

– Hva gjør sterkest inntrykk på deg – bildekunst, musikk, litteratur, film eller teater?

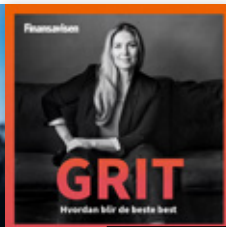
– Musikk er det viktigste for meg. Den følger meg i hverdagen, for eksempel under arbeid og trening.

– Hører du på podkast, og kan du i så fall anbefale en?

– Ja, med jevne mellomrom. Nylig hørte

Kirsten Flagstad-festivalen i Hamar er en flott opplevelse som jeg anbefaler varmt.

Serietips! I minikrimserien Reservatet forsvinner en au pair sporløst fra en velbemidlet København-familie.

jeg en god episode av podkasten «GRIT» av Cecilie Ystenes Myhre for Finansavisen. I episoden hadde hun besøk av Emilie Enger Mehl som fortalte om hvordan det var å være tidenes yngste justisminister, og det å håndtere motgang. Det var utrolig interessant, jeg skal høre mer på denne podkasten.

– Hva er din favorittserie på TV/streaming for tiden?

– Det er alltid digg å ha en bra serie å følge med på. Nå ser jeg, som alle andre,

på Netflix-serien Reservatet. Episodene er korte, noe som passer meg perfekt.

– Hvem vil du utfordre som neste advokat ut?

– Jeg synes dere bør intervju Emilie Enger Mehl, og da kan dere gjerne hilse fra meg! Vi møttes på ferie i 2023, og vi var også ungdomspolitikere på samme tid i Hedmarksområdet. Jeg husker henne fra flere skoledebatter opp gjennom. Det hun får til som politiker og ellers er skikkelig imponerende. Hun er ekstremt dyktig og kul.

HVEM: Inga Borud Bjørke
TITTEL: Internadvokat
ARBEIDSSTED: Norsk Tipping
ALDER: 33 år
SIVILSTATUS: Gift, har ett barn, men snart to

Sosiale medier

John Christian Elden fikk god respons på dette.

Den canadisk-amerikanske tegneren Barry Blitt med en ny tegning av Donald Trump i The New Yorker som harselerer over Trumps nye tilnavn taco (Trump Always Chickens Out).

Tradisjon tro ble Lovstafettens åpningsetapper løpt av representanter fra statsmaktene. Speaker var justisminister Astri Aas-Hansen, mens statssekretær Gunn Karin Gjøl, stortingsrepresentant Helge André Njåstad og høyesterettsdommer Christian Lund stilte til start.

Juni er den offisielle Pride-måneden. Advokatforeningens menneskerettighetsvalg inviterer på vorspiel før paraden i Oslo.

Doktorgradsstipendiat ved Herman Haugen ved UiB har oppdaget at lovboken har mange bruksområder.

Monica Melgård - 2.
Senioradvokat i Advokatfirmaet Halvorsen & Co AS
1d •

TV-aksjonen 2025!
I dag hadde jeg gleden av å delta på det aller første møtet i Fylkesaksjonskomiteen for årets TV-aksjon – en nasjonal dugnad som virkelig betyr noe. Årets aksjon går til Atlas-alliansen, og har som mål å åpne dører for mennesker med funksjonsnedsettelse som lever i krig og fattigdom. Sammen skal vi bidra til nødhjelp, utdanning og muligheten til et bedre liv. Det var inspirerende å møte så mange engasjerte mennesker som alle ønsker å gjøre en forskjell. Komiteens arbeid ledes av påtroppende Statsforvalter Jan Tore Sanner og vil fremover ha fokus på å mobilisere lokalt engasjement, planlegge aktiviteter og sørge for at flest mulig får mulighet til å bidra – enten som bøssebærere, givere eller støttespillere.

Sett av søndag 19. oktober – da går årets TV-aksjon av stabelen! Vil du være med og åpne dører? Les mer på tvaksjonen.no

Monica Melgård, leder av Romerike krets, sitter i Fylkesaksjonskomiteen for årets TV-aksjon, som er ledet av tidligere stortingspolitiker for Høyre, Jan Tore Sanner.

Skrive- måte- regel- verk	↘	Kom- passnål	↘	Ledig	Binde- middel Mynt	↘	Uformelt navn på aktuelt forslag
↗							
Dømmes til fengsel		Gild Gift deg med					
Stoff						§	
Klage							
↗				Bravur			
				Anfall			
Få til å gå baklengs						Sorg	
Lengde- mål	↗	Velsma- kende		Euro- peisk	↗		
Ferskt							
↗				Stønads- ordning	Monarki Britisk adelig		
Skitten							
Plagg							
↗				Selskap		Slette	
Regel- verk som jubilerer i fjor		Stav- kirke					
↗							

Løsningsordet finner du ved å sette sammen bokstavene i de gule rutene til et ord eller et navn.
Send løsningen til **redaksjonen@advokatbladet.no** innen **22. august**.
Vinner i nr. 2/25 var Line Hammari, Alta.
VI GRATULERER!
Løsningsordet var **PROSEDYRE**.

Annonseinformasjon

31.000 lesere print
(Tall fra Kantar, 2025)

280.000 sidevisninger nett

Annonsestørrelser	Priser
1/1 side 210x280	29150 kr
1/2 side 193x123	21550 kr
1/4 side 193x58/92x125	13.7500 kr

Se vår MEDIEFOLDER på
advokatbladet.no/annonser

Ønsker du å annonsere?

Kontakt vår annonseselger
Mona Jørgensrud
Mobil 911 73 473
mona@salgsfabrikken.no

Advokatbladet stilling
Advokat- og juristbransjens
egen jobbportal

Hele advokat-Norges regnskapsprogram

Få full kontroll på oppdragene dine med prosjektverktøy i Tripletex.

- Timeføring og ressursstyring
- Inntekter og kostnader
- Lønnsomhet og dekningsgrad
- Fakturering og rapportering

ANNONSE

KONTORLOKALER med garasjeplasser nær Borgarting lagmannsrett

- 510 kvm i kontorbygg med eget garasjeanlegg.
- Gunstige betingelser.
- Ledig for innflytting.
- 📍 Adresse: Peder Claussønns gate 2, 0165 Oslo
- 🕒 For visning, kontakt: Signe V. Loe på mob: 48 14 09 66
Rune Lilleng på mob: 95 07 30 61

signant.no

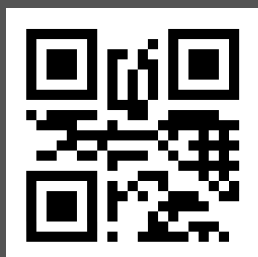
DETTE ER IKKE FOR DEG

Med mindre du har behov for elektronisk signering

Med mindre du trenger kundekontroll & KYC

Med mindre du ser etter virksomhetssignering

Med mindre du ønsker signeringsmagi

for mer
info

